

Europeiska gemenskapernas officiella tidning

ISSN 1024-3046

C 117

fyrtiotredje årgången

26 april 2000

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

I *Meddelanden*

.....

II *Förberedande rättsakter*

Ekonomiska och sociala kommittén

Marssessionen 2000

2000/C 117/01	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok — Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister"	1
2000/C 117/02	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning (EG) om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område"	6
2000/C 117/03	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Genomförande av en strukturerad social dialog inom de alleuropeiska transportkorridorerna"	12
2000/C 117/04	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens preliminära utkast till förordning om tillämpning av artikel 81.3 i EG-fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden mellan linjerederier (konsortier) i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 479/92"	19

Pris: 19,50 EUR

SV

(Fortsättning på nästa sida)

<u>Informationsnummer</u>	Innehåll (Fortsättning)	Sida
2000/C 117/05	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sammanfattning av de första månaderna med en gemensam valuta"	23
2000/C 117/06	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Regeringskonferensen 2000 — EU:s ekonomiska och sociala kommittés roll"	28
2000/C 117/07	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen — En samordnad strategi för att modernisera social trygghet"	33
2000/C 117/08	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Ungerns väg mot EU-medlemskap"	38
2000/C 117/09	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur, om märkning av nötkött och nötköttsprodukter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 820/97"	47
2000/C 117/10	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av rådets förordning nr 3448/93 om systemet för handeln med vissa varor som framställs genom bearbetning av jordbruksprodukter"	51
2000/C 117/11	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Den sociala ekonomin och inre marknaden"	52
2000/C 117/12	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring för tjugioandra gången av direktiv 76/769/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om begränsning av användning och utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (beredningar), i fråga om ftalater, och om ändring av rådets direktiv 88/378/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om leksakers säkerhet"	59
2000/C 117/13	Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning, ekonomiska reformer och social sammanhållning — Mot ett Europa i innovationens och kunskapens tecken"	62

II

(Förberedande rättsakter)

EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok — Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister"

(2000/C 117/01)

Den 30 juli 1999 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok — Skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister".

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 15 februari 2000. Föredragande var Bruno Vever.

Vid sin 370:e plenarsession den 1-2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 97 röster för, 1 emot och 2 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Grönboken om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, som Europeiska kommissionen lade fram i juli 1999, gör det möjligt att för första gången göra en uppskattning av situationen vad gäller tillämpningen av direktiv 85/374/EEG ⁽¹⁾ i Europeiska unionen. Detta var inte möjligt när kommissionen lade fram sin förra rapport i maj 1995, på grund av förseningar i direktivets genomförande i medlemsstaterna.

1.2. Ekonomiska och sociala kommittén anordnade den 22 november 1999 en hearing i Bryssel om denna grönbok för att ta del av de ekonomiska och sociala intresseorganisationernas, företagens och konsumentföreningarnas erfarenheter och synpunkter. Föreliggande yttrande från kommittén grundar sig till stor del på de debatter som ägde rum under denna hearing.

1.3. De tre stora frågorna för närvarande rör sig om följande:

- Utvärderingen av tillämpningen av direktivet från 1985.
- Alternativen med avseende på en eventuell översyn.
- Metoder för att förbättra uppföljning och förebyggande åtgärder.

2. Kommentarer angående tillämpningen av direktivet från 1985

2.1. Syftet med direktivet från 1985 var att skapa en europeisk modell som skulle tillämpas i alla medlemsstaterna. Modellen bygger på en jämvikt mellan medborgare och tillverkare som det enligt kommissionen är nödvändigt att hålla fast vid. Den europeiska ordningen grundar sig på sex principer:

- Strikt ansvar utan krav på bevis om defekt.
- Ansvar kopplat till ett orsakssamband som kräver bevis om defekt och skada.

⁽¹⁾ EGT L 210, 7.7.1985, s. 29.

- Juridiskt ansvar som man inte kan avstå ifrån genom parternas önskemål.
- Relativt ansvar som ger tillverkaren möjlighet att befrias från ansvar i ett begränsat antal utpräknade fall.
- Ansvar som i första hand åligger tillverkaren och i annat fall distributören eller importören.
- Tidsbegränsat ansvar på tio år räknat från den tidpunkt då produkten satts i omlopp.

2.2. Direktivet från 1985 har stegvis tillämpats inte bara i de 15 medlemsstaterna utan även i andra europeiska länder som inte är medlemmar i EU (kandidatländerna, Schweiz och Norge). På grund av den jämvikt som garanteras de olika berörda parterna har direktivet även gett inspiration till system för skadeståndsansvar i länder utanför Europa, till exempel i Japan som föredragit detta tillvägagångssätt framför det system som gäller i USA.

2.3. Däremot har det uppstått förseningar i EU i fråga om tillämpningen av direktivet från 1985 på grund av eftersläpningar i dess överföring till medlemsstaternas lagstiftning. Av denna anledning har uppföljningstiden blivit mycket kort. Dessutom tycks inte alltid domare, advokater och andra berörda parter ha kännedom om direktivet, och åtgärder måste vidtas för att råda bot på denna situation.

2.4. Även om direktivet har bidragit till att harmonisera och skärpa de nationella systemen för skadeståndsansvar grundar sig rättstvister och domar främst på nationella bestämmelser, som i vissa fall är påtagligt striktare än direktivets bestämmelser. Direktivet utesluter inte striktare nationella bestämmelser, och den skadelidande kan påkalla nationella lagar om avtalsrättsligt och utomobligatoriskt skadestånd eller särskilda system för skadeståndsansvar. I de flesta medlemsstaterna kan den skadelidande även erhålla ersättning för kroppsskada genom det sociala trygghetssystemet.

2.5. Syftet med direktivets övergripande jämvikt mellan kostnad och fördelar var att sammanjämka konsumentskydd, inverkan på företagets konkurrensförmåga samt stimulans till innovationer och ansvar. Förbättrad produktkvalitet och förebyggande insatser gör att skade- och ansvarsproblemet går att avgränsa relativt väl. Det bör särskilt framhållas att det i dag blir allt vanligare att företag drar tillbaka produkter eller serier som påstås vara defekta eller att de om det gäller en särskild komponent i en komplex produkt, t ex i bilar, återkallar produkten för kontroll och justering. EU har även

med goda resultat lanserat upplysningskampanjer och förebyggande kampanjer, till exempel genom EHLASS-systemet för olyckor i hemmet. Dessutom förefaller det som om de flesta rättstvister har gjorts upp i godo, bland annat genom att parterna förhandlat om gottgörelse.

2.6. Även om det är svårt att göra en exakt uppskattning av direktivets inverkan på EU:s inre marknad, förefaller den på det hela taget positiv i så måtto att den har ökat säkerheten genom att skapa gemensamma principer och metoder för ansvarsutvärdering. De skillnader som råder på grund av särskilda nationella bestämmelser som grundar sig på andra ansvarssystem, antingen de är avtalsrättsliga eller ej, verkar för närvarande inte ha inverkat negativt på handeln.

3. Kommentarer angående en eventuell översyn

3.1. Frågan om en eventuell översyn av direktivet från 1985 föranleder flera problem som bör uppmärksammas:

3.1.1. Såsom tidigare nämnts saknas det fortfarande information för att man skall få en klar överblick över direktivets tillämpning, över problem som grundar sig på fall av särskild betydelse och över eventuella brister i den gemensamma ansvarsordningen. Detta beror dels på förseningar i genomförandet i medlemsstaterna, dels på att det utöver de gemensamma bestämmelserna finns olika nationella bestämmelser.

3.1.2. Denna brist på överblick gör det svårt att göra en underbyggd analys i syfte att utvärdera och sammanjämka de olika berörda parternas åsikter på alla de områden där en översyn kan komma i fråga.

3.1.3. Situationen kräver att man tar upp frågan om en eventuell översyn med stor försiktighet, eftersom man bör undvika att äventyra den jämvikt som direktivet syftade till att upprätta. Man bör även ta tillräckligt god tid på sig för att kunna ta hänsyn till de framsteg som görs på fältet.

3.2. Bland de villkor som bör beaktas i samband med en sådan översyn vill kommittén framhålla att det är nödvändigt att:

- Utgå från en mer fördjupad analys av den nuvarande situationen och den utveckling som pågår.
- Bevaka den övergripande jämvikten mellan de berörda parternas intressen. Denna jämvikt är en förutsättning för allas bästa.

- Se till att inre marknaden fungerar väl och att kraven inför utvidgningen uppfylls.
- Avgränsa lagstiftarnas och de ekonomiska aktörernas respektive roller, bland annat i fråga om förebyggande åtgärder (frivilliga eller obligatoriska).

De särskilda kommentarer som följer bör således betraktas mot bakgrund av ovanstående villkor.

3.3. Kommittén föredrar att man under uppföljningsperioden bevarar den gemensamma ordningen, som fastställs i direktivet, jämsides med nationella bestämmelser som i vissa fall är striktare. Ett eventuellt europeiskt ramverk för de nationella bestämmelserna i syfte att undvika att skillnaderna ökar kan diskuteras, men det kräver en närmare analys av effekterna av dessa skillnader. Det bör i vilket fall som helst inte leda till att man sätter den jämvikt som uppnåtts genom direktivet på spel.

3.4. I fråga om bevisbörda fritar direktivet den skadelidande från kravet på att bevisa tillverkarens fel. Däremot vilar det på den skadelidande att bevisa att det föreligger ett orsakssamband mellan defekten hos produkten och den skada som uppstått. Kommittén anser att dessa bestämmelser i huvudsak respekterar jämvikten.

3.4.1. Orsakssambandet utgör en viktig komponent i systemet med strikt ansvar och bör betraktas som en förutsättning för detsamma. Det bidrar direkt till att säkerställa jämvikten i direktivet, vilket ligger i samtliga parter intresse, och bör därför bevaras.

3.4.2. Denna jämvikt och de rättsliga grundprinciper som den vilar på är svåra att förena med ett motsatt ansvarssystem av typen "market share liability" som de amerikanska domstolarna valt att tillämpa i särskilda fall. Det finns ingen anledning att tillämpa ett sådant system i Europa, eftersom direktivet från 1985 ger käranden rättslig garanti att alltid ställas inför en konkret ansvarig. Ett sådant system skulle tvärtom innebära ett brott mot principen om skadeståndsansvar och skulle dessutom leda till konkurrenssnedvridningar mellan företagen i fråga om marknadsandelar. Dess tillämpning skulle göra det mycket svårt att få försäkringarna att fungera inom fastställda gränser. Det skulle dessutom inverka mycket negativt på företagets fria ansvar och deras förebyggande insatser, som det är viktigare än någonsin att främja.

3.4.3. Företagen bör stimuleras till att på frivillig basis respektera behoven av insyn, tillmötesgående och lyhördhet för de synpunkter som käranden lägger fram. Utöver detta bör

man också arbeta för att förbättra den skadelidandes ställning när det gäller att påvisa orsakssambandet.

3.5. Tio av de femton medlemsstaterna har valt att tillämpa befrielse från ansvar för utvecklingsskada. I de fem medlemsstater där denna befrielse inte gäller finns det hittills inget fall där problemet blivit aktuellt. Kommittén konstaterar att det är nödvändigt att bevara denna bestämmelse, bland annat för att bevara företagets innovationsförmåga, och den skadelidande har alltid möjlighet att återopa andra ansvarsgrunder. För övrigt visar det sig att utvecklingsskador antingen är omöjliga att försäkra eller försäkringsbara på orimliga villkor som vore katastrofala eller omöjliga för företagen, i synnerhet de små och medelstora företagen.

3.6. Kommittén anser inte att det finns någon anledning att ändra den högsta nivå för ersättning som medlemsstaterna kan välja att själva införa, vilket tre av dem gjort. En höjning av denna högsta nivå kan i själva verket komplicera utnyttjandet av försäkringar, och en sänkning skulle leda till att det blev ännu mer komplicerat.

3.7. I fråga om preskriptionstiderna kan kommittén konstatera att tioårsperioden bidrar till jämvikten i direktivets ordning och bör därför bevaras med hänsyn till att den inte utesluter längre tidsfrister på grundval av andra bestämmelser. Om man förlänger dessa frister välts risken över på samhället i form av en tung ekonomisk börda, samtidigt som försäkringsbolagen kan frestas att säga upp vissa kontrakt.

3.8. Kommittén förordar att det utarbetas bestämmelser på försäkringsområdet som gör det lättare att betala ut ersättning, men vill samtidigt framhålla att det innebär kostnadsproblem att införa försäkringsplikt. Omfattande bestämmelser på detta område får inte hämma företagets innovationsförmåga genom att lägga dem en orimlig kostnadsbörda, i synnerhet när det är fråga om små och medelstora företag.

3.9. Tillämpningsområdet för direktivet från 1985 omfattar endast produkter, även om det 1999 utsträcktes till icke-bearbetade jordbruksråvaror. Direktivet täcker inte defekta tjänster på grund av särskilda problem på detta område och kommissionen överväger ett nytt initiativ mot bakgrund av denna omständighet. Inte heller fastigheter, som likaledes är ett område med mycket specifika särdrag (en mycket standardiserad sektor, en mångfald av integrerade produkter, permanent lokalisering m.m.) omfattas av direktivet, utan regleras av nationella bestämmelser. I samband med en fördjupad analys av systemet för skadeståndsansvar i EU kunde man med fördel uppdatera utvärderingen i de olika medlemsstaterna av den rättsliga ställningen, de särskilda problemen och utvecklingen inom denna sektor.

3.10. Totalt sett finns det flera överväganden som leder till att kommittén intar en försiktig hållning beträffande en eventuell översyn av direktivet från 1985:

- Den jämvikt som uppnåtts genom direktivet förefaller, såsom tidigare nämnts, i huvudsak tillfredsställande, och man bör undvika att den äventyras av enstaka ändringar.
- Uppföljningsperioden för direktivets tillämpning har inte varit tillräckligt lång, utan bör fortgå.
- För närvarande finns det knappast tillräckligt många fall som klart talar för en översyn av direktivet.
- Inför man nya EU-regler måste man ånyo inleda en lång och osäker process i de nationella parlamenten.
- Överföringen av gemenskapens regelverk till kandidatländerna innebär redan stora krav på dessa länder, vilket också talar för att man i nuvarande läge bör undvika att ändra den gemensamma ordningen.

3.11. Däremot anser kommittén att det är absolut nödvändigt att göra en aktiv insats för att på stadig grund företa en ingående analys av tillämpningen av direktivet, och av utvecklingen av systemen för skadeståndsansvar i de enskilda medlemsstaterna. Detta kan ske genom att man inför ett effektivt system för informationsinsamling, samtidigt som man vidtar ytterligare åtgärder för att stärka EU:s politik i fråga om säkerhet och förebyggande åtgärder.

4. Rekommendationer för att förbättra uppföljningen och de förebyggande åtgärderna

4.1. Såsom tidigare nämnts är det svårt att bilda sig en uppfattning om den verkliga situationen i de enskilda medlemsstaterna. Kommittén vill framhålla att det är nödvändigt att inrätta gemensamma instrument för att följa upp tillämpningen av direktivet från 1985, utvecklingen av de nationella systemen för skadeståndsansvar samt initiativ till förebyggande insatser och skadeersättning. Kommissionen bör främja denna uppföljning som redan nu förefaller vara en förutsättning för varje framtida reform av direktivet.

4.2. Kommittén rekommenderar i detta sammanhang att kommissionen inrättar en observationsgrupp som på ett pragmatiskt och effektivt sätt kan övervaka situationen. Samtliga berörda parter (bland annat myndigheter, jurister, intresseorganisationer och konsumentföreningar) skulle ingå i denna observationsgrupp, och den skulle erhålla information från en regelbundet uppdaterad databas som skulle kunna konsulteras via Internet. Observationsgruppen skulle ha till uppgift att kontrollera följande:

- Den rättsliga tillämpningen av direktivet i EU.
- De särskilda problem som uppstår inom de områden och sektorer som inte omfattas av direktivet.
- Den information som erhålls via programmen för att främja säkerheten på nationell nivå och EU-nivå, till exempel EHLASS-systemet för olyckor i hemmet.
- Utvecklingen i de olika medlemsstaterna, bland annat på de områden som är nya i förhållande till direktivet eller där bestämmelserna i medlemsstaterna går längre än direktivet.
- Utvecklingen av rättspraxisen i de enskilda medlemsstaterna.
- Situationen i de olika kandidatländerna och i EES-länderna.
- Följderna för inre marknaden av detta rättsläge och dess utveckling.

4.3. Kommissionen skulle på så vis få tillgång till ett analysinstrument som skulle göra det möjligt att under kommande år och senast inom fem år utarbeta en detaljerad rapport om tillämpningen av direktivet samt väl underbyggda förslag om en uppdatering och komplettering.

4.4. Kommittén vill även framhålla den nyckelroll som en effektiv och samordnad förebyggande politik spelar i EU och medlemsstaterna. Flera komponenter bör ingå i denna politik:

4.4.1. För att stärka de förebyggande åtgärderna måste man även i fortsättningen göra insatser i detta syfte. Att upprätthålla en klar ansvarsfördelning är här till stor hjälp.

4.4.2. Det nya EU-direktiv om produktsäkerhet som håller på att utarbetas skall ge ökad garanti om pålitlighet och säkerhet och även omfatta krav på att produkter dras tillbaka från marknaden för att undvika skador.

4.4.3. Det bör ske en ökad standardisering inom EU i förbindelse med de grundläggande kraven i direktivet. Detta innebär att man måste ge ökade anslag till de europeiska standardiseringsorganen, bland annat Europeiska standardiseringskommittén (CEN), Europeiska kommittén för elektroteknisk standardisering (Cenelec) och Europeiska institutet för telekommunikationsstandarder (ETSI).

4.4.4. Certifiering och ömsesidigt erkännande av certifiering spelar likaledes en väsentlig roll för att förbättra produktsäkerheten och konsumentinformationen. Även på detta område behövs ytterligare insatser.

4.4.5. Uppförandekodexar, målinriktade kvalitetssäkringskampanjer och avtalsrättsliga bestämmelser inom företagen eller branscherna kan likaledes spela en viktig roll inom ramen för en förebyggande europeisk politik.

4.5. Även utbildningen bör förbättras på olika nivåer:

- Allmän utbildning, från skolåldern till de högre utbildningsstadierna.
- Information och utbildning om kvalitetskrav och produktsäkerhet för samtliga aktörer inom företagen (företagare, chefer, anställda, fackförbund m.fl.).
- Upplysning till medborgarna och konsumenterna via informationskampanjer.
- Utbildning av domare och jurister, bland annat med koppling till bestämmelserna i direktivet från 1985.

4.6. Garantierna om skadeersättning kan förbättras genom att försäkringssystemen byggs ut. Detta innebär att försäkringarna skall kunna tillämpas i fråga om konkreta och likartade risker, framför allt inom ramen för enskilda branscher. Det verkar även vara nödvändigt att parallellt med denna ersättningsgaranti fullfölja och utveckla åtgärder för att stimulera till ansvarstagande och förebyggande insatser, vilket leder till att försäkringar gynnas framför garantifonder.

5. Slutsatser

5.1. Allmänt sett verkar man genom direktivet från 1985 ha uppnått en tillfredsställande jämvikt mellan kostnader och fördelar även om det är svårt att utvärdera samtliga effekter. Svårigheterna beror på förseningar i tillämpningen av direktivet och på att nationella bestämmelser i vissa fall har utvecklats och går längre än de gemensamma bestämmelserna trots den tillnärmning som uppnått genom direktivet. Även

om man inte kan utesluta framtida ändringar i EU-direktivet bör man för närvarande koncentrera sig på att bevara den allmänna jämvikt som redan uppnått, att i högre grad övervaka direktivets tillämpning och utvecklingen inom de nationella systemen och att föra en bättre förebyggande politik.

5.2. Kommittén vill rekommendera kommissionen att inrätta en uppföljningsgrupp med uppgift att övervaka situationen och i vilken samtliga berörda parter (myndigheter, jurister, intresseorganisationer och konsumentföreningar) skall ingå, i syfte att vid en senare tidpunkt, senast om fem år, lägga fram en detaljerad rapport om:

- Den rättsliga tillämpningen av direktivet i EU.
- Utvecklingen och rättspraxisen i de olika medlemsstaterna, bland annat på de områden som är nya i förhållande till direktivet eller där bestämmelserna i medlemsstaterna går längre än direktivet.
- Situationen i de olika kandidatländerna och i EES-länderna.
- Följderna för inre marknaden av detta rättsläge och dess utveckling.

5.3. Kommittén uppmanar kommissionen att under denna period utveckla en framåtsträvande och enhetlig förebyggande politik på EU-nivå som omfattar följande:

- Uppdatering av väsentliga säkerhetskrav genom olika direktiv.
- Utvidgning och förstärkning av de europeiska normerna.
- Utveckling av certifiering och ömsesidigt erkännande.
- Satsning på uppförandekodexar, avtalsrättsliga bestämmelser och kampanjer för att främja produktkvalitet och produktsäkerhet.
- Ökat stöd till utbildningsinitiativ för samtliga berörda parter.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning (EG) om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område"

(2000/C 117/02)

Den 28 september 1999 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för beredningen av ärendet, antog sitt yttrande den 15 februari 2000 (föredragande: Henri Malosse).

Ekonomiska och sociala kommittén antog vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars) enhälligt följande yttrande.

1. Inledning

1.1. En av de viktigaste nyheterna med Amsterdamfördraget är att gemenskapens ansvarsområde nu även omfattar en betydelsefull del av den så kallade tredje pelaren, nämligen rättsliga och inrikes frågor.

1.1.1. I enlighet med artikel 2 i det reviderade fördraget skall Europeiska unionen ha som mål att bevara och utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, där den fria rörligheten för personer garanteras och där medborgarna vid kontakter med rättssystemet har samma rättigheter och åtnjuter samma garantier som vid en domstol i sitt hemland.

1.2. I enlighet med rådets och kommissionens handlingsplan för att genomföra bestämmelserna i Amsterdamfördraget om upprättande av ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, skall gemenskapen besluta om åtgärder som rör civilrättsligt samarbete i den mån de behövs för att inre marknaden skall fungera väl.

1.3. Det är mot denna bakgrund som Ekonomiska och sociala kommittén har utarbetat sitt yttrande om det remitterade förslaget till förordning. Om inre marknaden skall kunna fungera väl krävs klara bestämmelser om domstols behörighet i tvister mellan företag och medborgare i olika medlemsstater, särskilt i syfte att fastställa vilken domstol som är behörig. Av samma skäl måste det införas regler som säkerställer att domstolsutslag erkänns och verkställs.

1.4. Även vad gäller domstols behörighet samt erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område har kommissionen kunnat bygga vidare på tidigare överenskomelser. Medlemsstaterna insåg att viss rättssäkerhet måste skapas rörande tvister på inre marknaden och började därför att inom ramen för mellanstatligt och bilateralt samarbete utarbeta konventioner på detta område. Den viktigaste av dessa är den så kallade Brysselkonventionen, som ingicks den 27 september 1968 mellan de dåvarande sex medlemsstaterna i Europeiska gemenskapen och som handlar om domstols

behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område.

1.4.1. Ett protokoll om Europeiska gemenskapernas domstols tolkning av denna konvention undertecknades 1971. Konventionen och tolkningsprotokollet, som ingår i gemenskapens regelverk eftersom deras rättsliga grund är artikel 293 i EEG-fördraget, har undan för undan utvidgats till att omfatta alla nya medlemsstater. Det skall dock framhållas att den gällande Brysselkonventionen i dess ändrade lydelse efter Österrikes, Finlands och Sveriges tillträde ännu inte trätt i kraft i samtliga medlemsstater. Tvärtom är det endast en minoritet av dem som ännu ratificerat konventionen.

1.5. Vid sidan av Brysselkonventionen ingicks den 16 september 1988 Luganokonventionen mellan unionens medlemsstater och medlemmarna i Efta. Den sistnämnda konventionen bygger på samma principer som Brysselkonventionen.

2. Europeiska kommissionens förslag till förordning

2.1. Förslagets viktigaste bestämmelser

2.1.1. I likhet med Brysselkonventionen och alla övriga bilaterala konventioner som förordningen är avsedd att ersätta, har förslaget följande mål:

- Att införa moderna och enhetliga bestämmelser om domstolars direkta behörighet på privaträttens område.
- Att förenkla och skynda på förfarandet för erkännande och verkställighet av domar genom enkla och enhetliga bestämmelser.

2.1.2. Vad gäller domstolens behörighet fastslås i förslaget huvudregeln att talan skall väckas vid domstol i det land där svaranden har sin hemvist. I förslaget till förordning anges dock särbestämmelser för vissa kategorier av tvister:

2.1.2.1. För avtalstvister

I princip väcks talan vid en domstol på den ort där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller skall uppfyllas.

- Vid leverans av varor skall talan väckas vid en domstol på den ort dit varan enligt avtalet har eller skulle ha levererats.
- Vid utförande av tjänster skall talan väckas vid en domstol på den ort där tjänsterna har eller skulle ha utförts.
- Vad gäller underhållsskyldighet skall talan väckas vid en domstol på den ort där fordringsägaren har sin hemvist.
- Vad gäller tvister mellan försäkringsgivare och försäkringstagare kan försäkringsgivaren kallas i egenskap av svarande inför en domstol på den ort där käranden (försäkringstagaren, den försäkrade eller förmånstagaren) har sin hemvist.
- Vad gäller överenskommelser som ingås av konsumenter — där samma omsorg om den svagare avtalsparten eftersträvas — erkänns domstolens behörighet i det land där konsumenten har sin hemvist, även när det gäller inköp av varor och tjänster via elektronisk handel.
- Vad gäller anställningsavtal tar förordningen fasta på den ort där den anställde har sin hemvist.

2.1.2.2. För brottsliga eller därmed jämförbara handlingar

- Talan kan väckas mot svaranden inför en domstol på den ort där skadan har inträffat eller kan inträffa.

2.1.2.3. I förordningen anges även exklusiva behörighetsregler beträffande vissa tvister, bland annat att immaterialrättsliga depositioner och registreringar skall ske inför medlemsstatens domstol.

2.1.3. Vad gäller erkännande fastslås i förslaget till förordning principen att domar skall respekteras fullt ut inom Europeiska gemenskapen. Denna bestämmelse innebär att en rättsak inte kan tas upp till prövning på nytt i en annan medlemsstat. Om ett överklagandeförfarande inleds skall förfarandet i verkställighetsavsnittet tillämpas. I samma avsnitt behandlas skälen till att avslå ansökan om erkännande eller verkställighet (artiklarna 41 och 42), vilka avsevärt inskränks i förhållande till dem som anges i Brysselkonventionen.

2.1.4. Vad gäller verkställighet utgår förordningen från det ömsesidiga förtroende mellan rättsvårdande myndigheter som skall göra det möjligt att verkställa domstolsutslag (domar, beslut, verkställighetsbeslut, osv.) i en annan medlemsstat än den stat där domen utfärdades.

2.1.4.1. Det verkställighetsförfarande som anges i Brysselkonventionen har på grund av att det är tids- och kostnadskrävande utgjort ett verkligt hinder för domars verkställighet inom unionen. Detta förfarande har därför förenklats i förslaget till gemenskapsförordning. Den behöriga domstol som skall utfärda verkställighetsförklaring rörande ett beslut i verkställighetsstaten skall därför endast genomföra en formell kontroll av de dokument som tjänar som underlag för ansökan om verkställighet. Skäl att avslå ansökan om verkställighet kan inte, i denna handläggningsfas, anföras på eget initiativ av domaren. Dessa skäl kan granskas i ett senare skede, efter överklagande från den part mot vilken verkställigheten riktas.

2.1.4.2. Vad gäller interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder anges i förordningen att en utländsk dom, för vilken verkställighetsförklaring ännu inte utfärdats i verkställighetsstaten, dock innebär att en förpliktelse skapas som gör det möjligt att vidta interimistiska åtgärder och säkerhetsåtgärder (i enlighet med lagstiftningen i verkställighetsstaten). Denna bestämmelse gör det möjligt att skydda fordringsägarens intressen i väntan på verkställighetsbeslutet.

2.1.5. Förslaget till förordning gäller endast de medlemsstater som signerat de bestämmelser i fördraget som rör civilrättsligt samarbete, och dess tillämpningsområde omfattar därför inte Storbritannien, Irland och Danmark. Av detta skäl framstår förslaget till förordning som en nyhet i gemenskapens rättssystem, även om dessa länder har möjlighet att ansluta sig till de övriga 12 medlemsstaternas tillämpning av förordningen. Redan nu förefaller det som om Storbritannien och Irland kommer att utnyttja möjligheten att tillämpa förordningen, och läget är därför helt oklart endast vad gäller Danmark. Vad beträffar tvister med medborgare eller företag i tredje land äger nationella regler tillämpning, utom i sådana fall då ett prorogationsavtal ingåtts som ger exklusiv behörighet till en domstol i en medlemsstat.

2.2. Nyheter i förhållande till Brysselkonventionen

2.2.1. Brysselkonventionen och Luganokonventionen har tjänat som modeller vid utarbetandet av förslaget till förordning. Dessa konventioner har varit föremål för översyn sedan december 1997, och Europeiska kommissionen föreslog innan Amsterdamfördraget ratificerades en ny konvention som skulle utgöra en förbättring i förhållande till den nu gällande konventionen. Dessa förbättringsförslag återfinns givetvis i det nya förslaget.

2.2.2. Den viktigaste nyheten är att det rör sig om ett förslag till förordning med enhetliga bestämmelser (och inte om ett direktiv som skulle kunna leda till att de nationella reglerna skilde sig åt).

2.2.3. I förslaget till förordning anges separat vilken lagstiftning som skall tillämpas på kommersiell verksamhet som omfattar handel på EU:s inre marknad: försäljning av varor och utförande av tjänster. Dessa bestämmelser gör att hänvisning till internationell rätt kan undvikas och är därför ägnade att förbättra rättssäkerheten vid handel.

2.2.4. Genom förslaget till förordning utsträcks möjligheten att vid alla direktavtal med konsumenter låta den behöriga domstolen vara den där konsumenten har sin hemvist, även när det gäller försäljning genom elektronisk handel.

2.2.5. Förslaget leder till en avsevärd förenkling av verkställighetsförfarandet genom att domarens befogenheter inskränks, vilket underlättar att domar kan verkställas i hela gemenskapen.

2.2.6. Genom förslaget inskränks i någon mån bestämmelserna om undantag som ger utrymme för att väcka talan mot erkännande och verkställighet av domar som utfärdats i en annan medlemsstat. Som exempel återfinns nu lydelsen "om verkställighetsförklaringen uppenbart strider mot grunderna för rättsordningen (ordre public)", där man lagt ordet uppenbart till lydelsen i Brysselkonventionen för att inskränka räckvidden.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Utgångspunkter för Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

3.1.1. Amsterdamfördragets ikraftträdande ger kommittén möjlighet att genom sin rådgivande roll bidra till skapandet av det område med frihet, säkerhet och rättvisa som nämns i fördraget. Detta är en mycket viktig fråga för det civila samhället i Europa. Eftersom ESK är det enda institutionella organ som företräder det organiserade civila samhället, har kommittén här ett utsökt tillfälle att ställa sig i EU-medborgarnas tjänst.

3.1.2. Vid sin plenarsession den 20–21 oktober 1999 antog kommittén yttrandet om "Förslag till rådets direktiv om delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur" (föredragande: Bernardo Hernández Bataller)⁽¹⁾. I detta yttrande gav kommittén sitt stöd till kommissionens förslag, men beklagade att förslaget till rättsakt inte hade formen av förordning (vilket det föreliggande förslaget har) och begärde särskilt att ett system för information

till medborgarna skulle inrättas. Kommittén välkomnar att kommissionen beslutat omforma direktivförslaget till ett förslag till förordning.

3.1.3. Kommittén vill framhålla att man måste skapa samstämmighet mellan de båda förslagen till förordning, eftersom "delgivning" är en förutsättning för "erkännande och verkställighet" av domslut. Kommittén anser därför att informations- och utbildningsinsatser riktade till näringsidkare och medborgare måste utformas på ett konsekvent och övergripande sätt i förhållande till de båda texterna.

3.2. Skäl för att införa en rättsakt som gäller hela gemenskapen

3.2.1. Det framstår som en avsevärd förbättring att för de 12 medlemsstater som utan inskränkning ansluter sig till fördragets principer om rättvisa och säkerhet ersätta Brysselkonventionen med en förordning som äger direkt tillämpning, särskilt som detta skapar större rättssäkerhet (en enda text i stället för en mängd konventioner med olika utformning). Dessutom kommer EG-domstolen att kunna garantera en enhetlig tillämpning av förordningens bestämmelser i samtliga medlemsstater.

3.2.2. Kommittén välkomnar Storbritanniens och Irlands redan tydliga avsikt att tillämpa förordningen och skulle önska att Danmark gjorde detsamma, under lämpliga former, så att denna förordning faktiskt skall kunna tillämpas på ett enhetligt sätt i hela gemenskapen.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Förbättra verkställighet av domar

4.1.1. Enligt slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors den 15–16 oktober 1999 kan förslaget till förordning bara betraktas som ett steg på väg mot att skapa ett europeiskt område med avseende på rättsliga frågor där medborgarna och företagen kan hävda sina rättigheter och utöva sina skyldigheter i fullständig rättssäkerhet. Således uppmanar Europeiska rådet i Tammerfors kommissionen att upprätta "miniminormer för att säkerställa en tillräckligt hög nivå på rättshjälp i gränsöverskridande fall i hela unionen samt särskilda, gemensamma regler för förenklade och påskyndade förfaranden vid mindre, gränsöverskridande konsument- och handelstvister, underhållstvister samt vid obestrida fordringar."

⁽¹⁾ EGT C 368, 20.12.1999, s. 47.

4.1.2. En europeisk säkerhetsmekanism

4.1.2.1. Förslaget till förordning måste godkännas så att det underlättar verkställighetsförfarandet, men det räcker dock inte för att skapa ett effektivt rättsligt område. När verkställighet väl har uppnåtts återstår det att tillämpa säkerhetsmekanismerna, och dessa förfaranden skiljer sig åt i medlemsländerna. Även om det för närvarande verkar mycket svårt att harmonisera tillämpningsförfarandena rekommenderar kommittén vissa anpassningar, i synnerhet när det gäller säkerhetsmekanismerna.

4.1.2.2. Sålunda föreskrivs i artikel 44 i förslaget till förordning att sökanden kan begära att det vidtas säkerhetsåtgärder enligt lagstiftningen i den stat där domen görs gällande utan att det är nödvändigt att domen har förklarats vara verkställbar enligt artikel 37. Denna bestämmelse ger alltså fordringsägaren ett slags "europeisk säkerhetsmekanism". Bestämmelsen är dock fortfarande otillräcklig eftersom det också i dessa fall krävs tillstånd från domstol i vissa länder. Därför bör det föreskrivas att ett domstolsbeslut i en annan medlemsstat utan verkställighet skulle utgöra en tillräcklig grund för att tillämpa vissa säkerhetsmekanismer, till exempel att frysa tillgångar. Sådana säkerhetsmekanismer finns redan i de flesta medlemsstater.

4.1.3. Krav på enkla och snabba indrivningsförfaranden

4.1.3.1. I yttrandet om "Europaparlamentets och rådets direktiv om insatser mot betalningsförseningar vid handelstransaktioner"⁽¹⁾ har kommittén redan betonat att det är nödvändigt med enkla och snabba indrivningsförfaranden. Rådet har tyvärr dragit tillbaka de förslag som lagts fram i detta ärende från direktivförslaget.

4.1.3.2. Därför föreslår kommittén att man skall studera uttömmande förslag som omfattar enkla och snabba förfaranden och som inbegriper minimiregler för rättshjälp till medborgarna.

4.1.3.3. När det gäller verkställighet måste målsättningen vara att inrätta en europeisk verkställighetsmekanism som får omedelbar effekt i hela gemenskapen direkt efter dom. Kommittén stöder fullt ut denna idé, som även behandlades av Europeiska rådet i Tammerfors i oktober 1999.

4.1.4. En europeisk verkställighetsmekanism

4.1.4.1. Kommittén begär alltså att man så snabbt som möjligt skall inrätta en preliminär europeisk verkställighetsmekanism, i synnerhet inom de områden som kräver snabba

ingripanden, dvs. underhållstvister, betalningsförseningar, försenade löner och löneutbetalningar som ställts in på grund av företagskonkurser. Till att börja med föreslår kommittén att kommissionen erkänner behovet av en europeisk verkställighetsmekanism (automatisk verkställighet utan krav på verkställighetsförfarande) för obestridda fordringar. För att främja idén om en europeisk verkställighetsmekanism skulle kommissionen kunna föreslå att det inrättas ett europeiskt förfarande för att driva in europeiska fordringar enligt harmoniserade förfaranden i alla medlemsstater. Villkoren för och utformningen av ett sådant förfarande skulle kunna likna den modell för betalningsföreläggande som finns i Tyskland eller Frankrike. På sikt skulle ett generellt antagande av ett sådant förfarande göra verkställighetsförfarandet överflödigt eftersom det gällande beslutet skulle uppfylla samma villkor för verkställighet i alla medlemsstater.

4.1.5. Konvergens på det rättsliga området

4.1.5.1. Samtidigt är det också viktigt att säkerställa konvergens på de privaträttsliga och handelsrättsliga områdena inom EU, vilket på sikt är en förutsättning för att inrätta ett område med verklig frihet, rättvisa och säkerhet.

4.2. Anpassning av förslaget till elektronisk handel

4.2.1. Artikel 15 i förslaget till förordning har gett upphov till stora bekymmer för företagens representanter och har satt igång en debatt. Denna artikel övertar principen i artikel 13 i Brysselkonventionen som för närvarande gäller och som ger behörigheten åt domstol på den ort där konsumenten har sin hemvist. Enligt artikel 13 i Brysselkonventionen tillämpas detta enbart under förutsättning att avtalet har ingåtts på basis av anbud eller annonsering i konsumentens hemland. I artikel 15 i förslaget till förordning gör kommissionen vissa förändringar med hänsyn till den elektroniska handelns utveckling. Förslaget likställer ett varu- eller tjänsteerbjudande på Internet med anbud eller annonsering från företag som, "på något sätt, riktar sådan verksamhet till den medlemsstaten eller flera stater, däribland den medlemsstaten".

4.2.2. Frågan är om ett företag genom att erbjuda sina tjänster på Internet avsiktligt skulle ha försökt att utvidga sin marknad utanför sitt vanliga försäljningsområde. Obegränsad tillgång till världsmarknaden är Internets målsättning. Det är dock förstärkt att utsikten att bli dragen inför domstol utomlands leder till att småföretagen avstår från att använda Internet. EU står alltså inför den dubbla utmaningen att säkerställa bästa möjliga rättsliga skydd för medborgarna i samband med den elektroniska handelns utveckling och dess risker (i synnerhet som konsumenten vanligtvis betalar i förskott) och att samtidigt inte hindra de europeiska företagen,

⁽¹⁾ EGT C 407, 28.12.1998.

särskilt de små och medelstora företagen, från att använda denna kanal för att erbjuda sina tjänster. Denna utmaning berör i första hand det europeiska rättsliga området, men har också en internationell dimension, i synnerhet när det gäller konsumentskydd, eftersom majoriteten av erbjudandena på nätet för närvarande kommer från företag i tredje land.

4.2.3. Kommittén önskar förbättra relationerna mellan säljarna och konsumenterna inom denna nya distributionsform. ESK fäster stor vikt vid att det med stöd av de europeiska myndigheterna utformas effektiva mekanismer för att öka förtroendet mellan de berörda parterna, till exempel uppförandekodex, "cyberdomstol" och förlikningsförfaranden etc. Dessa åtgärder är de bästa garantierna för att den elektroniska handeln utvecklas effektivt och att företagen och konsumenterna utnyttjar den, vilket också måste beaktas på det internationella planet. Kommittén uppmanar kommissionen att undersöka bästa praxis som finns inom detta område på global nivå och stödja dess tillämpning i Europa.

4.2.4. I avvaktan på att dessa åtgärder för att stärka förtroendet får effekt rekommenderar kommittén att man skall tillämpa artikel 13 i Brysselkonventionen, som för närvarande gäller och som ger behörighet åt domstolen i det land där konsumenten har sin hemvist. Dessutom anser kommittén att man för att förstärka konsumentskyddet skall utvidga denna princip till att också omfatta de fall då konsumenten, på initiativ av avtalsparten, har lockats att sluta kontraktet utanför sitt hemland. När det gäller elektronisk handel verkar däremot inte den föreslagna formuleringen i den nya förordningen ("på något sätt, riktar sådan verksamhet till den medlemsstaten") vara tillräckligt klar för att öka parternas förtroende för varandra. Genom att rätta sig efter definitionen i den befintliga artikel 13 i konventionen (anbud eller annonsering i medlemsstaten) överlåter man till domaren att bedöma om konsumenten har fått kännedom om erbjudandet på ett aktivt eller passivt sätt. När det gäller att reglera konflikter måste man i större utsträckning inrikta sig på effektiva metoder som anpassats till den elektroniska handeln och som slår vakt om konsumentskyddet.

4.2.5. När det gäller sektorn för elektronisk handel föreslår kommittén ett självregleringsförfarande enligt vilket man, utan att riskera rätten att få sin sak prövad, skulle främja inrättande av automatiska bestämmelser för förlikningsförfaranden, i synnerhet när det gäller mindre transaktioner som understiger ett visst belopp, till exempel 2 500 euro. Genom att aktivt informera konsumenterna borde företagen också ha möjlighet att inskränka sitt försäljningsområde till vissa bestämda länder.

Vid behov skulle man kunna överväga att införa en särskild förordning för sektorn för elektronisk handel. Denna förordning skulle uppmana starkt till förlikningsförfaranden och ha prövning i domstol som en sista utväg.

4.3. Andra förbättringar till det aktuella förslaget

4.3.1. För att underlätta tolkningen av den nya förordningen föreslår kommittén att vissa begrepp utformas i enlighet med EG-domstolens rättspraxis; till exempel har EG-domstolen definierat begreppet "skadestånd utanför avtalsförhållanden" i artikel 5.3. I linje med detta och för att underlätta tolkningen skulle man kunna komplettera vissa artiklar i förslaget i enlighet med EG-domstolens rättspraxis, till exempel när det gäller "avtal" eller "principen om hemvist" där den förpliktelse som talan avser har uppfyllts eller skall uppfyllas i tredje land.

4.4. Uppmaning till utomrättsliga förlikningar

4.4.1. Kommittén fäster särskild vikt vid utomrättsliga förlikningar av tvister av civil eller kommersiell natur. Detta kan gälla skiljeförfaranden då parterna efter överenskommelse väcker talan inför en privat "domare" som avger en dom som avser båda parterna. Det kan gälla medlingar och förlikningar då de båda parterna åberopar en tredje person för att hjälpa dem att hitta en lösning på en tvist och då parterna är de enda som beslutar om ärendets upplösning och inga beslut tvingas på dem. De rättsliga förfarandena är så kostsamma och långsamma att medborgare och ekonomiska aktörer, särskilt små och medelstora företag, snabbt avskräcks från att föra talan inför domstol. Det är också nödvändigt att utforma förlikningsförfaranden mellan parter när det gäller medling i konflikter som berör enskilda medborgare, under förutsättning att det rör sig om enkla, snabba och billiga förfaranden.

4.4.2. När det gäller medling är det mycket viktigt att säkerställa kvaliteten på tjänsten samt medlarnas behörighet och oberoende, vilket också beskrivs i kommissionens rekommendation 98/257 EG om principer som skall tillämpas på de instanser som är ansvariga för förfaranden för reglering av konsumenttvister utanför domstol. Mot bakgrund av detta skulle det vara särskilt lämpligt att förstärka det europeiska samarbetet för att uppnå en ökad harmonisering av bestämmelserna samt att utbilda medlare när det gäller att reglera gränsöverskridande tvister.

4.4.3. Kommittén ser positivt på att man under rådsmötet i Tammerfors har uttalat sig för att främja dessa förfaranden inom gemenskapen. Genom ett yttrande på eget initiativ skulle kommittén lämna ett betydelsefullt bidrag i denna fråga, eftersom det skulle vara resultatet av ett fördjupat samråd med det europeiska organiserade medborgarsamhället som också skall genomföra dessa självregleringsförfaranden.

4.5. *Information till de tvistande parterna (punkt 29 i slutsatserna från Tammerfors)*

4.5.1. I likhet med vad som angavs i yttrandet om "delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur" (föredragande: Bernardo Hernández Bataller) betonar kommittén att det är nödvändigt med informationsmekanismer för de tvistande parterna, särskilt för medborgarna, deras intressegrupper, fackföreningar,

småföretag, hantverkare, de fria yrkena och deras sammanslutningar. Denna informationsåtgärd måste också omfatta såväl utarbetande av "gränsöverskridande användarguider" som inrättande av lokala informationsnätverk (Eures-nätverket för gränsarbetare och Euroinfocenter för små och medelstora företag) så att de nya rättigheterna och skyldigheterna inom det nya gemensamma området för frihet, säkerhet och rättvisa sprids i så stor utsträckning som möjligt.

4.5.2. När det gäller själva förslaget till förordning föreslår kommittén att en informationsbroschyr skall utarbetas, särskilt med tanke på användarna (jurister, sammanslutningar, konsumenter etc.). Denna skulle också innehålla en detaljerad jämförelse med Brysselkonventionen i likhet med tabellen i förslagens motivering. I denna broschyr borde man samtidigt också ta upp bestämmelserna om "delgivning i medlemsstaterna av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur".

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Genomförande av en strukturerad social dialog inom de alleuropeiska transportkorridorerna"

(2000/C 117/03)

Den 28 januari 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen att utarbeta ett yttrande om "Genomförande av en strukturerad social dialog inom de alleuropeiska transportkorridorerna".

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 februari 2000. Föredragande var Alexander-Michael von Schwerin.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 113 röster för och 4 nedlagda röster.

1. Syftet med yttrandet

1.1. Ekonomiska och sociala kommittén har alltsedan den första alleuropeiska transportkonferensen i Prag 1991 arbetat för att engagera arbetsmarknadens parter och andra intressegrupper, särskilt från Central- och Östeuropa, i det politiska samarbetet. Denna strävan har kommit till uttryck i ett flertal yttranden⁽¹⁾ och den får ett omfattande stöd både från de organisationer som skall delta och från de politiska institutionerna. En viktig framgång för ESK:s initiativ var att princip 10 blev intagen i Helsingforsdeklarationen (1997). Där anges att "samråd med arbetsmarknadens parter och övriga intressegrupper vid utformningen av transportpolitiken" ingår som en integrerad del av den gemensamma politiken när de mål som anges i deklarationen skall genomföras.

Trots de berörda regeringarnas åtaganden kan man i praktiken notera en flagrant brist på respekt för denna princip i de flesta central- och östeuropeiska länderna. Problemet med bristande samordning och öppenhet på det nationella planet går igen på det internationella planet och hindrar de socioekonomiska grupperna att spela en aktiv roll inom ramen för den europeiska integrationen. Detta missförhållande motverkas i ringa utsträckning från politiskt håll. Sedan Helsingforskonferensen har samrådsprincipen — trots ESK:s ansträngningar — knappt tillämpats i praktiken. ESK kommer därför att intensifiera sitt arbete på det här området.

1.2. De överväganden som nu är aktuella skall framför allt utforma de praktiska stegen i förverkligandet av slutsatserna i ESK:s senaste yttrande "Genomförande av Helsingforsdeklarationen: att skapa konkreta former för samråd med arbetsmarknads- och samhällsorganisationer vid utformningen av en alleuropeisk transportpolitik" ⁽²⁾. ESK har vid upprepade tillfällen konstaterat att principen om samråd praktiskt taget inte

alls beaktas i den alleuropeiska transportpolitiken trots att en sådan mekanism erbjuder en utmärkt möjlighet att i den europeiska integrationsprocessen främja en stabil och demokratisk utveckling som bärs upp av människorna och deras intresseorganisationer. ESK ser det som sin uppgift att ge liv åt princip 10 i Helsingforsdeklarationen och att visa vilka möjligheter den erbjuder. Detta innebär också att kräva stöd av alla dem som genom att rösta för Helsingforsdeklarationen åtog sig att ställa upp för den.

1.3. Inom den förändrade institutionsstrukturen efter Amsterdamfördragets ikraftträdande och i den annorlunda situationen genom EMU och nästa fas av utvidgningsprocessen befäster ESK sin institutionella roll som forum och förbindelse-länk för de socioekonomiska intressegrupperna i Europa och även i samband med Europaparlamentets nyttillkomna rätt att rådfråga ESK. Detta är särskilt viktigt när det gäller vissa länder utanför gemenskapen, till exempel de central- och östeuropeiska staterna. Det handlar för kommitténs del om att dess arbete skall bli mer representativt och få större genomslagskraft och om att spela en aktiv roll i EU:s utvidgning och demokratisering.

2. Grundtankar bakom samrådsplanen

2.1. ESK har beslutat stödja samråd mellan socioekonomiska grupper inom det transportpolitiska samarbetet om de tio prioriterade korridorer och de fyra paneuropeiska transportområden (Petra) som man enades om i Helsingfors 1997. För detta har en plan för en strukturerad social dialog utarbetats. Vi vill här än en gång hänvisa till de grundläggande tankarna bakom detta arbetssätt. För att undvika missförstånd används i fortsättningen alltid uttrycket "strukturerad dialog". Den sociala dialogen i snävare bemärkelse är en angelägenhet för arbetsmarknadens parter och övriga intressegrupper och berörs inte av de samråd som detta yttrande behandlar.

⁽¹⁾ Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Den alleuropeiska transportkonferensen och den sociala dialogen — från Kreta till Helsingfors", EGT C 204, 15.7.1996, s. 96. "Utvidgning av unionens transportnät till grannländerna — Mot ett samarbete för en Europatäckande transportstrategi", EGT C 129, 27.4.1998, s. 75.

⁽²⁾ EGT C 407, 28.12.1998, s. 100.

2.2. Längs korridorerna och i transportområdena skall representanter för arbetsgivar- och personalorganisationer samt andra intresseorganisationer mötas för att diskutera problem, möjliga lösningar samt krav på politiken. De skall också mötas för att skapa ett forum där de politiska kraven på dem kan komma till uttryck. Sådana möten bör knytas tätt till arbetet i de styrkommittéer som finns på berörda regeringars nivå. De kan också ske i anslutning till de redan existerande samarbetskommittéerna för berörda järnvägsföretag. Målet för en sådan social dialog är att koppla utbyggnaden av infrastrukturen till utvecklingen av effektiva transporttjänster. Det är endast på så sätt de knappa finansiella medlen för infrastrukturinvesteringar kan göra bästa nytta. Samtidigt kan det bli lättare att genomföra gemensamma projekt då ekonomiska, sociala och miljöpolitiska mål förs samman i ett tidigt skede, vilket underlättar projektens acceptans i samhället. En strukturerad dialog skall dessutom stärka arbetsgivar- och personalorganisationerna samt övriga intressegrupper i de central- och östeuropeiska länderna (CÖE-länderna) i deras viktiga funktion i samhället.

2.3. Samarbetet i korridorer och transportområden skall präglas av kontinuitet och engagemang utan att anta stela strukturer utifrån. ESK:s enkät 1998 till de potentiella deltagarna i Central- och Östeuropa visade att man anser att det skulle vara meningsfullt med samordnare från de egna leden. Detta samarbete konkurrerar inte med det som äger rum i respektive internationella institutioner eller på det politiska planet. Målet är snarare att bygga upp en balanserad, konstruktiv och praktiskt orienterad kommunikation mellan de berörda ländernas och transportslagens intressegrupper.

2.4. Samarbetet berör alla frågor som måste lösas i samband med väl fungerande transporter. Inför de aktuella kraven sker detta inom ramen för en gemensam europeisk transportpolitik, konkret inriktad på behovet att agera i de aktuella korridorerna och transportområdena. Arbetet bygger på de transportpolitiska mål och åtgärder som man enades om i Helsingforsdeklarationen.

2.5. Det centrala målet är att främja uppbyggandet av en social marknadsekonomi och den sociala sammanhållningen i en utvidgad union genom stöd till de krafter i samhället som står för ekonomisk utveckling inriktad på en öppen marknad, hänsyn till miljön och social rättvisa. Det uttalade syftet är att stärka förbindelserna mellan medlemsstaterna, kandidatländerna och övriga europeiska stater.

2.6. ESK tillmäter transportkorridorerna en särskild betydelse som länk och bas för det gränsöverskridande samarbetet. De utgör förbindelsen mellan Europas länder utöver utvidgningens perspektiv. Därför måste korridortanken föras vidare till Östeuropa och åtgärderna får inte inskränkas till de blivande medlemsstaterna. Man måste behålla ett alleuropeiskt perspektiv. Detta är också i överensstämmelse med Helsingforsdeklarationens anda och bokstav, som talar om gränsöver-

skridande korridorer till Fjärran Östern och Mellanöstern och om transportområden i en dimension som går vida utöver gränserna för en utvidgad union.

2.7. ESK ser som sin uppgift att agera som initiativtagare, kontaktorgan och, vid behov, samordnare av de lokala aktiviteterna. Samtidigt anser sig kommittén ha ett ansvar för att aktivt företräda de socioekonomiska gruppernas intressen gentemot övriga berörda EU-institutioner och europeiska organisationer i samband med övervakningsprocessen då Helsingforsdeklarationen skall genomföras. Denna verksamhet skall alltid vara inriktad på behovet — vilket måste fastställas — och måste omprövas regelbundet med hänsyn till den politiska utvecklingen.

3. Översikt över pågående arbeten

3.1. Den 20–21 januari 1999 ägde ett möte rum inom G-24:s transportarbetsgrupp. Detta byggde på ett gemensamt initiativ från OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) och EU-kommissionen om samarbete inom transportpolitiken i Central- och Östeuropa.

3.1.1. Cirka 100 representanter för regeringar, förvaltningar, finansinstitut och det privata näringslivet som bjudits in av kommissionen diskuterade framstegen inom uppbyggnaden av ett alleuropeiskt transportnät. Även Ekonomiska och sociala kommittén var representerad. Arbetena i Helsingforsdeklarationens korridorer och områden stod i centrum.

3.1.2. Man var bland annat överens om att, vid sidan av den nödvändiga utvecklingen av infrastrukturen, i framtiden än mer förbättra de logistiska och operationella förutsättningarna, för att gränsöverskridande och intermodala tjänster skall bli effektivare. Man såg också ett behov av åtgärder vad gäller insamlandet av transportdata och förstärkning av miljöskyddet. Som en fortsatt utveckling av planeringen av nätverk i riktning mot Asien presenterades projektet Traceca, vilket bygger på ett initiativ av kommissionen år 1993 och som beskriver det alleuropeiska transportnätets förbindelse med Centralasien över Svarta havet.

3.1.3. G-24:s transportarbetsgrupp skall liksom hittills mötas årligen. Vi vill här påminna om att arbetsgruppen, enligt kommissionens åsikt, skall samordna verksamheten för att genomföra Helsingforsdeklarationen och åstadkomma den nödvändiga öppenheten mellan berörda institutioner och organisationer. Vid nästa möte, som troligen äger rum under våren 2000 vore det lämpligt att ESK rapporterat om sin verksamhet. ESK ser också ett behov att klara ut hur rollen för G-24:s transportarbetsgrupp skall utformas. Detta gäller både arbetsformerna, de berördas bild av sin politiska roll och kommunikationen mellan aktörerna. ESK kommer att sträva efter att ta upp dessa frågor vid kommande möte i G-24:s transportarbetsgrupp.

3.2. Den 10 december 1998 ägde en konferens rum på inbjudan av Europaparlamentet om "En alleuropeisk transportpolitik: Perspektiv och prioriteringar i samarbetet Öst-Väst". Den skulle erbjuda ett forum för meningsutbyte som en uppföljning till Helsingforskonferensen, särskilt avseende mål och medel i samarbetet Öst-Väst, uppbyggnaden av integrerade transportsystem och finansieringsmöjligheterna för trans-europeiska nätverk. ESK var inbjuden för att rapportera om sitt arbete.

3.2.1. Under tiden har det också kommit en rapport från parlamentets transportutskott om "Åtgärder i anslutning till Helsingforskonferensen om en alleuropeisk transportpolitik". Föredragande är Günter Lüttge. Rapporten är främst inriktad på frågan om genomförandet av de transportpolitiska åtgärderna i Helsingforsdeklarationen och kräver bland annat ett mer samordnat agerande. Rapporten talar för en bred social dialog — vilket också kännetecknade de tre alleuropeiska transportkonferenserna — och framför allt för att arbetsmarknadens parter och övriga intressegrupper samt icke-statliga organisationer skall engageras. ESK:s förslag att de socioekonomiska grupperna skall delta i en strukturerad dialog om den alleuropeiska transportpolitiken får ett uttryckligt stöd.

3.3. Den 18–19 mars 1999 ägde en hearing rum i anslutning till TINA-rapporten (Transport Infrastructure Needs Assessment) som gjorts på kommissionens uppdrag för att undersöka kandidatländernas främsta behov av infrastruktur.

3.3.1. Hearingen organiserades gemensamt av ESK och kommissionen, GD VII, med stöd av det för ändamålet inrättade TINA-sekretariatet i Wien. Syftet var att lyssna till åsikter och erfarenheter hos de socioekonomiska grupperna i de berörda länderna och att möjliggöra en gemensam diskussion om förslagen och slutsatserna i rapporten innan denna fastställs slutligt. Cirka 40 personer deltog i hearingen.

3.3.2. Bortsett från de mer utförliga slutsatserna från talarernas bidrag och debatterna, vilka föreligger i en särskild rapport, ligger betydelsen av själva hearingen i att den var ett första konkret steg i genomförandet av Helsingforsdeklarationen, där kommitténs engagemang och kommissionens arbete kunde komplettera varandra på ett meningsfullt sätt. Under hearingen framkom två saker: För det första, att behovet av information och meningsutbyte — både mellan organisationerna och med EU:s politiska beslutsfattare — liksom tidigare är oerhört stort. För det andra, att de lokala organisationernas kunnande och praktiska erfarenhet är en viktig och nödvändig byggsten i en gemensam europeisk transportpolitik, som man hittills tagit för lite hänsyn till.

Det är särskilt viktigt med en dialog eftersom det behov av infrastruktur som sammanfattas i TINA-rapporten uppfattades av deltagarna i hearingen snarare som en önskelista än som ett

realistiskt planeringsunderlag. Det framfördes också mycket tvivel om finansieringsmetoderna.

3.3.3. Ännu en hearing är planerad att äga rum när arbetet med TINA-rapporten är färdigt. Den slutliga rapporten föreligger sedan hösten 1999. TINA-sekretariatet skall fortsätta sitt arbete även i fortsättningen för att stödja infrastrukturplaneringen i kandidatländerna och för att stå till förfogande för arbetet i korridorerna.

4. Pilotprojekt korridor IV

4.1. Korridor IV är en multimodal transportaxel som förbinder Europas nordvästra del med dess sydöstra. Den går från Dresden och Nürnberg via Prag, Wien/Bratislava och Budapest till Rumänien. Där delar den upp sig i en nordlig gren till Constanza och en sydlig från Arad till Sofia. Sedan delar den upp sig i en gren till Thessaloniki och en till Istanbul (detaljerad information om korridoren finns i G-24:s rapport) ⁽¹⁾.

4.1.1. Korridor IV omfattar 4 440 km järnväg, 3 740 km väg, 14 flygplatser och 10 kust- och inlandshamnar. Bara för kandidatländerna har investeringar på 16 620 miljoner ecu planerats för perioden fram till år 2015. I denna summa ingår alltså inte investeringar i Tyskland, Österrike, Grekland och Turkiet.

4.1.2. Styrkommittén finns sedan början av 1998. Sedan dess har ett samförståndsavtal undertecknats. De berörda järnvägsföretagen har kontinuerligt utökat sitt samarbete och förutom samförståndsavtalet från början av 1997 också beslutat om ett gemensamt arbetsprogram.

4.2. Det tredje mötet i styrkommittén för korridor IV ägde rum den 30 juni–1 juli 1999 i Prag. Föredraganden deltog vid detta möte och kunde lägga fram ESK:s synpunkter.

4.2.1. Det framgick att en strukturerad dialog med berörda representanter för företag, fackföreningar och andra intressegrupper kan ge ett meningsfullt stöd till arbetet i styrkommittén. Det som står i förgrunden är att utveckla högkvalitativa transporttjänster och skapa ett gynnsamt klimat för investeringar och arbetstillfällen. En väsentlig funktion i den strukturerade dialogen är emellertid också att skapa insyn och förmedla praktiska erfarenheter på ett så brett plan som möjligt för att på ett för alla sidor tillfredsställande sätt undanröja barriärer som hindrar ett smidigt förlopp. ESK:s kommentarer ingår i mötesprotokollet (se bilaga I).

⁽¹⁾ Status of the pan-European Transport Corridors and Transport Areas, TINA-Office, Wien, December 1998.

4.2.2. Vid sidan av de många frågor som en sådan förbindelse väcker finns det för närvarande särskilda problem. Det är två stora projekt som dominerar debatten. Det ena är den planerade tunneln under Bosporen, som skall skapa en väg- och järnvägsförbindelse med Asien. Det andra är en andra bro över Donau mellan Vidin i Bulgarien och Calafat i Rumänien. Det senare projektet har lett till en lång och kontroversiell debatt. En väsentlig faktor i samband med korridor IV är att den sedan kriget på Balkan måste klara av nya trafikflöden. Hur det skall ske i framtiden är främst en fråga för järnvägen. Att Donau är endast mycket begränsat segelbar, vilket på grund av det politiska läget knappast kommer att förbättras på kort sikt, ställer krav på alternativa, lämpliga möjligheter för masstransporter. Även i denna korridor är ju förseningarna vid gränsövergångarna ett problem.

4.2.3. Medlemmarna i styrkommittén var positiva till ESK:s erbjudande om samarbete. Man beslutade att stödja ESK:s verksamhet i korridoren och att rapportera om resultaten senast vid nästa årliga möte i styrkommittén. I samband med detta skulle ett nära samarbete etableras med det nyinrättade sekretariatet för korridor IV i Dresden.

4.3. På ESK:s initiativ ägde ett första möte rum i Budapest den 26–27 oktober 1999 inom ramen för den strukturerade dialogen om korridor IV. I organisationen och genomförandet av mötet gjorde också det ungerska transportministeriet och det ungerska järnvägsbolaget MAV stora insatser.

4.3.1. ESK:s inbjudan hörsammades av cirka 40 företrädare för socioekonomiska grupper i länder berörda av korridor IV, representanter för korridorens styrkommitté, TINA-sekretariatet och intresserade observatörer från olika EU-länder. Diskussionen berörde ett brett spektrum av teman. Man inledde med grundläggande information om korridoren. Senare kom debatten att koncentreras kring följande frågor:

- Sambandet mellan infrastrukturutveckling och privat finansiering i ljuset av den ekonomiska utvecklingen och allmännyttiga intressen.
- Tekniskt-organisatoriska frågor om ett optimalt utbud av tjänster i korridoren, i samband med diskussion av sociala aspekter och förväntningarna på ett möjligt samarbete.
- Korridorens koppling till den regionala utvecklingen och miljöpolitiska frågor.

4.3.2. Under mötet framkom ett brett spektrum av åsikter som också visade att det finns många konstruktiva kopplingar som stöder samarbetet i korridoren. Mötet utmynnade i en gemensam resolution som betonar intresset av en strukturerad dialog och som tar upp praktiska steg för att förverkliga den, samt ett antal konkreta teman. Resolutionen återges i bilaga 2 till detta yttrande.

4.3.3. Diskussionen i Budapest ledde också till ett initiativ om ett bilateralt möte för bulgariska och rumänska representanter för företag och fackföreningar, som skall behandla motsättningarna kring en ytterligare förbindelse över Donau mellan de båda länderna. ESK är, på uttrycklig begäran av de berörda, inbjuden till mötet som skall äga rum i februari år 2000 i Vidin (Bulgarien) och Calafat (Rumänien).

5. Praktiska konsekvenser för det framtida arbetet

5.1. Det första mötet om transportkorridorer inom ramen för en strukturerad social dialog blev en framgång och gav stöd för ESK:s principiella ståndpunkter. Nu gäller den avgörande frågan inför framtiden hur organisationen, uppföljningen och samordningen av den strukturerade dialogen beträffande korridorer och transportområden skall kunna säkerställas i praktiken, åtminstone under överskådlig tid. Man kan härvid urskilja tre olika insatsnivåer:

- a) Förankring av det samordnande arbetet i ESK (se även de gemensamma rådgivande kommittéerna).
- b) Det praktiska genomförandet av och ekonomiska garantier för möten om transportkorridorer.
- c) Uppbyggnad av kontakter och gruppstrukturer på ort och ställe i de berörda länderna.

5.2. Det första som behöver göras för att förankra arbetet i ESK är att inrätta en permanent studiegrupp. Initiativ till ett sådant beslut tas efter det att studiegruppens arbete avslutats. Konkreta synpunkter som kan ligga till grund för de permanenta studiegruppernas arbete under kommande år återfinns i kapitel 6.

5.3. Det praktiska genomförandet och de ekonomiska garantierna för möten om transportkorridorer kräver en professionell organisation. Vid behov måste bidrag till resekostnader ställas till förfogande för att deltagandet skall kunna få en rättvis balans. Mötenas innehåll måste förberedas och resultaten av dem måste dokumenteras. Kommunikationen mellan de berörda parterna måste säkerställas även under tiden mellan de olika mötena genom en central kontaktpunkt. Detta praktiska arbete kan ESK i längden inte svara för inom ramen för den löpande verksamheten.

För att ändå bygga upp de nödvändiga praktiska stödfunktionerna vore det lämpligt att utforma ett självständigt projekt som beaktar de aktuella stödmöjligheterna via EU-program. Detta försvåras emellertid av den anknytning till vissa länder som för närvarande görs beträffande programmen Phare och Tacis, vilka inte är multilateralt utformade.

En nyckelfråga, inte endast ur finansiell synvinkel, utan även när det gäller den politiska betydelsen av att det skapas ett sådant initiativ, är i detta sammanhang uppbyggnaden av en stödgrupp. Vid samtal med olika personer har det framkommit att det finns ett starkt stöd för detta.

5.4. Uppbyggnaden av samlarbetsstrukturer inom ekonomiska och sociala grupper i de aktuella korridorerna och transportområdena är i hög grad avhängig av de berörda parternas intresse. Samtidigt utgör de emellertid också en förutsättning för att arbetet skall kunna organiseras på ett meningsfullt sätt, och det är något som många uttryckligen har krävt. Vi vill påminna om att det vid en undersökning som gjordes inom ESK år 1998 klart framkom att majoriteten önskade att samordnare skulle utses ur de egna leden. Fackföreningarna i transportsektorn har till en del börjat upprätta grupper med korridoranknytning. De praktiska modellerna och idéerna bör vidareförmedlas.

6. Framtidsperspektiv

6.1. De samråd som hålls i samband med de alleuropeiska korridorerna och transportområdena bör främja den ekonomiska och sociala utvecklingen och stärka sammanhållningen i Europa. De erfarenheter som hittills har gjorts visar att ESK:s initiativ fyller en viktig lucka och att man på ett avgörande sätt kan bidra till att de sociala och ekonomiska intresseorganisationerna i samhället inbegrips. Mot bakgrund av detta bör erfarenheterna från Budapest och korridor IV vidareutvecklas. För detta ändamål bör ESK få möjlighet att under nästkommande år organisera fler transportkorridormöten och att vidareutveckla nätverket mellan de socioekonomiska aktörerna. I det sammanhanget finns det fortfarande möjlighet att tillsammans med kommissionen genomföra en gemensam hearing beträffande slutrapporten om TINA. Inom ramen för detta arbete bör man beakta nedanstående synpunkter.

6.2. Det har ofta hänvisats till utvecklingsproblematiken i länder som ligger utanför gränserna för EU:s utvidgning. I analogi med TINA-sekretariatets uppgiftsbeskrivning anser ESK att det även finns ett behov av insatser för tekniskt och politiskt stöd vid utformningen av korridorerna, i synnerhet inom OSS (Oberoende staters samvälde). I anslutning till kommande samråd med socioekonomiska grupper i andra transportkorridorer eller transportområden bör man se till att OSS inbegrips.

6.3. Som stöd för samlarbetet om transportkorridorer är det lämpligt att inrätta sekretariat som man gjorde efter ett personligt initiativ beträffande korridor IV. ESK vill därför förorda att man inför generella bestämmelser.

6.4. I korridorerna och transportområdena arbetar man i princip enligt ett multimodalt koncept. I praktiken finns det emellertid några systematiska luckor. I framtiden bör man på ett bättre sätt inbegripa flygplatserna, sjöfarten på de inre vattenvägar, hamnarna samt lokaltrafiken i berörda storstäder.

6.5. Principen om transport- och regionalpolitiskt samarbete om korridorer väcker också intresse hos socioekonomiska grupper inom EU. Ett sådant initiativ finns till exempel när det gäller korridor V och dess TEN-förlängning till Spanien. Där så är lämpligt bör även dessa aktiviteter beaktas.

6.6. I det tidigare yttrandet (se fotnot 2) fäste ESK särskild vikt vid stöd till samarbete inom två korridorer: korridor VII (Donau) och korridor X (i det forna Jugoslavien). Intresset för detta har klart framkommit från de berörda socioekonomiska gruppernas sida. Vi vill än en gång betona att detta intresse för ett samarbete bör tillvaratas i praktiken så snart det politiska läget gör det möjligt.

6.7. Slutligen bör det påpekas att kännedomen om arbetet i transportområdena är mycket liten. I jämförelse med utvecklingen av korridorerna verkar det här finnas mycket att hämta in.

6.8. ESK:s synpunkter och aktiviteter bör kontinuerligt presenteras för kommissionen och parlamentet — i synnerhet med hjälp av Europaparlamentets politiska kontakter med parlamenten i de berörda länderna och regionerna — så att kommittén inom ramen för den så kallade övervakningsprocessen för genomförande av Helsingfors-deklarationen kan fullgöra sin roll som forum och förbindelselänk för de socioekonomiska intressegrupperna i Europa vid uppbyggnaden av ett alleuropeiskt transportsystem.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

BILAGA I

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande**Bilaga till protokollet från styrkommittén för korridor IV**

EU:s ekonomiska och sociala kommitté (ESK) är ett rådgivande organ som företräder arbetsgivarorganisationer, fackföreningar och olika intressegrupper på EU-nivå. ESK har engagerat sig mycket starkt för att ekonomiska och sociala intressegrupper i kandidatländerna skall inkluderas i utvidgningsprocessen. Det gäller att åstadkomma en snabb och stabil utveckling med ekonomiska och sociala framsteg. Inom ramen för de existerande Europaavtalen har gemensamma rådgivande kommittéer upprättats, exempelvis med Bulgarien och Turkiet.

Vad gäller den alleuropeiska transportpolitiken har ESK varit involverad i händelseförloppet alltsedan den första alleuropeiska transportkonferensen i Prag år 1991. För ESK:s del handlar det huvudsakligen om att i praktiken genomföra samråden med de ekonomiska och sociala intressegrupperna, en av de 10 grundläggande principer beträffande utformningen av det framtida alleuropeiska transportsystemet som anges i Helsingfors-deklarationen.

I detta sammanhang är arbetet med transportkorridorerna av stor betydelse eftersom det bidrar till att skapa en effektiv transportinfrastruktur, något som ligger till grund för ekonomisk tillväxt och social utveckling. Vårt stöd till styrkommittén för korridor IV består i att vi bidrar med våra erfarenheter och kontakter och på så sätt gör det möjligt för medlemmarna att komma i kontakt med företrädare för näringslivet och socioekonomiska grupper inom transportsektorn för att lösa konkreta transportproblem eller för att diskutera aktuella frågor. Vi är fast övertygade om att de enorma investeringarna i transportinfrastruktur måste kombineras med en strävan efter att förbättra kvaliteten på transporttjänsterna. Detta kan emellertid endast lyckas om de berörda aktörerna samarbetar redan på ett tidigt stadium.

Vi vill gärna — och i intimt samarbete med det sekretariat som upprättades i Dresden — stödja det arbete som styrkommittén för korridor IV utför beträffande arbetsprogrammets viktigaste frågor inför framtiden, exempelvis gränsövergångar eller bro/damm över Donau. Vi föreslår vidare ett utbyte av den information och de erfarenheter som studiegruppen samlar på sig inom ramen för samarbetet med de socioekonomiska korridoranknutna grupperna.

Vår önskan är att dessa aktiviteter skall komma igång under de närmaste månaderna och att en rapport om resultaten skall lämnas vid styrkommitténs nästkommande sammanträde. Om dagordningen medger det skulle sakkunniga som varit engagerade i arbetet lämpligen kunna inbjudas till sammanträdet för att diskutera med styrkommitténs medlemmar.

BILAGA II

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Resolution

Företrädare för fackföreningar och branschorganisationer i korridor IV höll på inbjudan av EU:s ekonomiska och sociala kommitté och med stöd från Ungerns transportministerium och Ungerns järnväg (MÁV) ett sammanträde i Budapest den 26–27 oktober 1999.

Bakgrund

- A. Principerna och målsättningarna i Helsingfors-deklarationen, som syftar till att säkerställa en hållbar rörlighet för personer och varor under bästa möjliga sociala förhållanden och säkerhetskrav, rättvis konkurrens samt miljöskydd.
- B. Särskild tonvikt läggs vid Helsingfors-deklarationens princip 10 som gäller samråd med fackföreningar och branschorganisationer inom ramen för en alleuropeisk transportpolitik.
- C. Det arbete som utförts av berörda parter, nämligen Europeiska kommissionen, transportministrarna, Europaparlamentet, EU:s ekonomiska och sociala kommitté, Europeiska transportministerkonferensen (CEMT), Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa (ECE) och järnvägskorridorernas styrkommitté.

Företrädarna för fackföreningar och branschorganisationer

1. uttalar sig för ett närmare samarbete i korridor IV för att de alleuropeiska korridorerna skall kunna gagna den ekonomiska och sociala sammanhållningen i hela Europa;
2. kräver att samråd med fackföreningar och branschorganisationer skall utgöra en integrerad del av korridor-samarbetet, samt att ekonomiska resurser skall ställas till förfogande så att detta mål kan förverkligas;
3. betonar nödvändigheten av större öppenhet och bättre information, även när det gäller institutionella strukturer;
4. föreslår att det hålls regelbundna möten i nära samarbete med transportkorridorernas styrkommittéer, där tyngdpunkten ligger på viktiga frågor som kräver praktiska lösningar;
5. efterlyser stöd från andra berörda parter med anknytning till korridorerna samt hjälp till finansiering av denna verksamhet; det skulle vara önskvärt att Europeiska ekonomiska och sociala kommittén spelade en samordnande roll;
6. betonar särskilt följande punkter i samband med korridor IV:
 - en hearing i anslutning till Tina-rapporten (Transport Infrastructure Needs Assessment);
 - en lösning på frågan om den nya Donau-bron med hjälp av instrumentet för strukturpolitiska åtgärder inför anslutningen (ISPA) för att göra en bedömning av de socioekonomiska konsekvenserna av detta projekt och beaktande av Rumäniens intressen beträffande den norra axeln av korridor IV, där alla berörda parter eventuellt deltar; Ekonomiska och sociala kommittén skulle kunna spela en ledande roll vid dessa överläggningar;
 - en korridor-rapport om miljö och transport, och även om exempelvis sociala kostnader och effektivitet;
 - gemensamma ansträngningar för att förbättra driftskompatibiliteten och gränsövergångarna.

Budapest i oktober 1999.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Kommissionens preliminära utkast till förordning om tillämpning av artikel 81.3 i EG-fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden mellan linjerederier (konsortier) i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 479/92"⁽¹⁾

(2000/C 117/04)

Den 20 december 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.2 och 25 i sin arbetsordning utarbeta ett tilläggsyttrande om ovannämnda utkast.

Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som ansvarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 februari 2000. Föredragande var Anna Bredima-Savopoulou.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 121 röster för, 1 emot och 1 nedlagd röst.

1. Inledning

1.1. När rådet antog de fyra förordningarna om sjöfarten 1986, som utgjorde den första etappen av den gemensamma sjöfartspolitik i EG, uppmanade rådet kommissionen att överväga om det var nödvändigt att lägga fram nya förslag om konkurrens, bland annat beträffande konsortier inom linjesjöfart. Inom ett år rapporterade kommissionen till rådet om huruvida det var nödvändigt att bevilja gruppundantag för konsortier inom linjesjöfart. Rådet påpekade då att i de fall syftet med och effekterna av sammanslutningar av företag och konsortier är att göra tekniska framsteg eller att få till stånd samarbete i enlighet med i artikel 2 i förordningen, eller i de fall fast sammanhållna konsortier enbart täcker mycket små marknadsandelar, gäller inte det förbud som föreskrivs i artikel 85.1 i fördraget.

1.2. I kommissionens rapport om En framtid för gemenskapens sjöfartsindustri — Åtgärder för att förbättra den gemensamma sjöfartsindustrins villkor⁽²⁾ identifierades behovet av att klargöra konsortiernas ställning i förhållande till konkurrensreglerna som en av de positiva åtgärderna för att öka gemenskapsflottans konkurrenskraft. I sitt yttrande om ovannämnda åtgärder framhöll ESK betydelsen av att snarast möjligt finna en godtagbar lösning på konsortiefrågan i likhet med den lösning man enades om i fråga om linjekonferenser under den första etappen av sjötransportpolitiken⁽³⁾.

1.3. Efter moget övervägande och mot bakgrund av ytterligare information om konsortier utarbetade kommissionen i juni 1990 en rapport om möjligheterna för ett gruppundantag

för konsortieavtal inom linjesjöfarten⁽⁴⁾ med ett bifogat förslag till "Rådets förordning om tillämpning av artikel 85.3 i EG-fördraget på vissa grupper av avtal, beslut och samordnade förfaranden mellan linjerederier (konsortier)".

1.4. Den 25 februari 1992 antog rådet förordning 479/92⁽⁵⁾, som gav kommissionen befogenheter att genom en förordning tillämpa artikel 85.3 i EG-fördraget i syfte att befria linjerederiers avtal om gemensam drift från det konkurrensbegränsande förbudet i artikel 85.1.

1.5. Kommittén antog ett yttrande⁽⁶⁾ om denna förordning i vilket man uttryckte sitt stöd för kommissionens positiva utvärdering av konsortier och betonade hur viktigt det var att undvika byråkrati. ESK hävdade att konsortier inom linjesjöfart i stora drag kan definieras som ett samarbete i kooperativ form inom linjesjöfarten genom vilket rederierna deltar i ett antal gemensamma verksamheter i syfte att uppnå de nödvändiga stordriftsfördelarna och rationaliseringsvinsterna inom en viss sektor och således kombinerar principerna om fördelning av fartygs- och lastkostnader. Kommittén noterade att konsortiernas värde och nytta som rationaliseringsinstrument inom containersektorn var allmänt erkända och stödde kommissionens slutsats att det var av avgörande betydelse för gemenskapens sjöfartsindustri att uppnå stordriftsfördelar för att kunna konkurrera på världsmarknaden samt att konsortier kan bidra till att förbättra produktiviteten inom linjesjöfarten och främja tekniska och ekonomiska framsteg.

⁽¹⁾ EGT C 379, 31.12.1999, s. 13.

⁽²⁾ KOM(89) 266 slutlig, av den 3 augusti 1989 (ej officiell svensk titel).

⁽³⁾ ESK:s yttrande, EGT C 56, 7.3.1990, s. 70.

⁽⁴⁾ KOM(90) 260 slutlig.

⁽⁵⁾ EGT L 55, 29.2.1992, s. 3.

⁽⁶⁾ EGT C 69, 18.3.1991, s. 16.

1.6. Eftersom ett blockundantag från konkurrensreglerna redan hade beviljats i fråga om linjekonferenser genom rådets förordning 4056/86⁽¹⁾ drog ESK slutsatsen att det var nödvändigt att anta ett regleringssystem för linjekonsortier och att en ny oberoende förordning om beviljande av gruppundantag krävdes eftersom konsortier skiljer sig i grunden från konferenser både vad gäller struktur och verksamhet. ESK ansåg dock att kommissionen tydligare borde redogöra för vilka villkor och krav som skulle gälla för undantaget. Genom dessa villkor skulle överskådlighet och fri konkurrens säkerställas på tre nivåer: inom konsortiet, inom konferenserna och inom sjöfartssektorn. ESK ansåg att konsortier borde vara föremål för en rättslig behandling och kontrolleras och utvärderas så att varken kommissionen eller konsortiet ges en blankocheck. ESK:s huvudinvändning var att kombinerade transportsätt omfattades av förordningen. ESK ansåg att ett sådant komplext område borde regleras genom en separat förordning. Förordning 479/92 låg i linje med slutsatserna i ovannämnda yttrande från ESK.

1.7. Den 20.4.1995 antog kommissionen förordning 870/95⁽²⁾ om tillämpning av artikel 85.3 i EG-fördraget på konsortier inom linjetransport. Genom denna förordning undantogs alla avtal som syftade till samarbete mellan linjerederier, förutsatt att dessa rederier uppfyllde de villkor och förpliktelser som föreskrevs i förordningen. Vidare föreskrevs i förordningen att ett konsortium bör ha en maximal marknadsandel för att kunna dra nytta av gruppundantaget. Man skilde mellan följande tre marknadsandelsnivåer:

- Marknadsandel på 30 % eller 35 %, vilket innebär att ett konsortium undantas automatiskt.
- Marknadsandel på mellan 30–35 % och 50 %, vilket innebär att konsortiet skall kunna söka undantag enligt ett förenklat invändningsförfarande.
- Marknadsandel som överstiger 50 %, vilket innebär att konsortiet tvingas söka enskilt undantag.

1.8. I förordningen ingick även andra villkor och förpliktelser, exempelvis ett förbud mot diskriminering mellan hamnar i EU samt en förpliktelse att överlägga med transportbrukarna. Slutligen innehöll förordningen även bestämmelser beträffande de avtal som redan fanns vid tidpunkten för förordningens ikraftträdande.

1.9. ESK antog ett yttrande⁽³⁾ om förordning 870/95 i vilket man hävdade att en jämvikt måste uppnås mellan rederiernas och konsortiernas intressen och att de rederier som inte deltar i sjöfartskonsortier måste få sin konkurrensställning säkerställd. Vidare bör flexibiliteten bevaras för att konsortier skall kunna möta brukarnas behov. Slutligen hävdade ESK att vissa termer borde förtydligas och att vissa punkter borde omprövas.

2. Kommissionens förslag till förordning

2.1. I sin rapport om tillämpningen av förordning 870/95⁽⁴⁾ drar kommissionen slutsatsen att förordningen har fungerat bra. Kommissionen undersöker ett antal alternativ beträffande det regelverk som skulle kunna tillämpas efter det att förordningens giltighetstid löper ut den 20.4.2000. Utifrån de erfarenheter som har gjorts och till förmån för rättssäkerheten anser kommissionen att man helst bör förlänga förordning 870/95 med ändringar till 21 april 2005.

2.2. Ändringarna i förordningen går främst ut på följande:

- Övergång från trafikandel till marknadsandel (på varje marknad som konsortiet trafikerar).
- Exklusivklausuler om befraktning av ytor undantas.
- Tio konsortier som beviljats undantag i enlighet med invändningsförfarandet beviljas undantag även i fortsättningen.
- Anmälningar som är under behandling och som gjorts enligt förordning 870/95 skall automatiskt behandlas enligt den nya förordningen.
- Tidigare bestämmelser om befintliga avtal stryks.
- Texten förenklas på lämpliga ställen.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Åtta år efter det att den första förordningen om konsortier⁽⁵⁾ antogs noterar ESK de omfattande och snabba förändringar som sker på den internationella linjerederimarknaden. Förordningarna om konsortier är tillämpliga på konsortier i den internationella linjerederisjöfarten där frakt främst sker med container. Containertransporter används i växande utsträckning inom linjesjötransporter. Transporter med contain-

⁽¹⁾ EGT L 378, 31.12.1986, s. 4.

⁽²⁾ EGT L 89, 21.4.1995, s. 7.

⁽³⁾ EGT C 195, 18.7.1994, s. 20).

⁽⁴⁾ Av den 20 januari 1999.

⁽⁵⁾ H. Kreis: "European Community Competition Policy and International Shipping", Fordham International Law Journal (1989–90), 411; J. Temple Lang: European Transport Law Review (1993), 405; P. Rutley: European Competition Law Review (1991), 9; EMLO Report 1993.

nerfartyg fördubblades mellan 1989–1998 från 249 miljoner ton till 509 miljoner ton. Detta motsvarar en årlig tillväxt på 11 %. Av de senaste beräkningarna framgår att de årliga containertransporterna förmodligen kommer att öka i ännu högre takt. Detta beror främst på en ökning av transporterna av färdiga varor och halvfabrikat. Under de närmaste åren förväntas även vissa typer av bulklast (exempelvis spannmål, gödselmedel och socker) läggas över på containerfrakt. Det är högst osannolikt att denna trend kommer att brytas. Sedan den första förordningen om konsortier antogs under perioden 1993–1997 har containertransporter till havs ökat dramatiskt och uppgår nu till 44 %⁽¹⁾ (uttryckt i ton). De ändringar som nämns ovan har lett till att den tidigare arbetsintensiva sektorn nu har blivit mycket kapitalintensiv⁽²⁾. Dessa förändringar har dels inneburit fördelar beträffande den servicenivå som ställs till rederiernas förfogande, dels lett till en omstrukturering av sysselsättningen till havs och på land. Containern har verkligen blivit en viktig komponent i globaliseringsprocessen och innebär stora ekonomiska och sociala förändringar såväl för utvecklingsländerna som för de industrialiserade länderna⁽³⁾.

3.2. Parallellt med denna marknadsutveckling skedde andra förändringar inom linjesjöfarten som fick följder för konkurrenslagstiftningen, exempelvis konferensernas minskande roll och den ökande betydelsen av konsortier, koncentrationer och sammanslagningar till större enheter. Linjesjöfarten kännetecknas numera av ständiga fusioner och företagskoncentrationer, vilket har lett till att företagsjättar bildas med hundratals fartyg var och distributionsnätverk över hela världen. Denna nya marknad skiljer sig i hög grad från lastfartygsmarknaden, där flertalet av företagen var småföretag. Även om förekomsten av konsortier är ett välkommet fenomen som gör det lättare för små och medelstora företag att överleva, måste de små och medelstora medlemmarnas intressen skyddas gentemot megaföretagen i konsortierna. I annat fall kan konsortier komma att bli en av orsakerna till att utvecklingen mot koncentration försämras.

3.3. När det gäller den framtida utformningen av politiken och lagstiftningen måste denna utveckling övervakas och utvärderas mot bakgrund av de konsekvenser den får för redare, brukare (speditörer/mottagare) och hamnar. ESK uppmanar kommissionen att beakta konsortiernas föränderliga och dynamiska karaktär⁽⁴⁾ vid den framtida utformningen av politiken med avseende på konsortier.

3.4. Av de anledningar som nämnts ovan och med beaktande av konsortiernas värde för den ekonomiska och tekniska utvecklingen inom sjöfarten⁽⁴⁾ framhåller ESK — i linje med tidigare yttranden⁽⁵⁾ — än en gång behovet av att säkerställa överskådlighet och konkurrens både gentemot andra konsortiemedlemmar och gentemot rederier som inte är medlemmar i konsortier, som man har gjort i artiklarna 5 och 8 i förordningsförslaget. Att transportbrukares och hamnars intressen skall säkerställas bör också ingå som ett krav i ett framtida regelverk. Ovannämnda varningsfunktioner bör omsättas i rättsliga parametrar i enlighet med EU:s konkurrenslagstiftning beträffande konsortier i framtiden.

3.5. Med förbehåll för ovannämnda anmärkningar anser ESK att en förlängning av förordning 870/95 till år 2005 är den bästa lösningen i dagsläget, under förutsättning att de föreslagna ändringarna införs. Kommittén stöder därför helhjärtat kommissionens förslag.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Definitioner (artikel 1)

4.1.1. ESK stöder i stort kommissionens förslag att i definitionen av konsortium inkludera flera linjer för att hänsyn skall tas till marknadsutvecklingen som visar att konsortier i allt större utsträckning är verksamma på fler än en linje. Kommittén välkomnar detta förtydligande av texten.

4.2. Undantagna avtal (artikel 3)

4.2.1. Bland de aktiviteter i förordningen som beviljas undantag (artikel 3.2 g) ingår alla aktiviteter som är knutna till konsortieverksamhet. Kommissionen preciserar gruppundantagets tillämplighet på ensamrättsklausuler (skyldighet för konsortiemedlemmarna att använda fartyg som anvisats konsortiet och att avstå från att befrakta ytor på fartyg som tillhör tredje part) och tredjepartsklausuler (förbud för konsortiemedlemmar att tilldela eller befrakta ytor åt andra transportörer på samma linje utan tillstånd från övriga konsortiemedlemmar). Mot bakgrund av erfarenheterna från tillämpningen av förordning 870/95 är detta ett nyttigt förtydligande som kan förmodas öka rättssäkerheten.

4.3. Marknadsandel (artikel 6)

4.3.1. ESK konstaterar att ett av de villkor som skall uppfyllas för att undantag skall beviljas är att marknadsandelen inte får överstiga 30–35 % eller 50 %, beroende på konsortiets art och beräknat på volymen transporterade varor. Kommittén

(1) Uppgifter hämtade från Howe Robinsons forskningsrapport nr 9 från januari 1999: "Containerization and Dry Bulk Trades".

(2) EGT C 195, 18.7.1994, s. 20.

(3) "Container Market Outlook", Drewry, oktober 1999.

(4) EGT C 195, 18.7.1994, s. 20).

(5) EGT C 69, 18.3.1991.

välkomnar denna ändring som utgör den mest markanta skillnaden i förhållande till förordning 870/95, i vilken man hänvisade till andelen av direkttrafiken beräknat på det antal hamnar som konsortiet trafikerade i direkttrafiken. Begreppet "trafikandel" visade sig vara mycket svårt att beräkna i praktiken. På det hela taget är det lämpligare att tillämpa ett marknadsandelskriterium, med förbehåll för vissa svårigheter i samband med tillämpningen. Man bör precisera beskrivningen av den marknad det är fråga om.

4.3.2. Erfarenheterna av förordningen från 1995 har visat att det inte är praktiskt att låta trafikandelen, på basis av hamnpar, ligga till grund för beviljande av undantag. Statistiska uppgifter finns sällan tillgängliga, och om de finns är de ofta felaktiga eller inaktuella. Dessutom är de flesta statistiska uppgifter baserade på import/export från en hamn eller ett land till ett annat land, och inte till en hamn. Av de anledningar som nämnts ovan och med tanke på att hamnar ofta väljs av rent operativa skäl, har information om trafikandel eller hamnpar ofta gett en missvisande eller felaktig bild. När man bedömer konkurrenssituationen bör man i fråga om de flesta rutter beakta ett antal olika hamnkompositioner. Vid tillämpning av konkurrenslagstiftningen utgår man nästan uteslutande från marknadsandelen. Att använda trafikandelen var ett undantag. Genom den föreslagna ändringen bringas förordningen om konsortier således i linje med andra gruppundantag.

4.3.3. ESK har redan tidigare kritiserat de alltför vaga formuleringarna *antal hamnar* och *direkttrafik*. Genom att man har börjat använda termen "marknadsandel" avlägsnas vissa tvetydigheter beträffande relevanta beräkningar. Kommittén anser dock fortfarande att kommissionen bör förtydliga huruvida man avser att beakta omlastning vid beräkning av marknadsandelen⁽¹⁾.

4.4. *Invändningsförfarande (artikel 7)*

4.4.1. Samma anmärkningar som i punkt 4.3.1 beträffande tillämpning av marknadsandel som kriterium i stället för trafikandel gäller i fråga om invändningsförfarandet. Det är

⁽¹⁾ EGT C 195, 18.7.1994, s. 20.

värt att notera att tio konsortier som beviljats undantag i enlighet med invändningsförfarandet i förordning 870/95 även i fortsättningen kommer att beviljas undantag. Vidare kommer anmälningar som är under behandling och som lämnats in i enlighet med förordning 870/95 automatiskt att behandlas i den föreslagna förordningen. Man bör dock regelbundet kontrollera att konsortierna uppfyller marknadsandelskriterierna.

4.5. *Övriga villkor – Uppsägningstid (artikel 8)*

4.5.1. I artikel 8 fastställs att ansökan om uppsägning kan lämnas in tidigast 18 månader efter det att avtalet undertecknats. För starkt integrerade konsortier uppgår denna period till 30 månader (under denna tid kan rederiet inte lämna konsortiet).

4.5.2. Med tanke på behovet av att förränta kapital å ena sidan och behovet av flexibilitet och möjligheter att lämna konsortiet å andra sidan uppmanar ESK kommissionen att ompröva längden på denna tidsperiod så att den eventuellt kan förlängas.

4.6. *Slutbestämmelser (artikel 13)*

4.6.1. Den ursprungliga klausulen i förordning 870/95 om befintliga konsortier har strukits.

5. **Slutsatser**

5.1. ESK anser att förordning 870/95 har fungerat bra i praktiken och att man i förordningen har lyckats uppnå jämvikt mellan redarnas och deras kunders intressen. Kommittén ger därför sitt stöd till att förordning 870/95 förlängs till den 20 april 2005, under förutsättning att de ändringar som föreslagits förs in.

5.2. Mot bakgrund av den snabba utvecklingen inom linjesjöfarten bör frågan om konsortier dock studeras och övervakas utifrån ett bredare perspektiv. Framtida utvecklingstendenser och erfarenheter bör beaktas när man bedömer konkurrensrättsliga regler för konsortier i framtiden.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sammanfattning av de första månaderna med en gemensam valuta"

(2000/C 117/05)

Den 29 april 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om "Sammanfattning av de första månaderna med en gemensam valuta".

Sektionen för ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för det förberedande arbetet i ärendet, antog sitt yttrande den 1 februari 2000. Föredragande var Mario Sepi.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 2 mars) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 69 röster för, 2 röster emot och inga nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Att det utarbetas ett yttrande några månader efter införandet av euron kan verka förhastat, och det är otvivelaktigt så att tidsförloppet inte medger en uttömmande bedömning av de strukturella effekterna av eurosystemets penningpolitik. Med tanke på att den allmänna opinionen fäster stor vikt vid euron svarar detta yttrande dock mot ett utbrett krav, och har också som målsättning att presentera en metod som kan tillämpas i framtiden.

1.2. De två mötena⁽¹⁾ med Europeiska centralbankens (ECB) ordförande har varit mycket givande och bidragit till att klargöra och fördjupa penningpolitikens inriktning. Kommittén anser att dessa möten är nödvändiga för att analysera problem och skapa förutsättningar för en dialog mellan ECB och det organiserade medborgarsamhället. Kommittén vill därför att dialogen skall fortsätta på det sätt och i den form som visar sig vara lämpligast.

1.3. När det gäller metoden är det nödvändigt att analysera valutatendenserna, till exempel i fråga om krediter och räntesatser etc. Det står dock klart att kommittén i första hand är intresserad av penningpolitikens roll i utvecklingen av den reala ekonomin, till exempel sysselsättning, BNP, industriproduktion och export etc.

1.4. Euron, dess valutakurs — särskilt i förhållande till dollarn — och de eventuella effekterna av eurons ökade betydelse som reservvaluta skall uppmärksammas särskilt.

1.5. En tredje analyspunkt gäller institutionella aspekter, det vill säga förhållandet mellan kommissionen, ministerrådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och ECB samt mellan ECB och de nationella kontrollmyndigheterna inom bank- och finanssektorn.

2. Den ekonomiska situationen i euroområdet och ECB:s penningpolitik

2.1. I ECB:s månadsrapporter ges mycket nyttig information om den ekonomiska situationen, särskilt när det gäller valutatendenserna.

2.2. Efter beslutet i april att minska räntan på refinansieringstransaktioner har den hållit sig stabil på 2,5 %. De marginella utlånings- och inlåningsräntorna har legat på 1,5 respektive 3,5 %.

2.3. Den 4 november 1999 beslutade dock ECB att höja räntan med 0,5 procentenheter till 3 %.

2.4. Konjunkturen verkar vara på väg att återhämta sig efter avmattningen under de första månaderna 1999 även om signalerna naturligtvis måste bekräftas. I vilket fall som helst reviderades gemenskapens prognoser för BNP-tillväxt vid uppgången. ECB anser inte att räntehöjningen kan äventyra återhämtningen, utan att den snarare kan ligga till grund för icke-inflatorisk tillväxt.

2.5. Enligt ECB finns det två huvudsakliga orsaker. Likviditetstillväxten (enligt penningmängdsmåttet M3) i euroländerna ligger på 6,1 %, vilket skall jämföras med referensnivån på 4,5 % som fastställts av banken. Den andra orsaken är tendensen till uppgång när det gäller vissa prisindikatorer inom unionen.

2.6. Beträffande denna åtgärd, det vill säga en höjning med ytterligare 0,5 procentenheter, anser ECB att det var nödvändigt att ge en kraftig signal till finansmarknaderna när det gäller bankens avsikt att upprätthålla prisstabiliteten och i andra hand att slippa vidta ännu kraftigare åtgärder i framtiden.

⁽¹⁾ 11 november 1997 och 30 juni 1999.

2.7. Den ökade ekonomiska tillväxten — som i första hand hänger samman med den internationella uppgången, särskilt i krisområden, samt med en ökad efterfrågan inom euroområdet — borde underlätta en snabbare förändring inom industri-, handels- och tjänstesektorerna i euroområdet.

2.8. Enligt ECB:s publikationer under de senaste månaderna finns det motstridiga indikationer beträffande prisutvecklingen. Å ena sidan är det rimligt att anta att den nationella lönepolitiken och avregleringspolitiken på gemenskapsnivå skulle kunna hålla tillbaka prisökningar. Å andra sidan utgör oljeprisökningarna, men också en stor del av råvaruprisökningarna och dollarns ökade värde, problem med tanke på den kraftiga likviditetstillväxten, framför allt när det gäller de mest fluktuerande komponenterna (valuta och kortsiktiga lån).

2.9. ECB anser att dess penningpolitik, som också har bidragit till att minska räntesatserna på lång sikt, har haft maximal effekt när det gäller att bidra till att lösa de ekonomiska och sociala problem som EU står inför. Enligt banken skall den ekonomiska och sociala politiken stimulera strukturreformer som är nödvändiga för att underlätta investeringstillväxten och minskningen av arbetslösheten.

3. Euron och ekonomin

3.1. Kommittén anser att prisstabilitet är ett viktigt krav när det gäller att stimulera investeringar, vilket också bekräftas av ECB, som bör få ett erkännande för sin modiga räntepolitik.

3.2. Trots den påfallande hållbara stabiliteten och den fortfarande mycket låga räntenivån måste man dock konstatera att investeringarna i några länder dröjer. Under de senaste månaderna (från och med maj) har man noterat en återhämtning när det gäller den långa räntan, som tack vare den låga inflationen uppvisar en ökning i reala termer. Räntesatserna på lång sikt har reagerat på de internationella tendenserna, särskilt på ränteuppgången i USA (även om de ekonomiska villkoren i Europa är mycket annorlunda).

3.3. ECB skyller den försenade återhämtningen när det gäller investeringarna på den europeiska ekonomins dåliga flexibilitet. Mot bakgrund av att företagarnas förhållningssätt grundar sig på mycket invecklade bedömningar, som till en del behandlas av ECB (efterfrågestrukturen och sysselsättningsutbudet, finansmarknadens och varumarknadernas ofullständiga integrering samt den skarpa internationella konkurrensen som beror på marknadernas globalisering), anser kommittén — väl medveten om att det är för tidigt med en definitiv bedömning — att de faktorer som samverkar till den aktuella situationen är bristande dynamik när det gäller intern efterfrågan och offentliga investeringar.

3.4. Stabilitets- och tillväxtpakten har tvingat länderna att tillämpa en restriktiv politik när det gäller löner och offentliga utgifter. Resultatet är motsägelsefullt, åtminstone på kort sikt, eftersom stabilitets- och prispolitik å ena sida utgör en förutsättning för utveckling och, å andra sidan, bromsar den interna efterfrågeökningen i de flesta länder (den externa delen av efterfrågan på europeisk nivå är relativt obetydlig). Därför är det nödvändigt att euroländerna blir mer medvetna om att den externa efterfrågan spelar en underordnad roll.

3.5. Man kan alltså fråga sig om den balans som uppnåtts mellan stabilitet och utveckling inom Stabilitets- och tillväxtpakten är tillräcklig för att stimulera ett uppsving i den europeiska ekonomin som framför allt måste komma inifrån.

3.6. Från ECB:s sida har man rättfärdigat räntehöjningen med de interna indikatorernas utveckling inom euroområdet. Det står dock klart att det inte är en tillfällighet att de senaste två räntehöjningar som genomförts av det amerikanska Federal Reserve motsvarats av ett liknande beslut av ECB.

3.7. Kommitténs bedömningar av ECB:s beslut är inte avsedda att beröra tekniska frågor, och det är ännu inte möjligt att bedöma beslutets effekter på återhämtningen. Kommittén anser dock att det är på sin plats att betona att prinsnivån låg klart under de 2 % som fastställts av Ecofin-rådet och att ECB:s tidigareläggning av denna åtgärd — vid sidan av dess positiva effekter på inflationen — skulle kunna leda till att konjunkturuppgången går långsammare i vissa medlemsstater där den just har påbörjats.

3.8. I sina bedömningar har ECB framför allt beaktat likviditetsutvecklingen och sedan utvecklingen hos en grupp indikatorer som definieras som indikatorer på dold inflation. Det skulle vara lämpligt om dessa indikatorer och deras inbördes betydelse kunde definieras klarare för att ge större säkerhet åt operatörerna och framför allt åt andra institutioner som för närvarande är engagerade i den ekonomiska återhämtningen i euroländerna.

3.9. Kommittén stöder ECB:s beslut att inta en rådgivande roll i sysselsättningspakten. När det gäller denna fråga anser kommittén dock att man måste utveckla ett samrådsförfarande mellan alla europeiska institutioner för att betona frågans betydelse. Mot bakgrund av detta får den makroekonomiska dialogen, där också ECB avser att delta, en avgörande betydelse.

3.10. Kommittén medger att det är nödvändigt med en förändring av de ekonomiska strukturerna för att främja en uppgång, men vill också framhålla den europeiska sociala modellen, som föreskrivs i artikel 2 i fördraget och som ingår i eurosysteemets målsättningar.

3.11. ECB betonar att strukturpolitik är nödvändig för att stimulera tillväxten, men i debatten ges inte tillräckligt utrymme åt de offentliga investeringarnas potentiella roll när det gäller att förstärka den europeiska ekonomiska strukturen. Kommittén anser inte att det föreligger någon motsägelse mellan å ena sidan en politik för att avreglera och privatisera vissa företag inom den offentliga sektorn och å andra sidan en offentlig interventionspolitik för att förstärka produktionsstrukturen där de privata insatserna är otillräckliga.

3.12. År 2002 blir euron ett gångbart betalningsmedel. Det är dock nödvändigt att ytterligare betona de tekniska, psykologiska och logistiska problem som skulle kunna försvåra införandet av den nya valutan. De nationella centralbankerna måste ge lämpligt stöd till banksystemen så att de är rustade för den nya situationen. Lämpliga penningpolitiska instrument måste tillhandahållas i förväg för att undvika skadliga effekter för konsumenterna och distributionsföretagen samt rent generellt för de små och medelstora företagen. Kommittén har för avsikt att utarbeta ett särskilt yttrande i denna fråga för att kunna utveckla ärendet ytterligare.

3.13. När det gäller de medlemsstater som står utanför valutaunionen varierar deras hållning från pundets påtagliga anpassning till dollar till de övriga valutornas större eller mindre anpassning till euron.

3.14. Kommittén anser att det är viktigt att, även på ett tidigt stadium, göra en bedömning av eurons fördelar när det gäller växelkostnader för företagen och konsumenterna för att gemenskapens lagstiftning skall tillämpas så strikt som möjligt. Kommissionen har utarbetat en kommentar i denna fråga och kommittén vill att den skall offentliggöras.

4. Institutionerna och penningpolitiken

4.1. Det europeiska centralbanksystemets (ECBS) institutionella ställning är ytterst säregen. Det har sitt ursprung i ett internationellt fördrag, styr penningpolitiken, agerar gentemot de nationella och överstatliga institutioner som styr den ekonomiska politiken och ingår i en historisk ekonomisk och politisk integrationsprocess vars institutionella ram ännu inte är färdigutvecklad.

4.2. ECBS representerar förmodligen en mycket djärv överföring av suveränitet inom ett område som är mycket betydelsefullt för medlemsstaternas traditionella politik i ett sammanhang där den verkställande och lagstiftande makten ännu inte har utvecklat en stabil struktur.

4.3. Dessutom skall ECBS prioritera prisstabiliteten, och i andra hand måste det stödja gemenskapens allmänna politik och dess målsättningar som definieras i artikel 2 i fördraget⁽¹⁾.

4.4. Kommittén framhåller att dialogen med de andra institutionerna efter en omvälvande inledning har börjat utvecklas trots att villkoren inte har varit de bästa med tanke på kommissionens kris och valet till Europaparlamentet.

4.5. I fördraget föreskrivs när och var möten skall äga rum. Ofta är det dock svårt att tillämpa fördragets abstrakta bestämmelser praktiskt eftersom förhållandena inte är normala ännu. Framför allt krävs en gemensam långsiktig vision när det gäller de allmänna målsättningarna för den europeiska integrationen. Mot bakgrund av detta är förfarandet med regelbundna möten med Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor ett viktigt framsteg.

4.6. Dessutom kräver ECBS målsättningar att ECB:s penningpolitik, de överstatliga institutionernas integrationspolitik på marknaderna och de nationella regeringarnas skattepolitik sammanlänkas ytterligare. Samarbete och samordning när det gäller budgetpolitik mellan euroländernas regeringar är för närvarande ett prioriterat krav med tanke på valutaunionen. Kommittén anser dock att Stabilitets- och tillväxtpakten hittills har främjat nödvändig samstämmighet och budgetdisciplin.

4.7. Inom ramen för de institutionella frågorna skall även ministerrådets roll i eurosystemet och dess förhållande till andra institutioner definieras.

4.8. Månadsrapporterna och ECB:s ordförandes och andra direktionsledamöters uttalanden är viktiga kommunikationskanaler till sakkunniga inom detta område och till andra institutioner. Kommittén rekommenderar ändå att man i ECB:s publikationer också skall presentera uppgifter om de enskilda länderna. Det är dessutom troligt att en insats för att öka insynen och sprida information skulle välkomnas av allmänheten. I detta avseende anser sig kommittén kunna fylla en viktig funktion som en länk till det organiserade medborgarsamhället, eftersom man är övertygad om att allmänhetens stöd är mycket viktigt för ECB:s åtgärder.

⁽¹⁾ Artikel 2 i ECB:s stadga: I enlighet med artikel 105.1 i fördraget skall huvudmålet för ECBS "vara att upprätthålla prisstabilitet. Utan att åsidosätta detta mål skall ECBS stödja den allmänna ekonomiska politiken inom gemenskapen i syfte att bidra till att förverkliga gemenskapens mål enligt artikel 2. ECBS skall handla i överensstämmelse med principen om en öppen marknadsekonomi med fri konkurrens som främjar en effektiv resursfördelning, och iakttar de principer som anges i artikel 4."

5. Finanspolitiken

5.1. Växelkursen mellan dollarn och euron kommer under de närmaste månaderna att främst bero på ränteutvecklingen i USA och Europa.

5.2. Förstärkningen av finansmarknaden i USA har främjats dels av den ekonomiska dynamiken och av skillnaden i räntesatser samt av det efterföljande flödet av ekonomiska resurser mot de amerikanska marknaderna, dels av att den europeiska finansmarknaden fortfarande är alltför fragmenterad och föga enhetlig när det gäller de enskilda ländernas bestämmelser och att merparten av den interna handeln fortfarande bedrivs i nationella valutor, även om man under den senaste tiden har sett uppmuntrande tecken på integration av valuta- och finansmarknaderna inom euroområdet.

5.3. Mot bakgrund av detta är det nödvändigt att undersöka frågan om övervakning av bankernas och finansinstitutens verksamhet samt frågan om kontroll av finansmarknaderna, som för närvarande åligger de nationella centralbankerna (eller andra specifika kontrollorgan), medan ECB enbart har en rådgivande roll. Det står dock klart att fördraget ger anvisningar i detta avseende (artikel 105), och rådet bör noga undersöka möjligheten att ge ECB en utökad samordnande roll där gemenskapens kriterier kan tillämpas gentemot de europeiska bankerna i syfte att säkerställa effektiv och enhetlig praxis.

6. Eurons internationella roll

6.1. ECB anser att centralbankerna i tredje land långsamt har börjat att diversifiera sina valutareserver till förmån för euron. Det är rimligt att tro att det inte har skett några spektakulära förändringar under dessa första månader, och sådana har inte heller främjats av att handelsbalansen fortfarande visar ett ihållande överskott.

6.2. Eurons tillväxt som internationell reservvaluta skulle dock kunna leda till mycket svårhanterliga effekter för världsekonomin. Kommittén skulle vilja att man träffade en internationell överenskommelse som gör det möjligt att genomföra denna omvandling så att nationalbankernas valutareserver i tredje land kan diversifieras utan problem.

6.3. Det finns stor risk för systemkriser på den globala finansmarknaden, vilket också skulle kunna ha negativa effekter för eurosamarbetet. Därför är det nödvändigt att stödja ansträngningarna i riktning mot global samordning, kontroll och övervakning som initierats av G7-länderna. I vilket fall som helst kommer ett europeiskt område med valutastabilitet att objektivt sett bidra till att göra kapitalmarknaderna mindre fluktuerande och oförutsägbara.

6.4. Mot bakgrund av detta borde USA:s ständiga inflytande över IMF:s (Internationella valutafonden) beslut förmå de europeiska länderna, i första hand euroländerna — som sammanlagt har större kvoter — att yttra sig med en enda röst nu när elva av EU-länderna har en gemensam valuta.

6.5. Den amerikanska valutans höga värde kan förklaras av att handelsbalansens underskott under de senaste åren har kompensats av ett kapitaltillflöde utifrån till följd av särskilt lönsamma villkor i USA. Risker för en inflationsökning eller, mer generellt, för en förändring av de gynnsamma villkoren skulle leda till ett kapitalutflöde och följaktligen till en förändring av dollarns värde i förhållande till euron.

7. Slutsatser

7.1. Kommittén anser att införandet av den gemensamma valutan även under den här korta perioden har lett till positiva effekter för euroländernas ekonomier. I synnerhet har den förhindrat spekulation i nationella valutor och skapat förutsättningar för att förstärka de europeiska finansmarknaderna — såväl obligations- som aktiemarknaderna — vilket har lett till en sänkning av räntesatserna.

7.2. Samtidigt som euron är en stabiliserande faktor har dess införande minskat risken för att de enskilda länderna tillämpar en restriktiv politik för att bekämpa valutaspekulationer.

7.3. Med tiden kommer införandet av den gemensamma valutan att ge tredje land ett alternativ till dollarn som reservvaluta, göra EU mer enhetligt och bana väg för införande av en samstämmig budgetpolitik.

7.4. I vilket fall som helst är de framtida förväntningarna, det vill säga förväntningarna om eurosamarbetets hållbara tillväxt, ett centralt begrepp när det gäller tilltron till valutan. Med avseende på detta kan den institutionella osäkerhet som råder när det gäller eurosistemets ekonomiska förvaltning vara betungande för eurons utveckling på internationell nivå. Därför anser kommittén också i detta avseende att förstärkta institutioner, snabbare integration och översyn av marknaderna samt åtgärder som definierar utvecklingsperspektiv är grundläggande för eurons förstärkta roll på världsmarknaden.

7.5. Eurons styrka och stabilitet kommer att bero både på valutaåtgärder och, framför allt, på inkomstpolitiken eller den ekonomiska politiken för att främja strukturreformerna, sysselsättningen och den sociala sammanhållningen. Dessa åtgärder skall göra det europeiska samarbetet ännu mer konkurrenskraftigt i förhållande till andra ekonomiska områden i världen.

7.6. Kommittén anser att den institutionella dialog som inletts med ECB kan komma att få en viktig roll genom att skapa förutsättningar för en ökad samordning mellan penningpolitiska åtgärder och de målsättningar, krav och framtidsperspektiv som den europeiska ekonomin omfattar.

8. Ny höjning av reporäntan

8.1. Under de senaste tjugo åren har ecukursen gentemot dollarn varierat mellan 1,7 och 0,6 dollar per euro⁽¹⁾. Av detta kan man dra slutsatsen att utvecklingen den senaste tiden är långt ifrån exceptionell. Liksom amerikanerna sällan diskuterar dollarkursen bör européerna vänja sig vid eurokursens fluktuationer. För att den europeiska ekonomins positiva grundstruktur skall omvandlas till en mer gynnsam utveckling av

⁽¹⁾ Jmf artikeln i *Wall Street Journal* av den 28 januari 2000.

växelkursen måste man öka takten i den strukturella reformen av marknaden för varor, tjänster och kapital (Cardiff-processen).

8.2. Det är särskilt viktigt att den europeiska kapitalmarknaden utvecklar bättre villkor för stöd när det gäller att starta nya företag inom tekniskt mer dynamiska sektorer av ekonomin.

8.3. Slutligen vill kommittén ge följande kommentar till att den amerikanska centralbanken och senare ECB höjde utlåningsräntorna med 0,25 procentenheter: Federal Reserves beslut följdes av att USA:s finansminister meddelade att man återköpt ett betydande antal statspapper, och därmed kompenserades centralbankens restriktiva åtgärd i hög grad av en förstärkning av statskassans likviditet. Detta är inte möjligt inom eurosyste­met, eftersom det saknar en enhetlig ekonomisk ledning (och en finansminister) och därmed lämnar allt beslutsfattande om systemets likviditet till ECB.

Bryssel den 2 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Regeringskonferensen 2000 — EU:s ekonomiska och sociala kommittés roll"

(2000/C 117/06)

Den 24 november 1999 beslutade kommitténs presidium att uppdra åt en tillfällig arbetsgrupp bestående av Anne-Marie Sigmund, John Little och Josly Piette att utföra förarbetena till kommitténs yttrande om "Regeringskonferensen 2000 — EU:s ekonomiska och sociala kommittés roll".

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 137 röster för, 10 emot och 25 nedlagda röster.

1. Inledning

Inför en omfattande utvidgning har Europeiska unionen ställts inför en utmaning utan tidigare motstycke, som EU-institutionerna måste bemöta på ett ändamålsenligt sätt.

Europeiska unionen har att ta itu med en institutionell reform före utvidgningen för att kunna fortsätta att sköta sina uppgifter effektivt, konsekvent och öppet. Samtidigt skall man upprätthålla principerna — som är gemensamma för medlemsstaterna — om frihet, demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt rättsstatsprincipen.

Samtliga institutioner och organ inom Europeiska unionen bör därför överväga hur de kan genomföra reformer och lägga fram förslag i anslutning till detta.

ESK är medveten om sitt ansvar som skärningspunkt och mötesplats för det civila samhällets organisationsliv.

I denna anda lägger ESK fram sitt bidrag till regeringskonferensen 2000, för att förbereda utvidgningen och föra den europeiska integrationen framåt på ett verksamt sätt.

2. Kommitténs roll i dag

I och med att ESK tillkom inrättade Romfördraget det enda rådgivande organ på europeisk nivå som samlar "olika grupper inom det ekonomiska och sociala livet". Dess företrädare återspeglar som kollektiv mångfalden i det civila samhällets organisationsliv, och ESK står till dess förfogande som forum för diskussion och tankeutbyte.

Kommittén består i dag av 222 ledamöter som hämtats från sammanslutningar för arbetsgivare, arbetstagare, jordbrukare, transportföretag, småföretag, hantverkare, fria yrken, kooperativa företag, konsumenter och miljöintressen samt från frivilligorganisationer, familjepolitiska rörelser och ungdomsorganisationer. Den proportionella representationen skiljer sig åt från medlemsstat till medlemsstat. Kommittén är därmed en opolitisk församling med erfarenheter från ett brett fält och med djupa och erkända sakkunskaper.

Dess beslutsprocess vilar på samförståndslösningar och är en direkt återspeglings av den samrådsmodell som är en integrerad aspekt av det organiserade civila samhället. ESK är platsen där företrädarna för det civila samhällets organisationsliv kan ta del av direktinformation, uttrycka sina uppfattningar och försvara sina intressen. Tack vare sina nära kontakter med medborgarna kan ESK ge ett direkt och verksamt bidrag till att göra den europeiska integrationen lättare att begripa och mer demokratisk. Kommittén fungerar inte bara som institutionell ram för rådfrågning av det ekonomiska och sociala livets olika aktörer; den är en brygga mellan Europa och det civila samhällets mångskiftande och sammansatta organisationsliv.

3. Behovet av förändring

ESK har alltid betonat att den europeiska integrationen inte får ses som ett statiskt tillstånd utan som ett förlopp under ständig förändring. Det är anledningen till att kommittén konsekvent har rekommenderat de senaste regeringskonferenserna att genomföra reformer som kan främja detta förlopp.

I dag är utvidgningen inte bara en utmaning, den ger också Europeiska unionen en chans till institutionella reformer. Kommittén önskar få resurser som tillåter den att i ännu högre grad bidra till den europeiska integrationen och en framgångsrik utvidgning; det gäller också att anpassa sig till förändringarna och motsvara förväntningarna från det organiserade civila samhällets sida.

4. Riktlinjer

4.1. Sammansättningen

Kommittén består av företrädare för olika grupper inom det ekonomiska och sociala organisationslivet.

Dess sammansättning skall säkerställa en tillräcklig representation för olika grupper inom det ekonomiska och sociala livet samt allmänna samhällsintressen.

Med avseende på den interna organisationen är det kommitténs entydiga ståndpunkt att man vill bibehålla uppläggningsen med tre grupper. Grupperna I och II omfattar företrädarna för arbetsmarknadens parter, medan grupp III ger utrymme åt de övriga representativa europeiska organisationerna i det civila samhället och därmed kompletterar ESK:s mångfacetterade sammansättning.

4.2. Nomineringssätt

Gällande modell för nominering av ledamöterna bör bibehållas av subsidiaritets- och insynsskäl och för att bevara den nödvändiga länken för direkt kommunikation mellan det civila samhällets organisationer i medlemsstaterna och ESK.

ESK utesluter emellertid inte möjligheten att på sikt tillåta en direkt och begränsad tilläggsnominering av de representativa europeiska organisationer som erkänns av EU-institutionerna, i förekommande fall med utgångspunkt i eventuella liknande förändringar vid andra institutioner. Man bör se över reglerna för dessa nomineringar.

4.3. Antalet ledamöter

Kommittén är fullständigt införstådd med att ledamotsantalets ökning måste begränsas inför den förestående utvidgningen.

Speciellt i detta perspektiv måste man tillämpa den generella principen om likabehandling av Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén.

Den geografiska jämvikten måste bevaras, särskilt med avseende på rimlig representation för de mindre medlemsstaterna.

4.4. Mandatperioden

Det vore önskvärt om kommittéledamöternas mandatperiod förlängdes till fem år, så att kommittén kommer i takt med kommissionens och parlamentets cykler.

Mandatet bör även fortsättningsvis kunna förnyas.

4.5. Kommitténs uppdrag

Flera typer av förbättringar är tänkbara.

Principen med obligatoriska remisser bör bibehållas. Man kan till och med tänka sig att utsträcka den till områden som kultur, migrationspolitik eller frågor om icke-diskriminering.

Kommittén kan emellertid själv få bedöma om det är lämpligt att avge ett yttrande över kommissionens förslag. Kommittén skulle då informera kommissionen om skälen till detta beslut.

Kommittén fäster särskilt stort avseende vid att utöva sin rådgivande roll i inledande och undersökande skeden när ny lagstiftning skall utarbetas. För att ge eftertryck åt detta och samla krafterna till områden av avgörande betydelse vill kommittén än en gång understryka avsikten att välja arbetsuppgifter mer selektivt.

För att beslutsprocessen skall kunna bli öppnare och mer överskådlig bör man införa ett uppföljningsförfarande i fråga om de ESK-yttranden som avges på begäran av en EU-institution. De institutioner som biträds av ESK bör således informera kommittén om hur remissyttrandena följts upp.

För att i ännu högre grad göra kommittén till ett reellt "mervärde" i relation till de övriga institutionerna, och sätta den i stånd att fungera som förbindelselänk med det civila samhällets organisationsliv, måste den rådgivande funktionen utvecklas. Detta skulle kunna ske

- genom att man inför möjligheten att kommissionen remitterar "undersökande" ärenden till kommittén före den egentliga lagstiftningsprocessen,
- genom att kommittén får ansvar för att organisera eller samordna vissa samrådsförfaranden i komplicerade frågor,
- genom att kommittén etableras som fullvärdigt forum för den civila dialog som måste utvecklas mellan det civila samhällets organisationer,
- genom att ESK:s roll förstärks som ram för samråd mellan de sociala och ekonomiska aktörerna.

ESK bör även på eget initiativ ägna mer uppmärksamhet åt att övervaka och främja uppföljning av sina yttranden.

4.6. Kommitténs etablering som självständig institution

(Texten tillkommer senare.)

5. Kommentarer till de fördragsartiklar som berör ekonomiska och sociala kommittén

EG-fördragets nuvarande lydelse	ESK:s förslag																														
Artikel 257 (f.d. artikel 193) En ekonomisk och social kommitté upprättas härmed. Den skall ha en rådgivande funktion. Kommittén skall bestå av företrädare för olika grupper inom det ekonomiska och sociala livet, särskilt företrädare för tillverkare, jordbrukare, transportföretag, arbetstagare, köpmän, hantverkare, fria yrken och allmänna samhällsintressen.	Artikel 257 En uropeisk ekonomisk och social kommitté upprättas härmed. Den skall ha en rådgivande funktion. Kommittén skall bestå av företrädare för olika grupper inom det civila samhällets organisationsliv. Dess sammansättning skall säkerställa en tillräcklig representation för olika grupper inom det ekonomiska och sociala livet samt allmänna samhällsintressen.																														
Artikel 258 (f.d. artikel 194) Antalet ledamöter i Ekonomiska och sociala kommittén är följande: <table> <tr><td>Belgien</td><td>12</td></tr> <tr><td>Danmark</td><td>9</td></tr> <tr><td>Tyskland</td><td>24</td></tr> <tr><td>Grekland</td><td>12</td></tr> <tr><td>Spanien</td><td>21</td></tr> <tr><td>Frankrike</td><td>24</td></tr> <tr><td>Irland</td><td>9</td></tr> <tr><td>Italien</td><td>24</td></tr> <tr><td>Luxemburg</td><td>6</td></tr> <tr><td>Nederländerna</td><td>12</td></tr> <tr><td>Österrike</td><td>12</td></tr> <tr><td>Portugal</td><td>12</td></tr> <tr><td>Finland</td><td>9</td></tr> <tr><td>Sverige</td><td>12</td></tr> <tr><td>Förenade kungariket</td><td>24</td></tr> </table> Kommitténs medlemmar skall utses för fyra år genom enhälligt beslut av rådet. De kan återväljas. Kommitténs medlemmar får inte bindas av några instruktioner. De skall i gemenskapens allmänna intresse fullgöra sina skyldigheter under full oavhängighet. Rådet skall med kvalificerad majoritet fastställa kommittémedlemmarnas arvoden.	Belgien	12	Danmark	9	Tyskland	24	Grekland	12	Spanien	21	Frankrike	24	Irland	9	Italien	24	Luxemburg	6	Nederländerna	12	Österrike	12	Portugal	12	Finland	9	Sverige	12	Förenade kungariket	24	Artikel 258 Antalet ledamöter i Ekonomiska och sociala kommittén skall vara lika med: [...] Bestäms senare. Antalet ledamöter från varje medlemsstat är följande: [...] Bestäms senare. Kommitténs medlemmar skall utses för fem år av rådet som skall besluta med kvalificerad majoritet. De kan återväljas. Kommitténs medlemmar får inte bindas av några instruktioner. De skall i gemenskapens allmänna intresse fullgöra sina skyldigheter under full oavhängighet.
Belgien	12																														
Danmark	9																														
Tyskland	24																														
Grekland	12																														
Spanien	21																														
Frankrike	24																														
Irland	9																														
Italien	24																														
Luxemburg	6																														
Nederländerna	12																														
Österrike	12																														
Portugal	12																														
Finland	9																														
Sverige	12																														
Förenade kungariket	24																														
Artikel 259 (f.d. artikel 195) 1. När medlemmar av kommittén skall utses skall varje medlemsstat tillställa rådet en lista med dubbelt så många kandidater som det antal platser som tilldelats statens medborgare. Vid kommitténs sammansättning skall hänsyn tas till nödvändigheten av att säkerställa en tillräcklig representation för de olika grupperna inom det ekonomiska och sociala livet. 2. Rådet skall höra kommissionen. Det får inhämta synpunkter från europeiska organisationer, som representerar de olika ekonomiska och sociala sektorer som berörs av gemenskapens verksamhet.	Artikel 259 1. När medlemmar av kommittén skall utses skall varje medlemsstat tillställa rådet en lista med dubbelt så många kandidater som det antal platser som tilldelats statens medborgare. Vid kommitténs sammansättning skall hänsyn tas till nödvändigheten av att säkerställa en tillräcklig representation för de olika ekonomiska och sociala sektorerna och det civila samhället i vidare bemärkelse, samtidigt som en geografisk jämvikt upprätthålls. 2. Rådet skall höra kommissionen. Det får inhämta synpunkter från europeiska organisationer, som representerar de olika ekonomiska och sociala sektorer som berörs av gemenskapens verksamhet.																														

EG-fördragets nuvarande lydelse	ESK:s förslag
Artikel 260 (f.d. artikel 196) Kommittén skall bland sina medlemmar välja sin ordförande och sitt presidium för en tid av två år. Den skall anta sin egen arbetsordning. Kommittén skall sammankallas av ordföranden på begäran av rådet eller kommissionen. Den kan också sammanträda på eget initiativ.	Artikel 260 Kommittén skall bland sina medlemmar välja sin ordförande och sitt presidium för en tid av två och ett halvt år. Den skall anta sin egen arbetsordning. Kommittén skall sammankallas av ordföranden.
Artikel 261 (f.d. artikel 197) Kommittén skall ha facksektioner för de viktigaste av de områden som detta fördrag omfattar. Facksektionerna skall utöva sin verksamhet inom ramen för kommitténs allmänna behörighet. De får inte höras oberoende av kommittén. Inom kommittén får även upprättas underkommittéer som i bestämda frågor eller på bestämda områden skall utarbeta utkast till yttranden som skall underställas kommittén för övervägande. Arbetsordningen skall bestämma hur facksektionerna och underkommittéerna skall vara sammansatta och vilka behörighetsregler som skall gälla för dem.	Artikel 261 Kommittén skall ha facksektioner för de viktigaste av de områden som detta fördrag omfattar. Kommittén skall bestämma hur dess verksamhet skall organiseras. Den skall lägga upp arbetet så att det civila samhällets representativa europeiska organisationers ståndpunkter vägs in vid utarbetandet av yttrandena.
Artikel 262 (f.d. artikel 198) Kommittén skall höras av rådet eller kommissionen i de fall som anges i detta fördrag. Den får höras av dessa institutioner i samtliga fall då dessa finner det lämpligt. Den får på eget initiativ avge ett yttrande i sådana fall där den anser att det är lämpligt. Om rådet eller kommissionen anser det nödvändigt, skall de utsätta en frist inom vilken kommittén skall avge sitt yttrande; denna får inte understiga en månad från den dag kommitténs ordförande fått meddelande om ärendet. Efter fristens utgång får saken behandlas, även om något yttrande inte föreligger. Kommitténs och facksektionernas yttranden med protokoll från överläggningarna skall överlämnas till rådet och kommissionen. Europaparlamentet kan höra kommittén.	Artikel 262 Kommittén skall höras av rådet eller kommissionen i de fall som anges i detta fördrag. Kommittén skall yttra sig över kommissionens lagstiftningsförslag eller varje annan fråga då den finner det lämpligt. Kommittén får också höras av Europaparlamentet, rådet eller kommissionen. Om Europaparlamentet, rådet eller kommissionen anser det nödvändigt, skall de utsätta en frist inom vilken kommittén skall avge sitt yttrande; denna får inte understiga en månad från den dag kommitténs ordförande fått meddelande om ärendet. Efter fristens utgång får saken behandlas, även om något yttrande inte föreligger. Kommitténs yttranden med protokoll från överläggningarna skall överlämnas till Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Institutionerna skall underrätta kommittén om åtgärder som vidtagits till följd av det begärda yttrandet.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag fick minst en fjärdedel av rösterna, men avslogs under diskussionen.

Ändringsförslaget hade lagts fram av Malosse, Pari, Rodríguez García Caro och Vever.

Punkt 2.2

Lägg till text i andra stycket enligt följande:

"Kommittén består i dag av 222 ledamöter som hämtats från sammanslutningar för arbetsgivare, arbetstagare, jordbrukare, transportföretag, småföretag, hantverkare, fria yrken, kooperativa företag, konsumenter och miljöintressen samt från frivilligorganisationer, familjepolitiska rörelser och ungdomsorganisationer. Den proportionella representationen skiljer sig åt från medlemsstat till medlemsstat. Många av ledamöterna är samtidigt verksamma i de representativa europeiska organisationer som erkänns av EU-institutionerna, där de ofta har olika förtroendeuppdrag. Kommittén är därmed en opolitisk församling med erfarenheter från ett brett fält och med djupa och erkända sakkunskaper."

Resultat av omröstning

För: 47, emot: 100, nedlagda: 12.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen — En samordnad strategi för att modernisera social trygghet"

(2000/C 117/07)

Den 26 juli 1999 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 8 februari 2000. Föredragande var Giacomina Cassina och medföredragande var Jean-Louis Vaucoret.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 94 röster för, 3 emot och 4 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Sedan ett par år tillbaka har det utvecklats en bred debatt om den sociala tryggheten inom EU. Denna debatt inleddes genom att följande två rekommendationer lades fram och antogs inom ramen för "Stadgan om arbetstagarnas grundläggande sociala rättigheter":

— "Gemensamma kriterier för tillräckliga resurser och socialt bistånd i de sociala trygghetssystemen" ⁽¹⁾.

— "Konvergens av mål och politik inom det sociala skyddet" ⁽²⁾.

1.2. Rekommendationernas målsättningar var att öka harmoniseringen mellan medlemsstaternas sociala skyddssystem genom att framhålla ett antal grundläggande rättigheter med den dubbla målsättningen att säkerställa att de gemensamma sociala minimikraven respekterades och skapa ett välfärdssystem där det inte finns några skillnader som kan leda till obalans på marknaderna. Dessa två åtgärder var de första (och än så länge de enda) europeiska bestämmelserna på detta område.

1.3. År 1995 publicerade kommissionen ett meddelande om "Den sociala trygghetens framtid: en ram för en europeisk debatt" ⁽³⁾. Syftet med detta dokument var att aktualisera debatten, dels mot bakgrund av den pågående ekonomiska och monetära integrationsprocessen och dels mot bakgrund av den bestående höga arbetslösheten. Befolkningstendensen i EU-länderna föreslogs som nödvändig referensram, även om den aktuella befolkningsutvecklingen (sjunkande födelsetal och en åldrande befolkning), och framför allt det faktum att babyboom-generationen (som föddes för över 30 år sedan) kommer att uppnå pensionsåldern inom 20–30 år, sedan länge borde ha varit integrerade i bedömningarna av denna fråga.

1.3.1. Konvergenspolitikens och den makroekonomiska och monetära stabilitetens särskilda betydelse i förhållande till social-, befolknings- och sysselsättningspolitiken har blivit uppenbar. Det är framför allt kravet att säkerställa jämvikten i statsbudgetarna som kan övertyga medlemsländernas regeringar att anpassa sina sociala säkerhetssystem. En analys av de genomförda reformerna ⁽⁴⁾ visar att man inte alltid har beaktat samtliga problem, vilket ibland har lett till inkonsekventa resultat, och i vissa fall har några sociala sektorer drabbats.

1.3.2. I ovanstående dokument har kommissionen framhållit samtliga parametrar, i synnerhet förhållandet mellan social trygghet som ett allmänt garantisystem och praktiska åtgärder för att främja sysselsättning och anställbarhet inom EU.

1.4. Till följd av medlemsstaternas reaktioner på dokumentet från 1995 återupplivade kommissionen debatten mer än ett år senare med meddelandet "Modernisering och nydaning av social trygghet i Europeiska unionen" ⁽⁵⁾ där man förbinder sig att göra en serie undersökningar, bland annat en studie av den sociala trygghetens kostnader och effekter, en grönbok om de kompletterande pensionsskyddet, en analys av de åtgärder som vidtagits för att minska skattetrycket på arbete, en förebyggande hälsostudie, uppdatering av de bestämmelser som rör samordning av pensionsskydd för migrerande arbetstagare. Kommissionen inbjuder arbetsmarknadens parter och andra intressegrupper att delta i debatten och uppmanar medlemsstaterna och gemenskapens institutioner att föra en ständig dialog om strategierna för att modernisera det sociala trygghetssystemet.

1.5. ESK har yttrat sig om de ovanstående förslagen och meddelandena och dessutom har kommittén lagt fram egna synpunkter i några yttranden på eget initiativ ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ EGT L 245, 26.8.1999, s. 46–48.

⁽²⁾ EGT L 245, 26.8.1992, s. 49–52.

⁽³⁾ KOM(95) 466 slutlig.

⁽⁴⁾ Jmf Missoc-rapporten 1996 och 1998.

⁽⁵⁾ KOM(97) 102 slutlig.

⁽⁶⁾ ESK:s yttrande "Modernisering och nydaning av social trygghet i Europeiska unionen", EGT C 73, 9.3.1998. ESK:s yttrande "Den sociala trygghetens framtid — en ram för en europeisk debatt", EGT C 66, 3.3.1997.

2. "En samordnad strategi för att modernisera social trygghet"

2.1. Enligt titeln syftar meddelandet till att utforma mål och instrument för en samordnad strategi för att modernisera de sociala trygghetssystemen mot bakgrund av det redan konsoliderade ramverket som omfattar stabilitets- och tillväxtpakten, åtaganden för att göra de sociala trygghetssystemen mer sysselsättningsfrämjande och behovet att befästa den sociala trygghetens plats i Europeiska unionens gemensamma värdesystem i samband med utvidgningen.

2.2. Den 29 november 1999 var rådet ovanligt snabba med att anta slutsatser om kommissionens förslag och varken Europaparlamentet eller ESK hade tid att yttra sig. Den process som kan inledas genom detta beslut är dock viktig och fylld av möjligheter, och dessutom kommer de metoder och procedurer som utvecklas att vara viktiga för arbetsmarknadens parter och andra intressegrupper. Därför kommer ESK i sitt yttrande att framför allt inrikta sig på de metoder som kan säkerställa balans och effektivitet när det gäller beslutets genomförande.

2.3. De mål som kommissionen föreslår som referensram för att modernisera det sociala skyddet är att:

- Göra det lönsamt att arbeta och att arbete skall ge en säker inkomst.
- Göra pensionerna säkra och pensionssystemen hållbara.
- Främja social integration.
- Garantera en hållbar hälso- och sjukvård av hög kvalitet.

Dessutom betonar kommissionen att frågan om lika möjligheter för kvinnor och män måste integreras i alla fyra målen.

2.4. Dessa mål skall förverkligas genom "förbättrade metoder" för informationsutbyte och "bevakning av den politiska utvecklingen", och medlemsstaterna skall utse "höga tjänstemän som skall fungera som nyckelpersoner i denna process". Kommissionen uppmanar medlemsstaterna att utforma denna strategi i detalj och åtar sig för egen del att publicera en uppdaterad årlig rapport om den sociala tryggheten.

3. Kommentarer

3.1. Kommissionens insatser för att främja debatten kring dessa frågor och avsikten att basera moderniseringen av det sociala skyddet på samråd med alla berörda parter välkomnas

av kommittén. ESK ställer sig dessutom positivt såväl till kommissionens meddelande som till rådets slutsatser av den 29 november 1999, med undantag för följande kommentarer och synpunkter.

3.2. Bakgrund

3.2.1. Med tanke på att det aktuella meddelandet hänför sig till tidigare dokument — från rådets rekommendationer 1992 till kommissionens meddelanden 1995 och 1997 — betonar kommittén att det är nödvändigt att vara konsekvent när det gäller redan uppnådda mål och framhåller att all modernisering av det sociala skyddssystemet också måste omfatta förbättringar. De fyra målen (liksom "mainstreaming") som beskrivs i meddelandet måste betraktas som en helhet med lika värde som skall genomföras samtidigt. Eftersom starka sociala skyddssystem av hög kvalitet är en integrerad del av den europeiska modellen för social och ekonomisk utveckling, måste dess sociala syften uppmärksammas i lika hög grad som dess ekonomiska hållbarhet. Med andra ord måste det stå klart att investeringar i hälsa, välfärd, kamp mot fattigdom och utslagning samt aktiva åtgärder för att integrera människor på arbetsmarknaden i sig själva är produktiva investeringar eftersom de berikar samhället och främjar utveckling. Det är så man måste tolka uttalandet enligt vilket "social trygghet är en produktiv faktor".

Historiskt sett har de sociala skyddssystemen medfört att den europeiska sociala modellen har varit effektiv och utgjort en avgörande faktor för konkurrenskraften i hela det ekonomiska systemet. Därför måste modernisering och förbättring av de sociala skyddssystemen leda till att den positiva växelverkan mellan den sociala modellen och det ekonomiska systemet upprätthålls och utvecklas.

3.2.2. Fler arbetstillfällen och ett ökat deltagande på arbetsmarknaden är nödvändigt för att kunna genomföra en modernisering av den sociala tryggheten som inte enbart begränsas till att uppfylla makroekonomiska och budgetmässiga målsättningar. Den inre marknaden och den ekonomiska och monetära unionen har skapat ett optimalt scenario för en solid tillväxt som genererar sysselsättning. För några månader sedan konstaterade ESK att tillväxten fortfarande är otillräcklig, att de produktiva investeringarna är bristfälliga⁽¹⁾ och att den inre efterfrågan är svag. Vid ett senare tillfälle verkade de ekonomiska resultaten och prognoserna i viss mån ha förbättrats.

⁽¹⁾ Jmf ESK:s yttrande "Arbetsmarknadspolitikens makroekonomiska dimension" EGT C 368, 20.12.1999, s. 36, punkterna 5.1.2 och 5.2.2.

rats, men det är ändå nödvändigt att det — vid sidan om sysselsättningsfrämjande strukturåtgärder, utveckling av sociala trygghetssystem för att öka anställbarheten och aktiv politik för att återintegrera arbetslösa på arbetsmarknaden — vidtas kraftiga tillväxt- och investeringsåtgärder som breddar produktions- och sysselsättningsbasen, ökar arbetsproduktiviteten och inte drabbar hushållens konsumtion.

3.2.3. Det sociala trygghetssystemets omfördelningsfunktion är mycket viktig och måste skyddas, framhållas och alltid ha som målsättning att uppnå social sammanhållning och övervinna all marginalisering och utslagning. En färsk studie från Eurostat⁽¹⁾ visar att antalet personer som befinner sig under gränsen för fattigdom minskar avsevärt tack vare de sociala överföringarna (exklusive pensioner). Denna minskning varierar dock från medlemsstat till medlemsstat och inom de enskilda länderna. Även om kommissionens antagande är korrekt att det sociala skyddets betydelse som gemensamt problem ökar ju mer beroende medlemsstaternas ekonomier är av varandra, måste de gemensamma åtgärderna noggrant beakta de skillnader som framhålls i studien. Detta bör också leda till att det sociala skyddet betonas särskilt vid tillämpningen av den gemensamma politiken, i synnerhet när det gäller strukturfonderna. Kommissionen påpekar att den aktuella ekonomiska förändringen kan ha ojämna omfördelningseffekter och att nya riskgrupper skulle kunna bli följden (till exempel arbetstagare med tidsbegränsade eller tillfälliga kontrakt som är arbetslösa under vissa perioder utan att få finansiellt stöd, kvinnor, arbetstagare med lägre utbildning, äldre arbetstagare, ensamstående föräldrar, familjer med bara en inkomst och funktionshindrade). Planer och beslut att modernisera måste beakta och svara mot särskilda nationella och regionala villkor, men de måste framför allt grunda sig på klara prognoser när det gäller de ekonomiska tendensernas sociala effekter, och alltid prioritera åtgärder som stödjer de mest utsatta grupperna.

3.2.4. I sysselsättningsriktlinjerna 1999 betonade rådet att det är nödvändigt att göra det lättare att anställa ungdomar och uppmuntra äldre arbetstagare att arbeta längre för att bidra till att upprätthålla det sociala trygghetssystemet. På det hela taget välkomnar kommittén detta synsätt. Att äldre arbetstagare stannar på arbetet kan vara förenligt med att anställa ungdomar och öka deras anställbarhet, förutsatt att man för båda grupperna främjar kvalitet och produktivitet. ESK noterar att förtidspensioneringsvillkoren i vissa länder fastställs i kontrakt som förhandlas fram mellan parterna eller i lagstiftningen. När så inte är fallet verkar det delvis vara

ett missbruk eller åtminstone något negativt att utnyttja förtidspensionering, särskilt när denna möjlighet används av företag eller branscher som inte befinner sig i några ekonomiska svårigheter utan bara vill banta sin produktion, genomföra fusioner eller förbättra sina balansräkningar (missbruket av möjligheten till förtidspensionering är inte mindre skadligt när ett företags arbetstagare och arbetsgivare kommer överens om att utnyttja den). Som ett alternativ till förtidspensionering skulle det, både av sociala och ekonomiska skäl, vara lämpligt att utveckla en flexibel pensionspolitik, och att i tid främja vidareutbildning och utformning av nya verksamhetsformer genom livslång utbildning. Man bör särskilt uppmärksamma arbetstagare som under lång tid har haft tunga arbeten.

3.2.5. Höjning av pensionsåldern är en åtgärd som har vidtagits i många medlemsstater, men denna trend kan inte få fortsätta i det oändliga. I ett diagram i meddelandet från 1997 beskrivs de ökningar av arbetsproduktiviteten som är nödvändiga för att de offentliga sociala trygghetssystemen skall kunna upprätthållas under de kommande decennierna på basis av de aktuella sociala trygghetssystemens struktur (utan de anpassningar som skulle kunna göras under de kommande åren), men med hänsyn till den åldrande befolkningen. Resultatet visar att den årliga arbetsproduktiviteten måste stiga från nuvarande cirka 0,2 till drygt 0,7 år 2025. En sådan ökning är möjlig om forskning, teknisk utveckling och livslång utbildning betonas tillräckligt. Detta förutsätter ständiga samråd med arbetsmarknadens aktörer för att frigöra och säkerställa resurser till investeringar över tiden.

3.2.6. Systemen för social trygghet och deras finansiering skiljer sig mycket åt mellan olika länder. I sina sysselsättningsriktlinjer (riktlinje 14) uppmanar kommissionen till att fastställa mål för en gradvis minskning av skattetrycket på arbete och av lönebikostnaderna, utan att äventyra saneringen av de offentliga finanserna och den finansiella jämvikten i de sociala trygghetssystemen. Det är för tillfället inte möjligt att finna någon lösning som passar alla och som beaktar dessa riktlinjer. Användningen av allmän beskattning för att kompensera ett lägre skattetryck på arbete (särskilt på föga kvalificerat arbete) strandar på frånvaron av skatteharmonisering mellan medlemsstaterna, vars skattesystem tenderar att minska skattetrycket på i synnerhet andra faktorer än arbete för att skydda landets konkurrenskraft och förmåga att dra till sig externa investeringar. Dessutom spelar demografiska, ekonomiska och sociala faktorer en viktig roll för de sociala trygghetssystemens långsiktiga finansiella stabilitet. Därför bör varje medlemsland i nuläget göra sina egna avvägningar genom att söka samförstånd mellan de berörda aktörerna och alltid vara medveten om nödvändigheten att skydda de mest utsatta grupperna.

⁽¹⁾ Sociala förmåner och deras omfördelningseffekter inom EU ("Social benefits and their redistributive effect in the EU") som publicerats av Eric Marlier i "Population and social conditions" i augusti 1999.

3.2.7. När det gäller utgifterna för hälsovård och kravet på högkvalitativ service måste medlemsstaterna på liknande sätt fortsätta att säkerställa alla medborgares tillgång till dessa tjänster, men också erbjuda alla tillgång till vård som svarar mot deras särskilda behov. Mot bakgrund av detta kan utvecklingen av ömsesidiga sammanslutningar och allmänna förebyggande åtgärder ha en viktig roll i alla medlemsstater.

3.2.8. I det aktuella meddelandet är analysen av förhållandet mellan den samordnade strategin för att modernisera den sociala tryggheten och utvidgningen alltför summarisk. Kommissionen måste så snart som möjligt sprida den fördjupade och uppdaterade undersökning av den aktuella situationen och tendenserna, som håller på att utarbetas, när det gäller den sociala tryggheten i kandidatländerna. Det räcker inte att förutsätta att dessa länder skall "inrikta sig på att bygga upp effektiva och hållbara sociala trygghetssystem". Däremot är det nödvändigt att kandidatländernas konvergenskriterier utformas på ett välgrundat och klart sätt och att man inom den samordnade strategin (som i kandidatländerna också skall innefatta arbetsmarknadernas parter och andra intressegrupper) fastställer hur anslutningsstödet också skall inriktas på att skapa villkor för utveckling och förstärkning av de sociala skyddssystemen för de framtida medlemsstaterna. Detta är nödvändigt främst med tanke på att man skall kunna angripa den ökade arbetslösheten bland kvinnor, ungdomar och högutbildade; ett nytt fenomen i dessa länder som tills för ett tiotal år sedan hade en mycket hög sysselsättningsnivå bland dessa arbetstagargrupper (till och med högre än i de främsta EU-länderna). Den europeiska sociala modellen främjas också i kandidatländerna genom särskild betoning på och anpassning till den sociala strukturen i dessa länder, även med tanke på att de sociala trygghetssystemens strukturella och finansiella frågor inte omfattas av gemenskapens regelverk. Kommittén välkomnar på det hela taget förslaget att ta med kandidatländerna i den samordnade strategin, men det måste ske snart så att inte anslutningsförhandlingarna — i synnerhet när det gäller de ekonomiska och monetära anpassningarna till gemenskapens regelverk — leder till ytterligare obalans och problem vad gäller kandidatländerna välfärdssystem.

3.2.9. EU:s befolkningssituation och dess tendenser är sedan några år tillbaka föremål för kommissionens omfattande rapporter. Eftersom ESK behandlar denna viktiga fråga i en informationsrapport skall den här bara antydast kort vad gäller den sociala tryggheten. I det aktuella kommissionsmeddelandet är befolkningsanalysen framför allt inriktad på kravet att säkerställa de offentliga välfärdssystemens finansiella hållbar-

het. Denna omfattande och invecklade fråga kräver en fördjupad debatt vars slutsatser inte kan förutses idag. Grunden till problemet verkar dock ligga i en negativ befolkningsutveckling i en stor del av medlemsstaterna som i framtiden kommer att leda till en befolkningsminskning i Europa.

3.2.9.1. Även om den nuvarande tendensen till lägre födelsetal i många fall beror på ett frivilligt val att begränsa antalet barn, verkar den även ha sina rötter i ett antal problem som är knutna till hur det sociala skyddet fungerar och vad det innehåller. Dessa problem visar sig på olika sätt i olika länder, men är gemensamma för många medlemsstater. Orsakerna till den minskade viljan att föda och uppfostra barn kan — för att bara nämna några — hänföras till

— hög arbetslöshet,

— bristen på lämplig familjepolitik när det gäller barnomsorg av god kvalitet, inkomsttrygghet och anställningstrygghet när föräldrar är lediga från arbetet för att ta hand om barn och andra åtgärder för att underlätta balansen mellan familje- och arbetsliv,

— bristande förmåga att hantera familjestrukturens förändringar och att integrera dessa i den nationella politiken,

— osäkerheter som framkallats av en serie snabba sociala, industriella och beteendemässiga förändringar som den europeiska befolkningen ännu inte har hunnit anpassa sig till.

3.2.9.2. Många experter tror att EU under loppet av några decennier kommer att lida brist på arbetskraft och att man som en följd av detta måste importera arbetskraft från tredje land. Bidraget från dessa arbetstagare skulle underlätta finansieringen av den sociala tryggheten. Detta antagande måste också utvecklas direkt, utan att man glider in på en abstrakt debatt om huruvida invandringen skall kunna vända EU:s aktuella trend. Inom ramen för moderniseringen av välfärdssystemen skulle det däremot vara lämpligt att undersöka möjligheterna att göra de befintliga sociala trygghetssystemen öppnare och mer benägna att ta sig an problem i samband med mottagande och integration av invandrare.

3.3. Instrument

3.3.1. Kommissionen citerar Europaparlamentets resolution från mars 1999 där man anser att det skall inledas en process för frivillig anpassning av målen och de politiska strategierna för social trygghet i enlighet med den europeiska sysselsättningsstrategin. Att formulera "en gemensam politisk vision för social trygghet i Europeiska unionen" är en viktig målsättning som kräver omfattande åtgärder som berör hela samhället. De åtgärder som krävs måste alltså vara effektiva och säkerställa att förfarandet verkligen är demokratiskt, dvs. bygger på delaktighet.

3.3.2. Ansvar för att modernisera de olika sociala skyddssystemen ligger främst på medlemsstaterna. Det är otvivelaktigt så att strategin för att modernisera den sociala tryggheten inte kan grunda sig på bindande lagstiftning som inte stöds fullt ut av medlemsstaterna, och framför allt av arbetsmarknadens parter. De sistnämnda måste i själva verket engageras i moderniseringsstrategin både på europeisk och nationell nivå. Utan att ha några förutfattade meningar när det gäller en eventuell utveckling av ett samordnat moderniseringsförfarande som antar vissa av Luxemburgprocessen kriterier, anser ESK att det är förhastat att definiera kvantitativa mål och framhåller att det är nödvändigt att ge moderniseringsstrategin en solid kvalitativ och metodisk grund genom att skapa villkor för ett starkt och välgrundat samförstånd mellan aktörerna på arbetsmarknaden och de institutionella aktörerna på alla nivåer.

3.3.3. De rådande välfärdssystemen har inrättats genom avtal mellan arbetsmarknadens parter och medlemsstaterna, vilket nästan alltid har lett till perioder av svåra konflikter och ofta även till kamp. Inom ramen för den samordnade strategin får man därför inte bortse från ett omfattande och engagerat deltagande från alla de berörda aktörernas sida vid moderniseringen av dessa system. Kommissionen inbjuder arbetsmarknadens parter och andra intressegrupper att delta i processen genom kommittén för den sociala dialogen, men kommissionen borde också specificera vilken roll och vilket inflytande denna kommitté har, i synnerhet eftersom man genom den europeiska sociala dialogen borde kunna göra djupgående analyser och bedöma den aktuella utvecklingen i många medlemsstater som har börjat anpassa sina sociala skyddssystem genom förhandlingar med de berörda aktörerna. Dessutom bör kommissionen fastställa sambandet mellan den europeiska sociala dialogen och gruppen med nationella experter. Om "... erfarenhetsutbyte, ömsesidigt samarbete och utvärdering av utvecklingen av politiken ...", som kommissionen nämner, inte får någon särskild koppling till debatten

med samtliga aktörer kommer denna att begränsas till kontakter mellan regeringarna (eller ännu värre mellan de "höga tjänstemän" som skall föra processen framåt).

3.3.3.1. ESK betonar att det är nödvändigt att basera den samordnade moderniseringsprocessen av den sociala tryggheten både på deltagande från arbetsmarknadens parter och andra intressegrupper och på säkra och systematiska uppgifter. Dessutom välkomnar man kommissionens avsikt att ytterligare förbättra⁽¹⁾ och rapporten om social trygghet i Europa och publicera den årligen. Det är viktigt att kommissionens rapport ligger till grund för expertgruppens diskussioner. ESK skulle kunna vara engagerad i den förberedande fasen och efter publikationen borde rapporten vara föremål för en begäran om yttrande (ett förfarande som naturligtvis också involverar Europaparlamentet och Regionkommittén). När det är lämpligt kan Europaparlamentet, ESK och ReK delta som observatörer vid sammanträdena med gruppen med nationella experter.

3.3.4. ESK välkomnar avsikten att engagera Europaparlamentet, ESK och ReK och, som redan nämnts, kandidatländerna. Kommittén är dessutom redo att ge sitt stöd, särskilt när det gäller den önskvärda snabba utvecklingen av benchmarkingförfarandena, som utvecklats för att förbättra jämförelserna av förhållandena i medlemsstaterna, i syfte att framhålla bästa praxis. ESK betonar att en fördjupad undersökning av den pågående nationella utvecklingen och erfarenheterna måste ha kontinuitet och basera sig på konkreta erfarenheter. Kommittén är också redo att bidra med alla medel till benchmarkingprocessen tillsammans med Europaparlamentet.

⁽¹⁾ Rapporten om sociala trygghet i Europa publiceras för närvarande vartannat år i samarbete med Eurostat och socialdepartementen i medlemsstaterna och utgör en mycket omfattande sammanfattning av tendenserna samt föreslår åtgärder som skulle vara lämpliga att arbeta vidare på.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Ungerns väg mot EU-medlemskap"

(2000/C 117/08)

Den 29 april 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 23 i sin arbetsordning att utarbeta ett yttrande om "Ungerns väg mot EU-medlemskap".

Sektionen för yttre förbindelser, som ansvarat för det förberedande arbetet i detta ärende, antog sitt yttrande den 10 februari 2000. Föredragande var José Ignacio Gafo Fernández och medföredragande Susanna Florio.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande enhälligt.

1. Inledning

1.1. Ungern hör till de länder som vid toppmötet i Luxemburg valdes ut att bli medlem i Europeiska unionen.

1.2. Ungern valdes ut därför att landet gjort stora framsteg när det gäller att uppfylla de politiska och ekonomiska kriterier som fastställdes vid EU:s toppmöte i Köpenhamn. Dessa framsteg kommer att analyseras i det följande.

1.3. Föredragandena för detta yttrande har dessutom haft kontakter med Europeiska kommissionen och Ungerns representation i EU. Studiegruppen besökte i oktober 1999 Ungern och träffade olika företrädare för regeringen och arbetsmarknadens parter. Även resolutioner från Europaparlamentet⁽¹⁾ och den gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern⁽²⁾ har använts som underlag.

2. Den ekonomiska och sociala situationen i Ungern 1999

2.1. Enligt alla konsulterade källor har Ungern allmänt sett kommit mycket långt i sina förberedelser inför EU-anslutningen.

2.2. Vad gäller Ungerns politiska situation ändrades författningen 1989, och efter parlamentsvalet i maj 1998 bildade tre partier en koalitionsregering som representerar 213 parlamentsledamöter och därmed har en majoritet av de 386 mandaten. Regeringen är centerhögerinriktad, och premiärministern, Viktor Orban, tillhör det största partiet Fidesz (38,3 % av rösterna och 148 mandat). Det största oppositionspartiet är det socialistiska MSzP, som fick 34,7 % av rösterna och 134 mandat. Presidenten har vissa befogenheter men dennes uppgifter är huvudsakligen representativa. Slutligen bör fram-

hållas att Ungern blev fullvärdig medlem av Nato i mars 1999. I samtliga rapporter konstateras att Ungerns demokratiska institutioner och parlamentariska system fungerar bra och uppfyller kriterierna för medlemskap i EU.

2.3. Ungerns relationer med grannländerna har förbättrats markant under de senaste åren. 1996 undertecknade landet avtal med Slovakien och Rumänien. I båda fallen återstår vissa mindre problem som rör ungersktalande minoriteter och, i Slovakiens fall, utnyttjandet av Donau.

2.4. Ekonomiska uppgifter för 1997 och 1998 visar att det skett en kraftig tillväxtökning med 4,4 respektive 4,5 %, och de senaste uppskattningarna för 1999 visar på en ökning med 4,2 %. Inflationen är på väg nedåt, även om den 1999 fortfarande uppgick till 10 % efter en nedgång från 14,9 % 1998, vilket dock är långt över nivån i euroområdet. Det offentliga underskottet minskade något från 4,8 % 1997 till 4,5 % 1998 och 3,9 % 1999, men den höga tillväxten har inte gjort det möjligt att minska det ytterligare. Två viktiga faktorer är slutligen dels arbetslösheten (ca 8 % 1998 och 6,5 % 1999), som med det tidigare ekonomiska systemet i fåsikt minne har förorsakat vissa sociala spänningar i ett land som vant sig vid full sysselsättning, dels ett underskott i handelsbalansen på ca 2,5–3,5 % av BNP under de senaste fem åren, även om det har uppvägs av ett kraftigt inflöde av utländska investeringar på omkring 21 miljarder euro.

2.5. Ungern har gjort anmärkningsvärda framsteg när det gäller avreglering och privatisering av viktiga sektorer, särskilt efter den nya lagen från 1995, även om det återstår vissa problem. Den ungerska ekonomin kan i allmänhet betraktas som helt införlivad i en fri marknad, med 80 % av landets BNP producerad i den privata sektorn och 64 % av utrikeshandeln riktad mot olika länder i EU.

(1) Resolution om kommissionens periodiska rapport (antagen den 15 april 1999).

(2) Jordbrukspolitiken och Ungerns EU-anslutning — Reform av de sociala skyddssystemen i EU.

2.6. Vissa sektorer har genomgått stora förändringar, delvis till följd av privatiseringsprocessen. Jordbrukssektorn har under de senaste åren präglats av arbetskraftsflykt till andra

branscher, men sysselsätter fortfarande en stor andel av befolkningen (9,4 % 1998 enligt Eurostat och 7 % 1999 enligt ungerska källor), och överströmningen till andra sektorer kommer därför sannolikt att fortsätta även i framtiden. 1998 var ca 1 miljon personer anställda inom mikroföretag (färre än tio anställda), 360 000 inom småföretag (10–49 anställda) och ca en halv miljon inom medelstora företag (50–249 anställda). Sammantaget utgör det ca 50 % av den aktiva befolkningen (källa ILO — Budapest 1998).

2.7. Industrisektorn har en tudelad struktur. Å ena sidan finns det ett begränsat antal företag som bygger på utländska investeringar och har en relativt hög produktivitet, å andra sidan finns det företag som riktar sig till den inhemska marknaden och har låg produktivitet och utnyttjar föråldrad teknik, något som gör det svårt för dem att klara sig i ett öppet och konkurrensutsatt system. Miljöproblemen kan i detta sammanhang vara särskilt allvarliga.

2.8. Tjänstesektorn förefaller utvecklas i snabbare takt än industrisektorn, i många fall eftersom det handlar om nystartade företag som inte genomgår omstrukturering. Under alla omständigheter är det uppenbart att tjänstesektorn måste moderniseras ytterligare.

2.9. Förbindelserna mellan arbetsmarknadens parter i Ungern (Bilaga)

2.9.1. Omorganiseringen av arbetsmarknaden under 1990-talet har lett till en splittring av fackföreningsrörelsen och arbetsgivarorganisationerna.

2.9.2. Med övergången till marknadsekonomi infördes en pluralistisk modell för relationerna på arbetsmarknaden. De fyra de största fackförbunden har sitt upphov i den gamla ungerska landsorganisationen (SZOT) och har reformerats (MSZOSZ, Autonomos, SZEK och ESZT), samtidigt som två nya förbund har uppstått (LIGA och MOSZ).

De flesta av de många fackföreningarna är anslutna till de sex största fackförbunden.

Splittringen av arbetsmarknadsorganisationerna tilltog med lagen om facklig organisationsrätt, som tillåter att en grupp på tio arbetstagare på en arbetsplats bildar en fackförening (föreningslagen från 1989). Många fackföreningar har försökt att gå samman eller samarbeta men det har genomgående handlat om trevande försök utan tillräcklig beslutsamhet⁽¹⁾.

2.9.3. De sex största fackförbunden har anslutit sig till Europeiska fackliga samorganisationen (EFS). Med stöd av EFS har man i Ungern inom ramen för Phare-programmet skapat en nationell facklig kommitté för EU-integration, på samma sätt som i de övriga central- och östeuropeiska länderna. Denna kommitté fungerar som kanal för information om frågor som rör EU och utvidgningen. Samtliga fackliga organisationer får information och deltar i samråd om frågor i samband med medlemskapsförhandlingarna. Den ungerska samordnaren i integrationskommittén är fullvärdig medlem i regeringens strategiska arbetsgrupp för EU-anslutningen.

2.9.4. I slutet av 1988 bildades ett forum med tre parter, som ledde fram till bildandet av ett förlikningsråd som syftar till att motverka arbetskonflikter och ge företrädarna för arbetsgivarna, arbetstagarna och regeringen ett system för samråd, information och förhandlingar om avtal mellan parterna. Splittringen av arbetsmarknadsorganisationerna har självfallet fått en rad konsekvenser för arbetet inom förlikningsrådet och för genomförandet av dess beslut.

2.9.5. Hittills har förlikningsrådet behandlat frågor som rör minimilön och lönehöjningar inom konkurrensutsatta sektorer och slutit ett antal centrala avtal. Rådet har också avhandlat juridiska, sociala och ekonomiska frågor.

Enligt de stadgar som reglerar förlikningsrådets verksamhet har arbetsmarknadens parter rätt att få information om alla frågor som berör deras intressen. De har också rätt att aktivt delta vid utformningen av lagstiftning, och regeringen skall höra dem innan den utfärdar lagar som rör arbetsmarknaden⁽²⁾.

På förlikningsrådets begäran har arbetslagstiftningen ändrats på vissa punkter, särskilt i fråga om skydd för arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal.

2.9.6. I mars 1999 återupptogs samrådet om förändringar av arbetslagstiftningen och regeringens nya förslag om den sociala dialogens struktur. Förlikningsrådet och kommissionerna för förvaltning av det sociala trygghetssystemet avskaffades utan föregående samråd med arbetsmarknadsorganisationerna.

Enligt regeringens förslag till parlamentet skall arbetstagar-råden få sluta avtal direkt på företagen, även i de företag som saknar facklig representation.

⁽¹⁾ G. Casale, "Workers' participation in CEEs" (ILO, 1998).

⁽²⁾ Se "Social- och arbetsmarknadspolitik: dialogen mellan arbetsmarknadens parter" av den 26 oktober 1998, utarbetat av Laslo Sandor för den gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern.

2.9.7. I själva verket är den ungerska regeringens nya strategi att avskaffa det nuvarande systemet för förhandlingar mellan arbetsmarknaden parter och ersätta det med separata forum (se bilaga), som bygger på bred medverkan, men med få besluts- och samrådbefogenheter. Det har upprättats två forum: arbetsmarknadsforum och forum för ekonomiskt och socialt samråd. Arbetsmarknadsforum består alltid av tre parter (regering, arbetsgivare och fackföreningar). De andra båda forumen (ekonomiska rådet och sociala rådet) skall sammanträda endast två gånger om året, med möjlig medverkan av Ungerns centralbank, börsstyrelsen, företrädare för multinationella företag och vissa handelskammare. I sociala rådet skall regeringen uteslutande träffa företrädare för funktionshindrade, utsatta grupper och icke-statliga och andra organisationer; arbetsmarknadens parter får således inte delta.

2.9.8. Efter 1968 skedde en viss decentralisering av den ungerska planekonomin, vilket fick till följd att ansvaret för lönebildningen gradvis övergick från de nationella fackliga centralorganisationerna till lokala företrädare för de anställda inom de enskilda företagen⁽¹⁾.

2.9.9. Under de senaste åren har arbetslagstiftningen från 1992 undergått en rad förändringar som i första hand syftat till att anpassa den ungerska modellen för arbetsmarknadsrelationer till den tyska. I det nya systemet anges uttryckligen att arbetstagarråden får sluta avtal på arbetsplatsen, medan centralförbunden har ansvaret för branschavtal.

2.9.10. För närvarande har fackföreningarna endast rätt att sluta avtal på företagsnivå om de har fått minst 50 % av rösterna i det senaste valet till företagsnämnden.

2.9.11. Arbetsgivarna företräds i ett råd av nio centrala arbetsgivarorganisationer som behandlar övergripande internationella frågor. Sammanslutningen av ungerska arbetsgivarorganisationer för internationellt samarbete (MMNSZ), som bildades 1999, är den enda som är ansluten till UNICE. Arbetsgivarorganisationer i den privata sektorn har inte rätt att sluta kollektivavtal eller göra några åtaganden för sina medlemsföretags räkning. Arbetsgivarorganisationernas huvuduppgift tycks snarare vara att företräda ekonomiska och kommersiella intressen inför regeringen. Det förklarar delvis varför allt färre avtal har ingåtts efter 1991 och 1992, då ett stort antal kollektivavtal slöts.

2.9.12. Övergången till marknadsekonomi har fått en rad allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenser för det ungerska samhället. Arbetslösheten hade 1993 uppnått oroväckande höjder (11,3 %) och det var under denna period som många blev långtidsarbetslösa. Enligt kommissionens rapport

(oktober 1999) hade arbetslösheten i slutet av 1999 sjunkit till 7,8 %, men de regionala skillnaderna är stora och arbetslösheten är särskilt hög bland minoriteterna⁽²⁾.

2.9.13. Den nya regeringens omorganisering av den statliga administrationen har givit upphov till ett nytt ministerium, ministeriet för sociala frågor och familjefrågor, samtidigt som de ansvarsområden som hörde till arbetsmarknadsministeriet, som bildades 1990 och avskaffades 1998, har fördelats mellan näringsministeriet, utbildningsministeriet och ministeriet för sociala frågor och familjefrågor.

2.9.14. Den allmänna hälso- och sjukvårdsmyndigheten, som infördes i sjukdomsförebyggande syfte, och yrkesinspektionen, som bland annat har till uppgift att övervaka och kontrollera hälsan på arbetsplatsen, är ofta dåligt samordnade och har för få resurser för att täcka allmänhetens behov och förebygga arbetsplatsolyckor.

2.9.15. Även om provinserna och regionerna har fått utökade befogenheter kan decentraliseringen av administrationen inte betraktas som fullbordad. Regionernas resurser är fortfarande alltför begränsade och fördelade mellan nio ministerier; det gäller också för åtgärder som syftar till att bekämpa arbetslösheten⁽³⁾. För att få ned arbetslösheten har man upprättat offentliga arbetsförmedlingar. Man har också tagit hjälp av icke-statliga organisationer, som utformat program för vidareutbildning och återinträde i arbetslivet. Dessa organisationer har efter hand fått allt fler uppgifter och ökat politiskt inflytande⁽⁴⁾.

2.9.16. När det gäller kostnaden för det sociala trygghetssystemet i allmänhet (nästan 24 % av BNP) håller den ungerska regeringen på att förbereda en djupgående reform av pensionssystemet via lagstiftning som syftar till att skapa och reglera 1) privata pensionsfonder som bygger på obligatoriska avgifter, 2) ett frivilligt kompletterande pensionssystem (lag LXXXII från 1997), och 3) ett obligatoriskt statligt pensionssystem⁽⁵⁾.

2.9.17. Regeringen har upprättat en jämställdhetsavdelning för att bidra till ökad jämställdhet mellan könen. Många föreningar och icke-statliga organisationer arbetar också för att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden.

⁽¹⁾ Andras Toth, "The transformation of the Industrial Relations in Hungary", South East Europe Review nr 3, 1998.

⁽²⁾ ESK:s informationsrapport "Sysselsättningen och den sociala situationen i kandidatländerna", juli 1999.

⁽³⁾ G. Juhas, "Threats against further integration", Lund universitet, Stockholm, 1998.

⁽⁴⁾ Världsbanken — regionala kontoret i Ungern, "NGO stock-taking in Hungary".

⁽⁵⁾ Dokument från gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern av den 26 oktober 1998.

2.9.18. När regimen föll 1989 ökade antalet icke-statliga organisationerna med en explosionsartad hastighet. Det finns i dag ca 60 000 registrerade organisationer med sammanlagt drygt 47 000 anställda och en omsättning motsvarande 1,5 % av BNP. Antalet är uppskattat, och inberäknade är lokala stiftelser, föreningar och organisationer som inte alltid är fullt verksamma. Inom premiärministerns kansli finns en avdelning som har till uppgift att främja och stödja föreningslivet och frivilligarbetet i Ungern.

2.9.19. Ekonomiska och sociala kommittén anser att frivilligorganisationernas arbete kan vara värdefullt, men vill ändå uttrycka sitt tvivel över organisationslivets uppbyggnad och roll eftersom det under inga omständigheter får ta över de offentliga myndigheternas grundläggande uppgifter och den roll som tillkommer arbetsmarknadens parter.

2.10. Det finns betydande skillnader i utvecklingsnivå mellan Ungerns regioner, men de är inte större än vad som i allmänhet är fallet i EU.

2.11. Reformen av administrationen har gått framåt påtagligt, även om det fortfarande återstår mycket att göra. Moderniseringen av poliskåren tycks dock vara något mer försenad, vilket kan bli ett akut problem med tanke på den ökande organiserade brottsligheten.

2.12. Phare-programmet har under de senaste åren på ett framgångsrikt sätt bidragit till industriell omställning, privatisering eller reform och stärkning av institutionerna. Sedan 1998 är Phare-programmets prioriteringar desamma som de prioriteringar som gäller för föranslutningsstrategin, vilket ger programmet en central roll i denna strategi. Arbetsmarknadens parter är dock ganska kritiska mot utnyttjandet av Phare-programmen eftersom de är svåra att få tillträde till och förvalta. Ett av de viktigaste problemen är att det krävs regeringens stöd och samförstånd.

3. Sammanfattning av studiegruppens möten i Ungern

3.1. Den studiegrupp som ansvarat för utarbetandet av detta yttrande besökte Ungern en kort tid efter att Europeiska kommissionen publicerade sina andra rapport om Ungerns framsteg på väg mot EU-medlemskap.

3.2. Under besöket träffade studiegruppen olika ungerska regeringstjänstemän som är nära knutna till anslutningsprocessen, med tjänstemännen i EU:s delegation som följer processen och, framför allt, med de viktigaste socioekonomiska organisationerna. Nedan följer de slutsatser som kan dras av besöket:

3.3. För det första bekräftade praktiskt taget samtliga socioekonomiska organisationer som studiegruppens träffade att den strukturerade sociala dialogen med regeringen hade avbrutits.

3.4. Detta har fått till följd att förlikningsrådet, som konkret kanaliserade denna dialog, har ersatts av sex rådgivande kommittéer. Det innebär att förlikningsrådets tidigare uppgifter har splittrats upp, även om kommittéerna i några fall fyller samma funktion. Många av dessa kommittéer saknar dessutom interna regler eller har vaga regler för när och på vilka villkor de skall sammanträda och rådfrågas.

3.5. Arbetsstagar- och arbetsgivarorganisationerna är mycket splittrade, de förstnämnda i nio organisationer och de sistnämnda i sex. Arbetsgivarorganisationerna har dock bildat ett samordningsorgan, Sammanslutningen av ungerska arbetsgivare för internationellt samarbete, som är ett första steg i riktning mot en fördjupad integration. Studiegruppen träffade också den största konsumentföreningen, som trots knappa resurser är ytterst aktiv och har stor genomslagskraft i offentligheten.

3.6. Studiegruppen träffade också företrädare för icke-statliga organisationer. I Ungern finns 60 000 icke-statliga organisationer, varav 30 000 är aktiva. Detta osedvanligt stora antal innefattar i realiteten många olika former av företag (ofta kooperativ men också vanliga företag), som med sina rötter i tidigare kollektivistiska systemet har valt att utvecklas mot denna form för att uppnå skattefördelar.

3.7. Den ungerska regeringen uppfattar de icke-statliga organisationerna som ett viktigt alternativ till direkta samtal med de traditionella organisationerna i näringsliv och samhälle. Ett konkret exempel är att alla fysiska personer får avsätta 1 % av sin årliga inkomstskatt till en valfri icke-statlig organisation. Däremot är företagens bidrag till arbetsgivarorganisationer eller arbetsstagarernas avgifter till fackföreningar inte avdragsgilla.

3.8. Studiegruppen imponerades av att de ungerska regeringstjänstemän som ansvarar för anslutningsprocessen var så väl förberedda, och framförde detta vid flera tillfällen. En bidragande orsak till detta är Europeiska kommissionens stöd.

3.9. Det framgick klart vid möten både med arbetsmarknadens parter och regeringstjänstemän att det fanns två orosmoment.

3.9.1. Samtliga parter som studiegruppen talade med ansåg att EU:s rapport fäster för stor vikt vid den etniska gruppen romer (ej minoritet) och dess problem och vid korruption. De ansåg att båda problemen är överdrivna, och att problemet i

romernas fall inte är så allvarligt som anges i rapporten, även om det finns. När det gäller korruption citerade de en nyligen publicerad rapport från Transparency International som visar att Ungern ligger bättre till än en av EU:s ursprungliga medlemsstater och i närheten av flera andra medlemsstater.

3.9.2. En fråga med betydligt större konsekvenser är att avsaknaden av ett fast anslutningsdatum håller på att skapa en viss besvikelse bland befolkningen och osäkerhet om värdet av att integrera Ungern fullt ut i gemenskapens regelverk. Om EU dröjer alltför länge med att fastställa ett anslutningsdatum kan det, vilket upprepades ett flertal gånger, leda till en avmattning av anpassningstakten.

4. Analys av det aktuella läget i anslutningsförhandlingarna

4.1. Detta avsnitt baseras på tre informationskällor, för det första kommissionens rapporter från december 1998 och oktober 1999 om uppföljningen av Ungerns förberedelser för anslutning, för det andra övriga dokument och rapporter, särskilt Europaparlamentets yttrande i denna fråga⁽¹⁾ och resolutionerna från den gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern⁽²⁾, och för det tredje resultatet av de kontakter som föredragandena tagit med kommissionen och med Ungerns representation i EU och i synnerhet resultatet av de möten som studiegruppen som ansvarade för yttrandets beredning organiserade med ungerska myndigheter och arbetslivsorganisationer i oktober 1999.

4.2. Det nyligen avslutade Europeiska rådet i Helsingfors fastställde mer fördelaktiga förutsättningar för anslutningen av de länder som uppfyller de politiska och ekonomiska villkoren och som har antagit gemenskapens regelverk, vilket är en god nyhet för Ungern som arbetar hårt för att så snart som möjligt bli en del av EU.

4.3. Ekonomiska och sociala kommittén vill påpeka att processen att ansluta ett land till EU inledningsvis är svår, eftersom den innebär att en stat måste ge upp en del av sin rättsliga och administrativa makt till en överstatlig instans. När det gäller de nuvarande kandidatländerna, däribland Ungern, innebär den dessutom ett mycket hårt arbete med att anpassa landets produktionsstruktur och samhällsförhållanden efter en högre standard.

4.4. ESK vill också framhålla att de femton medlemsstaternas erfarenheter har varit mycket positiva och att EU inte bara

har fört fred och ömsesidigt förtroende till Europa, utan även skapat en ny dimension av solidaritet och gemensamma framsteg som har gjort det möjligt att ge allmän spridning åt en unik ekonomisk modell, känd som "den europeiska samhällsmodellen", där alla samhällslivets aktörer tillsammans strävar mot samhällets gemensamma bästa samtidigt som de försvarar sina individuella intressen.

4.5. Ekonomiska och sociala kommittén påminner om att processen för att integrera exempelvis Ungern i EU är en gemensam uppgift som omfattar alla delar av landets samhälle. Därför vill kommittén framföra sin oro över att det saknas en kontinuerlig social dialog mellan den ungerska regeringen och landets mest representativa arbetslivsorganisationer.

4.6. ESK anser sig inte vara behörig att bedöma varför denna situation uppstått eller vilken av de berörda parterna som bär ansvaret, men vill rikta en anmodan till den ungerska regeringen och till arbetslivsorganisationerna om att finna kompromisser som gör det möjligt att återuppta denna dialog, utan vilken anslutningsprocessen kanske inte omöjliggörs men väl blir svårare att genomföra och acceptera för hela det ungerska samhället.

4.7. Den politiska situationen

4.7.1. ESK instämmer i huvuddelen av kommissionens analys, särskilt kommissionens synpunkter på konsolideringen av det demokratiska systemet och regeringssystemet och synpunkterna på systemet med individuella friheter. Dessutom har kommittén kunnat bekräfta att rättssystemet nu fungerar bättre tack vare ett tillskott av nya och bättre materiella resurser.

4.7.2. Beträffande korruption anser ESK att det kan finnas begränsade problem på vissa områden, t.ex. med säkerhetsstyrkorna och gränskontrollen och anser att man bör prioritera insatser för att åtgärda dessa problem inom ramen för reformen av landets administrativa system.

4.7.3. Angående den romska befolkningen erkänner ESK att problemet verkligen finns och att det kräver brådskande insatser för att åtgärdas. Kommittén vill dock dela med sig av följande iakttagelser.

4.7.3.1. Den romska befolkningen i Ungern, som uppgår till 600 000 personer och som även finns i andra kandidatländer och i flertalet av EU:s nuvarande medlemsstater, måste respekteras av de offentliga myndigheterna och medborgarna i allmänhet.

(1) Resolution om kommissionens periodiska rapport (antogs den 15.4.1999).

(2) Reforming social welfare systems in the European Union and Hungary. Social policy: the social dialogue. Agricultural policy and Hungary's accession to the EU.

4.7.3.2. Man bör motarbeta den diskriminering som romerna är utsatta för genom en rad positiva åtgärder. Den ungerska regeringen har börjat genomföra sådana positiva åtgärder, i synnerhet vad beträffar utbildning och i vissa fall särskilda stödprogram, inom ramen för en handlingsplan på medellång sikt inom vilken företagareföreningar och fackförbund kan spela en avgörande roll, men utan att dessa insatser skapar en konstlad och påtvingad assimilation av dem som tillhör denna befolkningsgrupp.

4.7.3.3. ESK anser att det är oacceptabelt att likställa den romska befolkningens situation med situationen för de ungerska minoritetsgrupper som finns i andra centraleuropeiska länder, eftersom det finns stora politiska och kulturella skillnader mellan dessa fall.

4.8. Den makroekonomiska situationen

4.8.1. Den ungerska ekonomin har utvecklats mycket tillfredsställande i riktning mot en stabil tillväxt som inte är inflationsdrivande, samtidigt som man kämpar för att få ner det offentliga underskottet till en acceptabel nivå.

4.8.2. Kommittén vill dock peka på några makroekonomiska svårigheter som Ungern kan ställas inför.

4.8.2.1. Först och främst handlar det om effekterna av upprättandet av ett system med låsta omräkningskurser mot euron (den 1 januari 2000) förutom en stramare inflationsdämpande politik. Dessutom bör man förstärka kapaciteten för kontroll av hela finanssystemet.

4.8.2.2. Det finns ett nära samband mellan detta och behovet att fortsätta minska underskottet i den offentliga sektorns finanser. Enligt kommittén finns det här tre problem. Först och främst gäller det behovet av att fortsätta och påskynda reformen av den offentliga förvaltningen, vilket skulle kunna kräva en betydande ökning av lönerna och kanske av antalet specialiserade tjänstemän. Det andra problemet är att en avsevärd del av budgen går till regionala och lokala myndigheter. Slutligen är skatteunderlaget otillräckligt, vilket bottnar i en stor svart ekonomi och ett omfattande system med skattebefrielser. För att lösa problemet med det offentliga underskottet krävs ett samordnat och samtidigt agerande på dessa tre nivåer.

4.8.2.3. Ett annat skäl till oro är tudelningen av ekonomin i dels konkurrenskraftiga och klart externt inriktade sektorer vars framgång är nära knuten till de utländska direktinvesteringar de erhåller, dels produktionssektorer som är inriktade på den inhemska marknaden och som möjligen har en sämre konkurrenskraft. Den ungerska regeringen bör försöka att skynda på omvandlingen av dessa sektorer innan tullmurarna och andra former av skydd helt försvinner den 31 december 2000 i enlighet med Europaavtalet.

4.8.2.4. Privatiseringsprocessen utvecklas på ett mycket tillfredsställande sätt och har gjort det möjligt att minska statsfinansernas underskott, både genom försäljning av förlustbringande företag och genom en minskning av statsskulden och därmed av statens skuldräntor. Det uppstod speciella problem vid privatiseringen av en offentligägdd bank, men dessa har redan lösts. Det bör även påpekas att 14 % av jordbruksarealen i slutet av 1998 fortfarande inte är i privat ägo. Detta kan få en stor inverkan på tillämpningen av gemenskapens regelverk när det gäller den gemensamma jordbrukspolitik (GJP). Det är dock inte helt osannolikt att privatiseringsansträngningarna tappar fart om anslutningsförhandlingarna inte utvecklas i den takt som de ungerska myndigheterna vill.

4.8.3. Sammanfattningsvis kan den ungerska ekonomin i slutet av förberedelseperioden vara i stånd att konkurrera öppet på världsmarknaderna, under förutsättning att produktiviteten fortsätter att öka i sin nuvarande höga takt, att ökningstakten för inkomsterna i allmänhet följer med produktiviteten och är förenlig med inflations-, sysselsättnings- och livskvalitetsmålen, och att investeringarna i modernisering ökar, vare sig det sker genom inhemskt sparande eller utländska investeringar. ESK anser att Europeiska kommissionen bör genomföra systematiska och ingående analyser av hur den ungerska ekonomins och särskilt dess industrisektors konkurrenskraft utvecklas.

4.9. Den inre marknaden och situationen inom de olika sektorerna

4.9.1. När det gäller utövandet av de fyra friheterna som utgör grunden för den inre marknaden utan gränser verkar Ungern har kommit en bra bit mot att utveckla en rättslig ram i linje med gemenskapens regelverk, även om man måste öka takten i landets anslutning till gemenskapens standardiserings-system, såsom CEN eller Cenelec, för att i slutet av år 2000 uppnå den 80-procentiga harmoniseringsnivå som fastställs i den ungerska regeringens nyligen framlagda dekret. ESK bör inom ramen för sina gemensamma rådgivande kommittéer överväga att (i likhet med observationsgruppen för inre marknaden) utvidga sin verksamhet till att identifiera praktiska problem i kandidatländerna och föreslå lösningar till dessa.

4.9.2. Tillämpningen av gemenskapens konkurrensrätt har medfört vissa svårigheter. Införlivandet av associeringsrådets avtal i den ungerska lagstiftningen har medfört vissa konstitutionella problem, eftersom den ungerska konstitutionen inte tillåter en direkt tillämpning av icke-nationell lagstiftning. Den ungerska lag som införlivar associeringsrådets beslut måste därför ändras för att vara förenlig med konstitutionen. Det verkar också finnas vissa svårigheter med vederbörlig bokföring och kontroll inom statsstödssystemet, och för att ta itu med dessa har den ungerska regeringen inrättat en kontrollinstans för stadsstöd. Å andra sidan verkar Ungern gå fort fram med anpassningen av lagstiftningen och förfarandena för offentlig upphandling.

4.9.3. På grund av jordbrukssektorns ekonomiska dimension och i synnerhet dess sociala återverkningar är den ett av de centrala och mest komplicerade inslagen i anslutningsprocessen. Den gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern uttalade sig nyligen i frågan⁽¹⁾. Den rådgivande kommitténs rekommendationer fokuserade på tre områden:

- Man bör godkänna den budgetplan som Europeiska rådet enades om i Berlin.
- En otillräcklig tillämpning av GJP skulle kunna inverka på sysselsättningen på landsbygden och på migrationen från landsbygden till städerna, och det är tillrådligt att finna lösningar som gör det möjligt för de ungerska jordbrukarna att ha en skälig levnadsstandard.
- Man bör söka en kompromiss som båda parter kan acceptera när det gäller kompensationsstöden till jordbruket.

ESK välkomnar den gemensamma rådgivande kommitténs slutsatser, som bör tjäna som utgångspunkt för överläggningarna inom jordbruksområdet.

Dessutom har Ungern anhängit om att få tillämpa en tioårig övergångsperiod för utländska medborgares, kooperativs och aktiebolags köp av jordbruksmark. Utan att vilja kommentera hur lämplig denna begäran är vill ESK föreslå en möjlig kompromisslösning: att man ger fysiska personer som är medborgare i ett EU-land och faktiskt bor i Ungern samt jordbrukskooperativ som är registrerade i Ungern möjlighet att omedelbart köpa land.

4.9.4. Beträffande transporter har Ungern gjort stora framsteg med att införa en ny lagstiftning som stämmer överens med gemenskapens regelverk, även om det fortfarande återstår ganska mycket att göra. I sina yttranden om den alleuropeiska transportpolitiken⁽²⁾, liksom i den gemensamma rådgivande kommitténs resolution⁽³⁾, har ESK framhållit Ungerns centrala roll inom ramen för TINA-initiativet och behovet att utveckla större infrastrukturprogram för järnvägs- och vägnäten. Likaledes har den gemensamma rådgivande kommittén föreslagit att man, åtminstone inledningsvis, skall skilja mellan transportproblem som hänger samman med den ungerska ekonomins internationella dimension och problem som hör samman med den inhemska marknaden. Slutligen har den gemensamma rådgivande kommittén betonat att man behöver förbättra utbildningssystemen för arbetstagare och egenföretagare inom transportsektorn.

(1) Resolution antagen i Bryssel den 10 maj 1999 av den gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern [finns på engelska, tyska och franska].

(2) "Genomförande av Helsingfors-deklarationen" (EGT C 407, 28.12.1998) och "Genomförande av en strukturerad social dialog inom de alleuropeiska transportkorridorerna" (EGT C 329, 17.11.1999).

(3) (gemensam resolution) "Transportpolitik och Ungerns anslutning till EU".

4.9.5. Avseende telekommunikation har Ungern anhängit om att få behålla sina exklusiva rättigheter i fråga om telefonitjänster fram till slutet av 2002. I den mån det är tekniskt och ekonomiskt möjligt och socialt acceptabelt vill ESK att man ökar takten på avregleringen av vissa tjänster med högt mervärde och hög tillväxttakt (exempelvis nät för dataöverföring och mobiltelefoni), eftersom detta bara kan medföra att hela ekonomins produktivitet ökar. Under hela denna process bör man respektera rättigheterna för konsumenterna och de anställda inom sektorn.

4.9.6. Miljöaspekterna kan ge upphov till stora praktiska svårigheter när anslutningen sker. ESK har redan i sitt yttrande om tillämpningen av gemenskapens regelverk på kandidatländerna⁽⁴⁾ redogjort för vilka tankegångar som bör ligga till grund för denna process, som baseras på följande punkter:

- Förstärka gemenskapens finansiella föranslutningsinstrument på detta område.
- Införa begränsade övergångsperioder för tillämpningen av miljödelen av gemenskapens regelverk i de fall som inte utgör ett viktigt hinder för den inre marknaden.
- För varje ny anläggning eller nytt projekt som helt eller delvis finansieras av gemenskapen i form av lån eller bidrag kräva att man tillämpar gemenskapens gällande normer, även om dessa ännu inte formellt tillämpas i Ungern.
- Förstärka administrationen och de tekniska mätsystemen så att miljönormerna verkligen kan tillämpas.

I detta hänseende och med tanke på Ungerns centrala läge i förhållande till de andra kandidatländerna bör man ta dessa länders miljöpolitik i beaktande, särskilt vad gäller floden Donau och dess bifloder.

4.9.7. ESK välkomnar att Ungern har gjort stora framsteg med lagstiftningen som styr konsumenternas rättigheter och hoppas att konsumentorganisationernas företrädare aktivt skall engageras i processen för att förbereda konsumenterna rättsligt och utbildningsmässigt.

(4) EGT C 40, 15.2.1999. "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och kandidatländerna i Central- och Östeuropa om miljöstrategier inför anslutningen: Utmaningen inför utvidgningen med kandidatländerna i Central- och Östeuropa" (KOM(1998) 294 slutlig).

5. Partnerskapet för anslutning och det nationella programmet för antagande av gemenskapens regelverk

5.1. Genom rådets förordning (EG) nr 622/98 inrättades anslutningspartnerskap som för varje land skall ställa upp prioriteringar för genomförandet av gemenskapens regelverk och tilldela tillgängliga ekonomiska resurser i detta syfte. Varje kandidatland har mot bakgrund av partnerskapet utarbetat ett nationellt program för antagande av EG:s regelverk.

5.2. Ungern har inom ramen för det nationella programmet fastställt följande prioriteringar:

- Ekonomisk reform.
- Förstärkning av den institutionella och administrativa kapaciteten.
- Inre marknaden.
- Rättsliga och inrikes frågor.
- Miljön.

5.3. Ekonomiska och sociala kommittén anser att Ungern har gjort betydande framsteg när det gäller genomförandet av programmet som helhet. Vissa områden kräver emellertid särskild uppmärksamhet, och vi vill därför ge följande rekommendationer.

5.3.1. I fråga om regional utveckling råder det inte bara stora inkomstskillnader i Ungern — det finns inte heller någon administrativ struktur med förmåga att utveckla en politik för regional sammanhållning. Det finns ett akut behov att utveckla en sådan struktur om Ungern redan vid anslutningen vill få tillgång till Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF). Ett handlingsprogram för att integrera romerna och säkerställa en bättre tillgång till utbildning för deras barn kunde även ingå i denna politik.

5.3.2. Samma resonemang kan föras i fråga om tillämpningen av normerna för hälsa och växthälsa, som är en känslig fråga i EU. Om Ungern inte uppmärksammar dessa aspekter i tillräckligt hög grad kan landets jordbruks- och livsmedelssektorer förlora sina annars goda möjligheter på EU:s marknader.

5.3.2.1. ESK vill särskilt uppmärksamma vikten av att Ungern införlivar gemenskapens regelverk vad beträffar narkotikabekämpning, organiserad brottslighet och penningtvätt i sin lagstiftning.

5.3.3. Ungern har gjort stora framsteg när det gäller att anpassa de yttre handelsförbindelserna till gemenskapens regelverk, särskilt i fråga om de förbindelser som är kopplade

till Världshandelsorganisationen (WTO). I slutet av 1998 fanns det likväl åtskilliga multilaterala avtal med EU som Ungern ännu inte ratificerat, samt ett antal avtal som inte stämmer överens med EG:s regelverk och som ännu inte upphävts. Ungern bör enligt kommitténs åsikt i framtiden informeras om de nya avtal som EU är redo att sluta, för att dessa skall kunna antas så snabbt som möjligt i Ungern.

5.3.4. På tullområdet råder det fortfarande mycket stora skillnader mellan Ungern och EU. Denna fråga bör få särskild uppmärksamhet, inte bara på grund de ekonomiska återverkningarna på såväl den ungerska statskassan som gemenskapsbudgeten, utan även på grund av att Ungern gränsar till länder som inte är medlemmar i EU.

5.3.5. Även om man det senaste året med tillfredsställelse kunnat konstatera förbättringar vad gäller utarbetandet och genomförandet av Phare-programmet i Ungern, finns det fortfarande mycket att göra för att på bästa sätt kunna utnyttja de möjligheter som programmet erbjuder. Detta gäller även Ispa-programmet och det framtida Sapard-programmet. Ekonomiska och sociala kommittén rekommenderar att man låter de ekonomiska och sociala intresseorganisationerna delta mer aktivt då prioriteringar och konkreta målsättningar fastställs.

6. Slutsatser

6.1. Ekonomiska och sociala kommittén anser att Ungerns förberedelser inför anslutningen allmänt sett är mycket tillfredsställande och att landet bör fullfölja detta intensiva arbete, även om EU på grund av interna orsaker inte kan fastställa någon exakt tidpunkt för anslutningen. ESK anser även att det är nödvändigt att utöka samarbetet mellan EU:s institutioner och den ungerska regeringen som jämbördiga parter.

6.2. Kommittén vill emellertid uttrycka sin oro för avbrottet i den konstruktiva sociala dialogen mellan Ungerns regering och arbetsmarknadens parter och riktar en uppmaning till samtliga parter att återupprätta denna dialog. Detta skulle påskynda förberedelserna inför anslutningen och göra det lättare för den ungerska befolkningen att acceptera förändringarna.

6.3. ESK bör inom ramen för sina gemensamma rådgivande kommittéer (och via sin observationsgrupp för inre marknaden) i framtiden utöka sitt arbete för att undanröja konkreta hinder i kandidatländerna och föreslå olika lösningar.

6.4. Mot bakgrund av de medel och möjligheter som Fördraget om Europeiska unionen ger önskar Ekonomiska och sociala kommittén delta i processen och — antingen direkt eller via den gemensamma rådgivande kommittén EU-Ungern

— ställa samtliga sina resurser och möjligheter till inflytande och medling vid gemenskapens institutioner, den ungerska regeringen och övriga ungerska institutioner till förfogande för arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Översikt över det nya systemet för social dialog

Forum	Uppgifter	Deltagare
Forum på makroekonomiska nivå		
<i>A. Arbetsmarknadsforum</i>		
1. NATIONELLA ARBETSMARKNADSRÅDET Sammanträden: fastställs senare	Arbetsmarknadslagstiftning för samtliga ekonomiska sektorer; avtalsförhandlingar om nationell minimilön, arbetstider och åtgärder beträffande arbetsmarknadsparternas befogenheter.	Regeringsföreträdare, centrala arbetsgivarorganisationer och förbund för nationella fackföreningar.
2. NATIONELLA ILO-KOMMITTÉN Sammanträden: fastställs senare	Förberedelse av internationella arbetsavtal, löpande kontakter med ILO.	Regeringsföreträdare, centrala arbetsgivarorganisationer och förbund för nationella fackföreningar.
<i>B. Ekonomiska och sociala rådgivande forum</i>		
1. EKONOMISKA RÅDET Sammanträden: minst två gånger per år	Samråd om strategiska frågor för ekonomin i helhet.	Regeringsföreträdare, diverse nationella intresseorganisationer, handelskammare, bankförbund, börsstyrelsen, organisationer för utländska investerare osv.
2. RÅDET FÖR EU-INTEGRATION Sammanträden: en gång per kvartal beroende på antalet ärenden	Samråd i tekniska arbetsgrupper om verksamheten i allmänhet och om intresseorganisationernas insatser på det nationella och internationella planet för att främja integrationen.	Regeringsföreträdare, nationella intresseorganisationer, handelskammare, NGO (permanenta deltagare och inbjudna gäster beroende på det aktuella ärendet).
3. SOCIALA RÅDET Sammanträden: fastställs senare	Forum med uppgift att förbereda övergripande beslut om de socialt sett mest missgynnade grupperna	Regeringsföreträdare, företrädare för förvaltande och finansierande organ i det institutionella systemet på central och regional nivå, NGO, företrädare för arbetslivsorganisationer.
4. RÅDET FÖR NATIONELL OCH REGIONAL UTVECKLING Sammanträden: fastställs senare	Samråd om aktuella problem beträffande regional och lokal utveckling, samt infrastrukturutveckling.	Regeringsföreträdare, handelskammare, diverse intresseorganisationer, lokala myndigheters intressegrupper, NGO.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur, om märkning av nötkött och nötköttsprodukter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 820/97"

(2000/C 117/09)

Den 12 november 1999 beslutade rådet att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 152 i EG-fördraget om ovannämnda förslag.

Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö som ansvarat för det förberedande arbetet antog sitt yttrande den 9 februari 2000. (Föredragande: David Evans).

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 2 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén, med 64 röster för, 3 röster emot och 3 nedlagda röster, följande yttrande.

1. Inledning⁽¹⁾

Det nya systemet för identifiering och registrering av nötkreatur och för märkning av nötkött och nötköttsprodukter bygger på två förslag. Det första⁽²⁾ (99/0205 COD), som behandlades av rådet och parlamentet i december 1999, förlänger endast giltighetstiden för det nuvarande frivilliga systemet, med hänsyn till de svårigheter de flesta medlemsstater har haft med att införa det identifieringssystem som krävts. Rådet accepterade inte de förändringar som parlamentet föreslog men gick med på att skjuta upp datum för ikraftträdandet. Kommissionen vidtog då åtgärder enligt artikel 19 för att förlänga status quo till den 1 september 2000. Därför antog rådet den 21 december 1999 förordning (EG) nr 2772/1999 med allmänna regler för ett obligatoriskt system för märkning av nötkött⁽³⁾.

1.1. Det andra förslaget (99/0204 COD) avser ett stegvist införande av ett obligatoriskt system för identifiering, registrering och märkning, tillsammans med regler för ett parallellt frivilligt märkningssystem. Enligt besluten i december 1999 måste det träda i kraft före den 1 september 2000.

1.2. Det första steget innebär att alla operatörer och organisationer som marknadsför färskt eller fryst nöt- eller kalvkött måste märka det från och med den 1 september 2000 med följande uppgifter:

- Individuella koder som säkerställer sambandet mellan kött och djur. De kan utgöras av identifieringsnumret för det djur som nötköttet kommer från eller identifieringsnumret för en grupp av djur.
- Region, medlemsstat eller tredje land där slakteriet eller urbaneringsanläggningen är belägen.
- Godkännandenummer för slakteriet och urbaneringsanläggningen.
- Slaktdatum.
- Den djurkategori köttet kommer från (anges inte närmare i förslaget).
- Minsta ideala mörningstid.

1.3. I det andra steg som föreslås träda i kraft den 1 januari 2003 skall följande obligatoriska uppgifter anges på etiketten:

- Medlemsstat, region eller anläggning, eller tredje land där djuret är fött.
- Medlemsstat, region eller anläggning, eller tredje land där djuret göddes.
- Medlemsstat, region eller slakteri, eller tredje land där djuret slaktades.
- Medlemsstat, region eller anläggning, eller tredje land där djuret urbanades.

1.4. Enligt förslaget skulle bredare geografiska definitioner kunna användas, t.ex. med avseende på var ovanstående ägt rum:

- I en eller flera medlemsstater, vilket kan anges som "Ursprung: EG".
- I ett tredje land och en medlemsstat, vilket kan anges som "Ursprung: EG och tredje land".
- I ett eller flera tredje länder, vilket kan anges som "Ursprung: tredje land".

(1) Som referenser har använts följande dokument:— KOM(1999) 486 slutlig — Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om hur långt systemen för märkning av nötkött har kommit i de olika medlemsstaterna enligt artikel 19.3 i rådets förordning (EG) nr 820/97— KOM(1999) 487 slutlig — Förslagen 99/0204 (COD) och 1999/0205 (COD)— KOM(1999) 487 slutlig/2 — Rättelse till artikel 22A i 1999/0204 (COD).

(2) På dagordningen för plenarsessionen den 8–9 december 1999.

(3) EGT L 334, 28.12.1999, s. 1.

1.5. Förslaget innehåller också allmänna regler för hur man vid sidan av de obligatoriska systemen skall kunna tillämpa frivilliga märkningssystem, övervakade av en behörig myndighet och med krav på att identifieringen skall kunna kontrolleras. Sådana frivilliga system kan gälla för nötkött producerat både i EU och i tredje land.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Rättsliga frågor

2.1.1. Den rättsliga grunden för förslaget är omtvistad. Även om utslaget ännu inte har fallit i målet mellan å ena sidan kommissionen och parlamentet och å andra sidan rådet om användningen av den tidigare artikel 43 i fördraget som grund för nu gällande förordning nr 820/97, anser kommissionen att artikel 152 i Amsterdamfördraget är rätt rättslig grund.

2.1.2. De detaljerade reglerna för tillämpningen enligt artikel 22, som ger kommissionen rättighet att övervaka och säkerställa tillämpningen av förordningen, kräver att kommissionen i vissa fall efterfrågar Ständiga veterinärkommitténs⁽¹⁾ beslut eller hjälp.

2.2. Politiska mål

2.2.1. Kommittén noterar att de politiska målen för den föreslagna förordningen är komplexa. Inte mindre än 33 skäl nämns i ingressen. Kommittén anser att följande är de viktigaste:

- Att öka konsumenternas förtroende för nötkött.
- Att möjliggöra för veterinärmyndigheter att inom ramen för bekämpningen av djursjukdomar kontrollera djur uppfödda både i EU och i tredje land.
- Att garantera att allt nötkött som saluförs i detaljhandeln kan spåras tillbaka till livsmedelsföretaget, slakteriet och uppfödaren.
- Att underlätta snabbt och korrekt informationsutbyte mellan medlemsstaterna, samt samarbete med kommissionen i fråga om övervakning och spårning av förflyttningar av nötkreatur.
- Att förstärka administrationen av vissa av gemenskapens stödprogram.
- Att undvika att lägga en alltför stor administrativ börda på producenterna.
- Att skapa största möjliga insyn i nötköttsmarknaden.

2.2.2. I kommitténs diskussioner har det framkommit allvarliga tvivel på om det är klokt att i en enda förordning kombinera rättsliga och administrativa åtgärder, vars syfte är att garantera fullgoda veterinär- och folkhälsokontroller, med regler för märkning, vars syfte är att hjälpa konsumenterna. Sålunda innehåller avdelning I regler som uteslutande syftar till att möjliggöra spårning (öronmärken, registrering, pass, databaser), medan avdelning II innehåller regler för märkning (godkännandenummer för slakterier och urbeningsanläggningar, djurkategori, slaktdatum, ideal mörningstid) vilka dels skall stödja genomdrivandet av lagen, dels skall ge konsumenterna information som skapar förtroende och som är till nytta för dem.

2.2.3. Det är kommitténs bestämda uppfattning att folkhälsan måste stå i centrum och att man måste genomföra de nya åtgärderna så snabbt som möjligt. Kommittén konstaterar i detta sammanhang att parlamentet var ovilligt att förlänga de frivilliga åtgärderna enligt förordning 820/97 efter september år 2000. Med hänsyn till de problem vissa länder har med att upprätta databasen kommer det att krävas mycket beslutsamma ansträngningar av berörda myndigheter om den påskyndade tidtabellen skall kunna hållas.

2.2.4. Kommittén finner det också oroväckande att transportkedjan för nötkött från uppfödaren till konsumenten är lång och präglad av olika organisation och utförande i olika medlemsstater. Kommittén anser det vara ytterst viktigt att de kontroller som förslaget innehåller genomförs effektivt i hela transportkedjan i alla medlemsstater.

2.2.5. Kommissionen har konstaterat att behandlingen av nötkött eller nötköttsprodukter som importeras från tredje land innebär speciella problem, när all den information som krävs i fråga om EU-producerat nötkött kanske inte finns tillgänglig. Kommissionen föreslår att detta hanteras i enlighet med WTO:s regler genom ett undantag som tillåter att man använder beteckningen "Producerat i tredje land" eller "Slaktat i [namn på tredje land]". Förslaget till förordning tar dock inte upp administrativa förfaranden som garanterar att importerat nötkött motsvarar de normer som krävs för folkhälsan.

2.2.6. Kommittén anser också att det finns för många olika regler för märkning av livsmedel, och att detta kompliceras ytterligare genom den föreslagna lagstiftningen. Kommittén uppmanar kommissionen att beakta konsumentens säkerhet genom att agera snabbt inom programmet för livsmedelssäkerhet för att förenkla och skärpa normerna för livsmedelsmärkning.

⁽¹⁾ Corrigendum KOM(1999) 487 slutlig/2.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Att uppnå förordningens mål är i främsta rummet till förmån för allmänintresset och folkhälsan. Följaktligen rekommenderar kommittén att man granskar den vanliga modellen att enbart låta producenterna bära kostnaderna.

3.2. Märkning

3.2.1. Kommittén menar att djurens ursprung redan från början måste kunna framgå av etiketten för alla konsument. Kommissionen föreslår däremot att detta skall bli obligatoriskt först i början av den andra fasen från 1 januari 2003.

3.2.2. Kommittén har noga studerat frågan om etiketten skall innehålla godkännandenummer för slakteriet och urbensanläggningen. All relevant information är till hjälp för konsumenterna och deras förtroende ökar när de kan se på etiketten att produkten omfattas av ett strängt spårningssystem. Kommittén stöder alltså förslaget.

3.2.3. Kommittén har också noga diskuterat förslaget att etiketten skall innehålla en uppgift om "minsta ideala mörningstid". Det är förvånande att man vill inkludera denna information, som rör kvalitet och smak, på etiketter som skall handla om säkerhet och möjlighet att spåra ursprunget. Mörningen är en komplicerad process som inte bara har att göra med hur lång tid som gått efter slakten. Det handlar om förhållandena vid slakten, jämn och rätt temperatur vid lagringen samt andra faktorer i hanteringen av produkten på vägen mellan slakthus och konsument. Uppgifter om kvalitetsmått (t.ex. mognadsgrad för nötkött) bör i princip vara frivilliga.

3.2.4. Trots vad som sägs i punkt 2.2.2 anser kommittén att konsumenternas förtroende kan förstärkas genom att man anger vilken djurkategori som köttet kommer ifrån.

3.3. Reglernas omfattning

3.3.1. Kommissionen har erkänt att det uppstår praktiska problem när reglerna skall tillämpas på små slakteributiker och direktförsäljning från jordbruk. Även om många sådana butiker köper in kött från en enda producent eller grossist är det många som köper in från olika källor och kan sälja bitar från olika djur enligt kundens val. Förutsatt att identifierings- och registreringsåtgärderna genomförs och övervakas på rätt sätt innebär en sådan handel ingen ökad risk för konsumenten. Man kan motivera att små slakteributiker som stöcker köttet i butiken enligt kundens krav bör undantas från kraven på märkning. Vi är dock i princip inte för sådana undantag, och vi anser att det bör vara möjligt för små slakteributiker att

informera kunderna om köttets ursprung genom anslag i butiken.

3.3.2. Artikel 14 undantar malet nötkött, slaktbiprodukter av nötkött eller styckningsdelar av nötkött från den fullständiga tillämpningen av reglerna. Dessa produkter skall efter den 1 januari 2003 vara försedda med uppgifter om medlemsstat, region och ursprung inom EU eller tredje land. Kommittén anser i princip att denna inskränkning är oförenlig med de folkhälsomål som står i centrum för förslaget till förordning. Möjligheten att spåra köttets ursprung är mycket viktig när det gäller produkter av blandat ursprung. Vi har emellertid blivit övertygade om att det på det här stadiet är opraktiskt att tillämpa strängare märkningskrav. Vi måste inse att många av de djur som används inom denna sektor av nötköttsindustrin (vilket inkluderar mjölkkor) är födda innan effektiva och verifierbara identifieringssystem kunnat införas. Vi måste också inse att handeln med dessa produkter är komplex, och att de är av stor betydelse för konsumenterna och för restaurangbranschen. Vi uppmanar därför kommissionen att prioritera lösningen av dessa problem och att lägga fram ytterligare förslag i god tid före januari 2003.

3.4. Att upptäcka BSE-fall

Kommittén rekommenderar att man inför ett lagstadgat krav på att tillämpa av EU godkända provtagningsmetoder på alla slaktade nötkreatur i syfte att upptäcka BSE, när sådana metoder blir tillgängliga. Forskning för att utforma sådana metoder bör påskyndas.

4. Slutsatser

4.1. Ekonomiska och sociala kommittén stöder uttryckligen målet att för folkhälsans skull införa strängare kontroller av produktion, bearbetning och försäljning av nötkött avsett som livsmedel. Kommittén instämmer i att köparens möjlighet att på ett tillförlitligt sätt spåra allt nötkött från köpet tillbaka till den ursprungliga uppfödaren är avgörande för om detta mål skall kunna nås. Vi anser att den föreslagna förordningen kommer att leda till att målsättningen uppnås. Vi stöder också målet att stärka konsumenternas förtroende för nötkött genom att skapa insyn i kontrollerna genom ett obligatoriskt märkningssystem. Vi stöder därför förslagen med reservation för de detaljerade kommentarer som gjorts ovan.

4.2. Vi anser också att det finns mycket mer att göra, både avseende märkning av nötkött och mer allmän märkning av livsmedel, innan vi kan anse att åtgärderna ger konsumenterna genomgående nyttig och tillförlitlig information. Vi har ovan angivit en del frågor där vi anser att det finns ytterligare brådskande arbete att utföra vad gäller nötkött. I den vidare frågan om märkning av livsmedel skulle vi välkomna information från kommissionen om hur arbetet framskridit med kodifieringen av det direktiv som nämns i handlingsplanen för konsumentpolitiken 1999–2001 från december 1998.

4.3. Vi uppmanar kommissionen att vidta alla nödvändiga åtgärder för att undvika ytterligare förlängning av detta nya övergångssystem. En sådan förlängning skulle leda till att konsumenterna tappade förtroendet för nötkött och för EU:s arbetssätt. Detta innebär att både Europaparlamentet och rådet bör tillämpa de snabba samrådsförfarandena så att de kan slutföra sitt arbete i god tid.

4.4. Samtidigt vill vi uppmana kommissionen att omedelbart skapa ett lämpligt nätverk för att övervaka genomförandet av de gällande reglerna om identifiering och registrering av nötkreatur i förordning (EG) nr 820/97, avdelning I, för att säkerställa att de data som behövs för det första steget i

märkningssystemet finns tillgängliga den 31 augusti 2000 beträffande alla nötkreatur. Samma åtgärder måste genomföras inför det andra steget. För att uppnå detta skulle lämpliga kommissionsorgan (t.ex. Kontoret för livsmedels- och veterinärfrågor i Dublin) kunna upprätta ett inspektionsprogram i hela EU för att kontrollera att alla medlemsstater har infört de gällande bestämmelserna om identifiering och registrering av nötkreatur.

4.4.1. Vi vill dessutom föreslå att kommissionen före den 31 augusti 2000 lägger fram en interimrapport om hur samtliga medlemsstater följer den nu gällande lagstiftningen om identifiering och registrering.

Bryssel den 2 mars 2000.

Ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

A. Följande ändringsförslag, som fick mer än en fjärdedel av de avgivna rösterna, avslogs under debatten:

Punkt 3.2.2 sista meningen

Ändra sista meningen enligt följande:

"ESK anser dock att enbart godkännandenumret för det sista ledet i produktionskedjan bör anges."

Motivering

Problemet är att man annars måste ange två godkännandenummer, dels för slakteriet, dels för urbeningsanläggningen. Urbeningsanläggningarna köper vanligtvis djurkroppar från flera slakterier för att få tillräckliga kvantiteter av den önskade kvaliteten. Om godkännandenumret för slakteriet skall anges måste urbeningsanläggningen bevara kött från olika slakterier separat, vilket leder till att anläggningen får många små partier. Konsekvensen av detta blir att mindre slakterier med alltför små partier inte klarar sig, eftersom urbeningsanläggningarna föredrar stora kvantiteter.

Resultat av omröstning

För: 15, emot: 37, nedlagda: 6.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av rådets förordning nr 3448/93 om systemet för handeln med vissa varor som framställs genom bearbetning av jordbruksprodukter"

(2000/C 117/10)

Den 22 februari 2000 beslutade rådet att i enlighet med artiklarna 37 och 262 i EG-fördraget rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Ekonomiska och sociala kommittén beslöt att utse José María Espuny Moyano till huvudföredragande med ansvar att bereda yttrandet.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 2 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 61 röster för, 1 emot och 2 nedlagda röster.

1. Sammanfattning av förslaget

1.1. Förslaget om ändring av förordning nr 3448/93 om systemet för handeln med vissa varor som framställs genom bearbetning av jordbruksprodukter är en följd av de jordbruksavtal som ingicks inom ramen för Uruguayrundan och som begränsade de totala bidragsbeloppen.

1.2. Den överenskomna begränsningen innebär att bidragsbeloppen för budgetåret 2000 får uppgå till högst 475 miljoner euro, och från och med budgetåret 2001 till högst 415 miljoner euro.

1.3. För att förhindra att företagen inom EU får försämrad konkurrenskraft föreslås med hänsyn till de redan tidigare begränsade bidragen att förfarandet för aktiv förädling skall bibehållas.

1.4. För att bättre utnyttja bidragsbeloppen inrättas en förvaltningskommitté "för övergripande frågor rörande handel med bearbetade jordbruksprodukter som inte omfattas av bilaga I".

2. Allmänna kommentarer

2.1. Kommittén ser positivt på förslaget och stöder inrättandet av en förvaltningskommitté.

2.2. Kommittén är oroad över konkurrenstrycket från omvärlden på EU:s jordbruksproduktion och över den europeiska livsmedelsindustrins möjligheter att få tillgång till jordbruksråvaror till världsmarknadspriser och bevara sin konkurrenskraft och ställning i världshandeln.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Kommittén anser att de små och medelstora företagen kan missgynnas inte bara därför att det är svårare för dem att få tillgång till information och förvaltningsresurser när det gäller handelssystemet, utan också därför att minskningen och koncentrationen av bidragen eventuellt kan hindra dem från att utnyttja bidragssystemet och förfarandet för aktiv förädling.

3.2. Kommittén anmodar rådet att ta hänsyn till ovannämnda synpunkter och att särskilt uppmärksamma de små och medelstora företagen för att undvika att de särbehandlas.

Bryssel den 2 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Den sociala ekonomin och inre marknaden"

(2000/C 117/11)

Den 25 februari 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Den sociala ekonomin och inre marknaden".

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 15 februari 2000. Föredragande var Jan Olsson.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000 (sammanträdet den 2 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 105 röster för, 3 röster emot och 16 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Detta initiativytttrande syftar till att synliggöra den sociala ekonomin på europeisk nivå samt till att komma med konkreta förslag riktade till EU:s institutioner, medlemsstater och sektorn själv för att förbättra dess möjligheter att bidra till välfärd, sysselsättning, hållbar tillväxt och social sammanhållning.

1.2. Kommittén har vid flera tillfällen avgivit yttranden som behandlar den sociala ekonomin⁽¹⁾. Och redan 1986 publicerade kommittén en omfattande europeisk kartläggning avseende kooperativ, föreningar och ömsesidiga bolag, som blev ett europeiskt standardverk⁽²⁾.

2. Den sociala ekonomins samhälleliga roll

2.1. Den 12 oktober 1999 anordnades i samband med yttrandets utarbetande en hearing i Bryssel där den sociala ekonomins roll i samhället lyftes fram.

2.2. Verksamheterna inom den sociala ekonomin bildas för att tillgodose behov hos medlemmar och brukare som marknaden eller staten antingen försummar eller möter på ett otillräckligt sätt. Den sociala ekonomin erbjuder människor möjligheter att organisera sin produktion och konsumtion i självständiga och demokratiska samverkansformer. Genom att fokusera på de mänskliga behov som ännu inte tillgodosätts kan den sociala ekonomin komma med innovativa lösningar inför framtiden.

2.3. Den sociala ekonomin är en mycket skiftande sektor som finns inom alla ekonomiska områden. Den sociala ekonomins organisationer finns på en konkurrensutsatt marknad med både privata och offentliga aktörer. Åtskilliga av dem svarar emellertid för välfärdstjänster, social trygghet eller arbetsmarknadsåtgärder, ofta i samverkan med den offentliga sektorn.

2.4. Välfärdsstaten står inför en rad utmaningar. Arbetslösheten i Europa ligger kvar på en hög nivå och den sociala utslagningen ökar. Det sociala trygghetssystemet försvagas av fortsatt låg tillväxt och en åldrande befolkning. Det offentliga andel inom vissa delar av välfärdsproduktionen minskar. I alla händelser förmår inte den offentliga sektorn inte att möta den ökande efterfrågan, och utvecklingen går nu mot alltmer av privat organiserad produktion och finansiering av välfärdstjänster, samtidigt som man ser till att de grundläggande sociala rättviseaspekter som låg till grund för tjänsternas inrättande bibehålls.

2.5. I en del länder är den sociala ekonomin en betydelsefull producent av tjänster inom hälsovård, social bostadspolitik, omsorg, miljö, effektiv energianvändning och utbildning samt organiserar ibland också finansieringen av dessa tjänster. Den sociala ekonomin utgör således en komponent i den europeiska välfärdsmodellen och har betydelse för dess möjligheter att sina mål. Ett konkret stöd till utveckling av denna sektor bör därför ha som syfte att säkra tillgången på högkvalitativa tjänster för de europeiska medborgarna.

2.6. Den sociala ekonomin är närvarande på alla nivåer, både nationell och europeisk, men är samtidigt lokalt förankrad. Den spelar en viktig roll för den sociala sammanhållningen. Den lokala sociala ekonomin svarar vid sidan av det offentliga för den samhälleliga infrastrukturen. Samtidigt spelar den sociala ekonomins företag ofta en viktig roll i landsbygdens och städernas utveckling. Även om den sociala ekonomin har en lokal prägel är den ibland organiserad i större enheter med nationell eller till och med transnationell verksamhet. Genom att utveckla partnerskap med den offentliga sektorn, med privata företag och med fackliga organisationer kan den sociala ekonomin bidra till att stärka det lokala näringslivets konkurrenskraft i en global miljö. Exempelvis skulle väl

(1) "Businesses in the 'Economie Sociale' sector", EGT C 332, 31.12.1990, s. 81, yttrande över SEK(89) 2187, "Programme pluriannuel (1994–96) de travail en faveur des coopératives, mutualités, associations et fondations dans la communauté" EGT C 388, 31.12.1994, s. 22, yttrande över KOM(93) 650, "Föreningar och stiftelser i Europa" KOM(97) 241. EGT C 95, 30.03.1998, s. 99, yttrande över KOM(97) 241, "Samarbete med frivilligorganisationer på det sociala området", initiativytttrande, EGT C 73, 9.3.1998, s. 92.

(2) "The Co-operative, mutual and non-profit sector and its organisations in the European Community", utgiven av ESK.

utformade partnerskap mellan å ena sidan de organisationer inom den sociala ekonomin som ägnar sig åt återintegrering på arbetsmarknaden, och å andra sidan privata företag, kunna fungera som en utvecklingsmodell grundad på socialintegration genom näringslivets försorg för att bekämpa social utslagning och uppfylla arbetstagarnas behov.

2.7. Den sociala ekonomin kan vara en modell för ökad konkurrenskraft, som grundar sig på samverkan mellan människor och företag samt på dess förmåga att möta människors behov och utveckla mänskligt kapital. Eftersom den sätter relationer mellan människor i centrum kommer den sociala ekonomin att stimuleras av utvecklingen mot ett tjänstesamhälle och ett nytt arbetsliv.

2.8. Den sociala ekonomin kan exploatera framväxande sysselsättningsområden, särskilt vad avser det sociala området, kultur, fritid, utbildning och miljö, inte bara genom arbetsintensiv produktion utan också med hjälp av ny teknik. Den kan därigenom bidra till social integration av utsatta grupper.

3. Begreppet social ekonomi

3.1. Överallt förekommer verksamhet som har den sociala ekonomins särdrag, även om den inte kallas så i alla medlemsstater. Verksamheterna har under seklernas lopp antagit olika organisationsformer och gått under olika namn beroende på de nationella ekonomiska, sociala och rättsliga omständigheterna. Dessa skillnader förklarar varför det saknas och är så svårt att komma fram till en gemensam definition på EU-nivån.

3.2. Begreppet "social ekonomi" börjar emellertid få genomslag och nämns bland annat i sysselsättningsriktlinjerna⁽¹⁾ och i den nya förordningen för Europeiska socialfonden⁽²⁾.

3.3. För att lösa definitionsproblemet beskrivs den sociala ekonomin ofta som bestående av fyra grupper, nämligen kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser, som ju är organisatoriska och/eller rättsliga former.

3.3.1. I linje med detta inrättade kommissionen 1998 en rådgivande kommitté för kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser (CMAF)⁽³⁾.

3.3.2. Det är dock inte alla organisationer inom dessa fyra grupper som vill bli betraktade som delar av den sociala ekonomin. Samtidigt finns det andra aktörer som identifierar sig med den sociala ekonomin utan att uppfylla den specifika lagstiftning som gäller för dessa fyra grupper och som varierar från en medlemsstat till en annan.

3.4. Den oklarhet som råder kring begreppet "social ekonomi" beror inte bara på att man tolkar begreppet på olika sätt utan även på språkförbistring. Begreppet signalerar klart och tydligt att det rör sig om ekonomisk verksamhet. Adjektivet 'social' skall förstås dels som ömsesidiga åtaganden från parternas sida, dels i betydelsen 'samhällelig'.

3.5. Under de senaste fem åren har den sociala och ekonomiska miljön förändrats. Nya företagsformer och nya ekonomiska aktörer dyker upp för att möta nya krav och behov på ett flexibelt, nyskapande och effektivt sätt. Befintliga verksamheter måste anpassas.

3.6. Eftersom en verksamhet inom den sociala ekonomin kan innebära vissa rättigheter och fördelar, anser kommittén att kommissionen trots alla svårigheter måste föreslå en definition som är användbar, accepterad av och begriplig för allmänheten och medlemsstaterna.

3.7. Mot denna bakgrund frågar sig kommittén om en definition av social ekonomi som bygger på en rättslig och organisatorisk grund inte är föråldrad, även om de flesta av den sociala ekonomins verksamheter organiseras i någon av de ovan nämnda formerna.

3.8. Kommittén föreslår att man vid definitionen utgår från de väsentliga särdrag som skiljer den sociala ekonomin från det klassiska privata företagandet och från den offentliga sektorn. Mål och verksamheter där människan står i centrum bör fokuseras.

3.8.1. Detta betyder att den sociala ekonomins mål bör vara att arbeta för sina medlemmar, sina brukare och/eller för samhället i syfte att tillgodose klart och tydligt identifierade allmännyttiga behov.

3.8.2. Medlemskapet i en organisation som tillhör den sociala ekonomin bör vara öppet för alla dem som uppfyller kriterierna och accepterar villkoren.

⁽¹⁾ Punkt 12 i 1999 års sysselsättningsriktlinjer. Rådets resolution av den 22 februari 1999. Samma punkt återkommer i kommissionens förslag om sysselsättningsriktlinjer för år 2000.

⁽²⁾ Artikel 3.1 d i förordningen om Europeiska socialfonden, EGT L 161, 26.6.1999.

⁽³⁾ CMAF (Rådgivande kommittén för kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser) har nyligen publicerat dokumentet "Social Economy in the Development of the European Union" där CMAF:s inställning till gemensamma principer för den sociala ekonomin presenteras.

3.8.3. Människors behov och åtaganden är centrala, liksom organisatoriska krav på demokratisk kontroll och oberoende förvaltning.

3.8.4. Företagen inom den sociala ekonomin är inga vinstinriktade organisationer — dvs vinsten är inte första-handsmål — men de måste ändå uppvisa ekonomisk effektivitet, så att de kan använda sina ekonomiska överskott till att främja sina mål.

4. Den sociala ekonomins betydelse

4.1. Den sociala ekonomins företag och organisationer har flera miljoner medlemmar. Några är mycket stora, men merparten av dem är mycket små. Många av de stora organisationerna har funnits länge, men de flesta är nybildade. Antalet föreningar, mindre kooperativ och andra nya organisationer inom den sociala ekonomin ökar i snabb takt.

4.2. För att ytterligare tydliggöra den sociala ekonomins betydelse anser kommittén att såväl medlemsstater som EU-kommissionen bör tillhandahålla uttömmande och klart avgränsad statistik om denna sektor. Dessa statistiska uppgifter skall samlas in i enlighet med gemensamma standardiserade kriterier och modeller.

4.3. Enligt vissa undersökningar utgör den sociala ekonomin en betydande del av den totala sysselsättningen och ekonomin inom EU⁽¹⁾.

5. Den sociala ekonomin — ett företagandeinitiativ som gör skillnad

5.1. Den sociala ekonomins företagandeinitiativ skiljer sig från annan ekonomisk verksamhet genom sina kriterier. Den sociala ekonomin bidrar därmed till den nödvändiga mångfalden i näringslivet.

5.2. Nya former av organisationer och företag som anammar den sociala ekonomins principer växer fram. Det rör sig här bland annat om "blandkooperativ" (multi-stakeholder co-operatives), företag med sociala mål, "inslusseningsföretag", arbetsmarknadsföretag, lokala utvecklingsorganisationer med flera.

5.2.1. Samtidigt blir företag inom den traditionella sociala ekonomin för att kunna konkurrera och/eller för att undvika lagstiftning som lägger hinder i vägen för fortsatt utveckling ibland tvungna att omvandla sig till konventionella juridiska former för privata företag, där vinsten är det primära målet.

⁽¹⁾ Sysselsättningen inom den sociala ekonomin inom EU utgör mellan 6 och 7 procent av den totala arbetskraften (ca 9 miljoner arbetstillfällen enligt en studie genomförd av Cirié, Liège 1999, "Les Entreprises et organisations du troisième système: Un enjeu stratégique pour l'emploi"). Dessutom uppskattas det frivilliga arbetet, som är särskilt betydelsefullt inom föreningssektorn, motsvara ett antal miljoner arbetstillfällen.

5.3. Den sociala ekonomins företag måste kombinera social effektivitet med ekonomisk effektivitet utan att de förlorar sin särprägel eller förringar sin egenart och målsättning.

5.4. Kommittén har tidigare uttalat sitt stöd för att främja företagarkultur och ett positivt företagsklimat, som också innefattar den sociala ekonomins företag⁽²⁾.

5.5. Det finns ett antal problem som försvårar den sociala ekonomins utveckling. Efterfrågan på de tjänster och varor som produceras är inte tillräckligt köpkraftig, kompetensen hos arbetstagare och företagsledning måste höjas och bristen på kapital är uppenbar i vissa sektorer. Till detta kommer att lagstiftningen inte alltid tar hänsyn till den sociala ekonomins särart.

5.6. Den sociala ekonomin är ett företagande som ofta appellerar till grupper som traditionellt inte skulle våga grunda ett företag. I det kollektiva företagandet kan de samordna resurser och dela risker. Det skapar trygghet och därigenom ökad riskbenägenhet.

5.7. I den sociala ekonomin kombineras frivilligt och betalt arbete. Det frivilliga arbetet har flera dimensioner. Det kan handla om den tid de förtroendevalda lägger ner för att driva en verksamhet. Det kan handla om allmänna arbetsinsatser som görs av frivilliga i en förening.

5.7.1. Kommittén anser att det frivilliga arbetet är ett uttryck för medborgarnas aktiva delaktighet i samhället och ökar på vissa områden. Det existerar ofta parallellt med lönearbete och kan skapa sysselsättningstillväxt, särskilt inom sektorer där den köpkraftiga efterfrågan är låg. Denna typ av arbete får dock enligt kommitténs mening inte ersätta det betalda arbetet. Det senare skall regleras i enlighet med de normala villkor som gäller på arbetsmarknaden.

5.8. Samtidigt är det nödvändigt att den sociala ekonomin utvecklar medarbetarnas kompetens för att kunna erbjuda tjänster med hög kvalitet så att man överlever i konkurrensen.

5.8.1. Mot bakgrund av den speciella och multifunktionella särart som präglar den sociala ekonomins företag borde möjligheterna för ledning och medarbetare att införa en "lärande" organisation vara goda. På så sätt kan man främja anpassningsförmåga genom flexibilitet och nya modeller för arbetsorganisation, samt finna lösningar för att kombinera arbetsliv och familjeliv.

⁽²⁾ Se bland annat "Att uppmuntra företagandet i Europa: prioriteringar inför framtiden", yttrande över KOM(1998) 222, EGT C 235, 27.7.1998, s. 69.

6. Sysselsättningen

6.1. Den sociala ekonomin i sin helhet värjer sig mot att bli ett arbetsmarknadspolitiskt instrument. De flesta verksamheter inom den sociala ekonomin — liksom näringslivet i övrigt — har nämligen i första hand andra mål än sysselsättning. Som en viktig bieffekt av sektorns utveckling skapas emellertid nya arbetstillfällen.

6.2. Det finns emellertid ett stort antal aktörer inom den sociala ekonomin som har sysselsättning och/eller integration av arbetslösa, funktionshindrade och andra utsatta grupper på arbetsmarknaden som mål för sin verksamhet. Genom den sociala ekonomin kan man aktivera människor och ge dem den självkänsla de behöver för att starta eget eller hitta ett arbete på den traditionella arbetsmarknaden. Många aktörer inom den sociala ekonomin har också av solidaritetsskäl hörsammat vädjanden från politiker och samhälle att spela en roll i sysselsättningspolitiken.

6.3. Dessa organisationer, som ofta är nya företeelser inom den sociala ekonomin, spelar därmed en viktig roll för att överföra människor från den "andra" till den "första" arbetsmarknaden. De skiljer sig åt från land till land och har olika benämningar, skiftande form och organisation. Många arbetslöshetsprojekt som bedrivs av fackliga organisationer eller privata företag förlitar sig på aktörer inom den sociala ekonomin.

6.4. Man kan nämna några av de åtskilliga exempel på arbetsmarknadspolitiska åtgärder som bidragit till sysselsättning i den sociala ekonomin. Det franska sysselsättningsstödet CES (Contrat Emploi Solidarité) har inneburit 200 000 arbetstillfällen i föreningslivet, som dessutom hittills rekryterat ca 250 000 ungdomar via det särskilda programmet mot ungdomsarbetslöshet. I Italien sysselsätter de sociala kooperativen i dagsläget drygt 100 000 personer. I Belgien har ett program för att suga upp arbetslösa bidragit till över 40 000 arbetstillfällen. På Irland har en åtgärd — Community Employment — skapat drygt 30 000 nya arbetstillfällen i föreningslivet och lokala utvecklingsorganisationer. I Spanien har Mondragon-koncernen och Once åtagit sig att anställa 37 000 personer.

6.5. Den sociala ekonomins positiva sysselsättningseffekter har fått genomslag i EU:s sysselsättningsriktlinjer. Den sociala ekonomins roll för att skapa nya arbetsplatser särskilt vad gäller den lokala nivån och att exploatera nya sysselsättningskällor understryks⁽¹⁾.

6.6. Kommittén konstaterar att sysselsättningsriktlinjerna innebär att den sociala ekonomins roll i allt högre grad integreras i de nationella handlingsplanerna för sysselsättning. Bland annat Italien, Spanien, Frankrike, Irland och Belgien framstår som goda förebilder⁽²⁾.

6.7. I syfte att få till stånd ett effektivt deltagande i den nationella arbetsmarknadspolitiken understryker kommittén nödvändigheten av att företrädare för den sociala ekonomin konsulteras vid utarbetandet av de nationella handlingsplanerna, samtidigt som den uppmanar den sociala ekonomins egna organisationer att presentera konkreta förslag till regeringarna inför handlingsplanen år 2000.

6.8. Eftersom ömsesidiga bolag i ett antal länder svarar för en viktig del av det sociala trygghetssystemet menar kommittén att de kan spela en viktig roll för att främja sysselsättning, nyföretagande och anställbarhet. Sådana exempel finns redan⁽³⁾. Ömsesidiga bolag för social trygghet kan också engagera sig för att organisera tjänster för en åldrande befolkning och på så sätt skapa nya arbetstillfällen i ett samarbete med övriga delar av den sociala ekonomin.

6.9. För att nå framgång i att skapa nya sysselsättningsmöjligheter pekar kommittén på behovet av stödstrukturer, utrymme i den nationella närings- och arbetsmarknadspolitiken och stöd från EU:s strukturfonder⁽⁴⁾.

7. Strukturfonderna

7.1. När det gäller genomförandet av EU:s nya strukturfondsprogram för åren 2000–2006 säger kommissionen i sina riktlinjer att den sociala ekonomins kapacitet inte har utnyttjats tillräckligt för att skapa nya arbetstillfällen. I förordningen för Europeiska socialfonden hänvisas uttryckligen till att stöd kan ges till verksamhet inom den sociala ekonomin.

7.2. Kommittén tar för givet att medlemsstaterna och kommissionen förverkligar dessa riktlinjer i de konkreta programmen. Den sociala ekonomins roll för lokal utveckling, integration av utsatta grupper och skapande av företagarganda bör lyftas fram bland de prioriterade verksamheter som skall genomföras. Samtidigt uppmanar kommittén medlemsstaterna att se till att den sociala ekonomin finns representerad i de partnerskap som skall etableras enligt förordningen för Europeiska socialfonden.

(1) Punkt 12 i 1999 års sysselsättningsriktlinjer, rådets beslut av den 22 februari 1999. Samma punkt återkommer i kommissionens förslag om sysselsättningsriktlinjer för år 2000.

(2) Joint employment report 1999 Del 1 sid 59 och del 2 olika länderrapporter. Utgiven av EU-kommissionen.

(3) "The contribution of mutual and bilateral social protection to employment and employability", KOOPi Sweden 1998.

(4) KOM(1999) 167, "Gemenskapspolitik för att stödja sysselsättning", punkt 2 — Regionalt och lokalt stöd.

8. Inre marknaden

8.1. Finansiering

8.1.1. Vid sidan om konventionella kooperativa banker växer det nu fram en rad nya alternativa banker och kreditinstitut knutna till den sociala ekonomin som erbjuder kapital för nya initiativ. Mikrolån, kreditgarantier och särskilt riskkapital har visat sig vara effektiva sätt att utveckla nyföretagandet inom den sociala ekonomin⁽¹⁾. Finansieringskapitalet kommer ofta från personer som önskar investera i den sociala ekonomin.

8.1.2. Enligt kommitténs bedömning utgör emellertid finansieringen fortfarande ett av de största hindren för den sociala ekonomins aktörer, särskilt för mycket små företag.

8.1.3. Kommittén ser positivt på initiativ som möjliggör en utveckling av dessa nya finansieringsinstrument för den sociala ekonomin, så att de kan fullfölja sina viktiga funktioner. Kommissionen och medlemsstaterna bör undersöka detta och se om det kan tas andra initiativ för att skaffa fram kapital åt den framväxande sociala ekonomin.

8.2. Social trygghet

8.2.1. Ömsesidiga bolag svarar i ett antal länder för en viktig del av den sociala tryggheten. Deras verksamhet baseras på solidaritet mellan starka och svaga grupper och på att riskerna inte selekteras.

8.2.2. Kommittén menar att dessa ömsesidiga bolag för social trygghet spelar en viktig roll inom de nationella sociala trygghetssystemen och uppmanar kommissionen att bevaka att denna allmännyttiga roll inte undergrävs genom att dessa bolag utsätts för en konkurrens som inte sker på lika villkor. Och alla aktörer måste respektera de fastställda förpliktelser som tillhandahållandet av tjänster medför.

8.3. Konkurrensregler, offentlig upphandling och skatter

8.3.1. På grund av sin särart behöver den sociala ekonomin skräddarsydda lösningar när det gäller skatter, offentlig upphandling och konkurrensregler. Följande exempel kan nämnas:

- Organisationer inom den sociala ekonomin får bedriva verksamhet inom vissa branscher i en del medlemsstater (t.ex. bensindistribution i Spanien).

- Reglerna om offentlig upphandling är inte alltid förenliga med lokala sysselsättningsinitiativ och den sociala ekonomins produktion av välfärdstjänster.

- Offentlig upphandling innebär inte alltid att man sätter upp kvalitetskrav utan den begränsas ofta till att få fram lägsta möjliga anbud.

- Den sociala ekonomin skiljer sig från traditionella ekonomiska sektorer och har ibland skatteförmåner.

8.3.2. Av dessa skäl anser kommittén att tillämpningen av specifika lösningar möjliggör att likartade konkurrensvillkor mellan företag inom den sociala ekonomin och privata företag kan uppnås.

8.3.3. Kommittén föreslår att kommissionen undersöker frågan och lägger fram riktlinjer med kriterier för hur den sociala ekonomin skall stödjas. Nya företag inom den sociala ekonomin får inte ge upphov till negativa konsekvenser för de befintliga marknaderna genom att skapa illojal konkurrens i förhållande till företagen inom den privata sektorn eller genom att sätta priserna under marknadspriserna.

8.3.4. Kommittén anser att dessa kriterier bör vara tydliga, klara och baserade på den sociala ekonomins grundläggande särdrag. De får inte heller leda till socialt negativa konsekvenser för utsatta grupper.

8.3.5. Riktlinjerna bör utarbetas i samråd med den sociala ekonomins organisationer.

8.4. Europeiska samarbetsformer

8.4.1. Det finns ett allt större behov av europeiska nätverk för att kunna konkurrera på inre marknaden. Kommittén har tidigare uttalat sig för att kooperativa företag, ömsesidiga bolag och föreningar skall kunna bilda gränsöverskridande europeiska kooperativa företag, europeiska ömsesidiga bolag respektive europeiska föreningar⁽²⁾. En europeisk stadga behövs på detta område. Europeiska verksamheter med sådana rättsliga organisationsformer bör också kunna grundas av fysiska personer liksom av småföretag, som vill delta i ett gränsöverskridande samarbete för att stärka sin konkurrenskraft.

8.4.2. Kommittén har tidigare uttalat att dessa organisationer och rättsliga organisationsformer bör behandlas separat från den europeiska aktiebolagsstadgan, så att ministerrådet snarast kan fatta beslut⁽³⁾. En självklarhet är att direktivförslaget om arbetstagarinflytandet antas samtidigt.

⁽¹⁾ I "Financial Instruments of the Social Economy in Europe and their impact on job creation" (utgiven av Inaise) beskrivs en del av dessa instrument. Ett annat exempel är de italienska värdepappersfonderna för utveckling av nya kooperativa företag.

⁽²⁾ EGT C 233, 31.8.1993, s. 42.

⁽³⁾ "Information till och samråd med arbetstagar", EGT C 212, 22.7.1996, s. 36, yttrande avseende KOM(95) 547, 29.5.1996, punkt 14.

8.4.3. Kommittén framför återigen detta krav, men vill understryka nödvändigheten av att de nya förordningarna blir tillräckligt flexibla för att möjliggöra samarbete mellan organisationer och företag som tillhör olika kategorier inom den sociala ekonomin. En sådan flexibilitet är nödvändig inte minst för att ta hänsyn till de skillnader som finns i nationell lagstiftning. Den franska lagstiftningen om *Union d'Économie Sociale* eller den italienska om konsortier kan vara förebilder.

8.5. EU-utvidgningen

8.5.1. Inför EU:s utvidgning uppmanar kommittén Europeiska kommissionen att i förhandlingarna beakta den sociala ekonomins roll i kandidatländerna, både vad gäller lagstiftning som berör den inre marknaden och andra möjligheter att fullt ut kunna delta i det europeiska samarbetet.

9. Kommissionens stödprogram

9.1. Kommittén noterar att det program för kooperativ, ömsesidiga bolag, föreningar och stiftelser som kommissionen föreslog år 1993 inte genomfördes. För beslut krävdes ett enhälligt stöd från medlemsländerna, vilket dock visade sig omöjligt att uppnå. Ett argument mot programmet var att de ekonomiska medlen är för knappa (5,6 miljoner euro/3 år).

9.2. Kommissionen förbereder nu ett program för att främja företagandet. Inom ramen för ett sådant program bör man också inkludera främjande av den sociala ekonomin, samtidigt som man avsätter särskilda resurser för sådana teman som är specifika för den sociala ekonomin, till exempel utbildning av medlemmar, spridning av goda förebilder och forskning.

9.3. Kommittén utgår ifrån att de resurser som avsatts till organisationerna och företagen inom den sociala ekonomin blir mer omfattande än i det tidigare programförslaget. I vilket fall som helst måste stödkriterierna vara tydliga och klara och hänföra sig till den sociala ekonomins särdrag i syfte att stödja nya och/eller nyskapande initiativ.

9.4. Kommittén ser dessutom positivt på kommissionsledamot Anna Diamantopoulous förslag om ett pilotprojekt för att föra samman organisationer inom den sociala ekonomin med övriga sociala aktörer så att bästa praxis kan etableras för sådana partnerskap.

9.5. Vad gäller övriga EU-program, till exempel det femte ramprogrammet för forskning och utveckling eller biståndsprogrammen, borde särskilda insatser genomföras för att underlätta för den sociala ekonomin att få del av detta stöd.

9.6. Kommittén anser att frivilligt och oavlönat arbete skall godkännas som medfinansiering i EU-projekt som bedrivs av den sociala ekonomin.

10. Vitböcker om Kooperation och ömsesidiga bolag

10.1. Kommittén uttalar sin besvikelse över att kommissionen i enlighet med sitt arbetsprogram inte kommer att anta de två vitböcker, som förutsågs för detta år, dels en om kooperativa företag dels en om ömsesidiga bolag. Kommittén stöder varmt ett sådant initiativ, som emellertid måste ges nödvändiga resurser om det ska bli lyckosamt. Initiativet skulle göra det möjligt att klarlägga situationen inom dessa sektorer och komma med rekommendationer i syfte att stimulera utvecklingen av kooperativa företag och ömsesidiga bolag inom EU.

11. Kommissionens organisation

11.1. Den sociala ekonomins organisationer och företag har nära kontakter med i stort sett varje generaldirektorat. Generaldirektoratet för företagspolitik, som avses tilldelas ansvaret för kooperativa företag, ömsesidiga bolag och nya företagandeformer, och generaldirektoratet för sysselsättning och socialpolitik, som avses tilldelas ansvaret för social ekonomi och lokal utveckling, är i fokus för uppmärksamheten. Att särskilja mellan organisationerna på detta sätt skulle innebära att det enhetliga inom den sociala ekonomin bröts upp. Det är viktigt att skyndsamt finna ett tillfredsställande och samordnat svar vad gäller den övergripande organisationen till hjälp för den sociala ekonomins organisationer. Samtidigt ställer sig kommittén frågande inför vad kommissionen avser med "nya företagandeformer".

12. Vad kan den sociala ekonomin själv göra?

12.1. Vid hearingen i oktober presenterades flera exempel på god praxis. Kommittén anser att spridningen av god praxis är en viktig faktor när det gäller att flytta fram den sociala ekonomins positioner.

12.2. Det kan exempelvis ske genom att man

- skapar organ för samordning på nationell och europeisk nivå,
- skapar nätverk för information,
- samarbetar med näringslivet i övrigt och fackliga organisationer,
- ingår partnerskap med kommunala och regionala myndigheter,

- utvecklar och använder mätmetoder för att visa både ekonomisk och social effektivitet, exempelvis genom ändamålsenliga metoder för "sociala bokslut" och genom system för förbättrad styrning,
- skapar strategiska centra för utveckling,
- utvecklar system för benchmarking,
- går i spetsen för frivilliga åtaganden, till exempel genom att de större företagen och organisationerna inom den sociala ekonomin upprättar "managing change reports"⁽¹⁾,
- visar goda exempel när det gäller kompetensutveckling, arbetsorganisation och jämställdhet,

⁽¹⁾ EGT C 258, 10.9.1999, s. 1, — yttrande över "Att hantera förändringar" (Gyllenhammarrapporten).

- använder sig av tillgängliga EU-program, inte minst inom kompetensutveckling.

13. Slutsatser

13.1. Den sociala ekonomin utgör en betydelsefull komponent i det ekonomiska livet, samtidigt som den även är en del av det organiserade civila samhället. Detta yttrande på eget initiativ är kommitténs bidrag till debatten om den sociala ekonomin på europeisk och nationell nivå, dess definition och dess roll både generellt och i förhållande till inre marknaden.

13.2. Kommittén rekommenderar att kommissionen, Europaparlamentet och medlemsstaterna följer upp detta yttrande genom att utveckla en strategi för att fullt ut integrera den sociala ekonomin i den process genom vilken välfärdsverksamhet skall skapas samt i stödprogrammen för nya företagsinitiativ i Europa.

Bryssel den 2 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

BILAGA

till Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag avslogs under debatten men fick mer än en fjärdedel av de avgivna rösterna:

Punkt 8.4.2.

Stryk den sista meningen.

Motivering

Förslaget till direktiv om information till och samråd med arbetstagarna kan inte godtas i befintligt skick av småföretag inom handeln. Det ger småföretagen ytterligare skyldigheter som är alltför betungande. Dessutom är de båda leden oberoende av varandra.

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring för tjugoundra gången av direktiv 76/769/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om begränsning av användning och utsläppande på marknaden av vissa farliga ämnen och preparat (beredningar), i fråga om ftalater, och om ändring av rådets direktiv 88/378/EEG om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om leksakers säkerhet"

(2000/C 117/12)

Den 29 februari 2000 beslutade rådet i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget att rådfråga Ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som ansvarat för det förberedande arbetet, antog sitt yttrande den 15 februari 2000. Föredragande var Alma Williams.

Vid sin 370:e plenarsession den 1–2 mars 2000, (sammanträdet den 1 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 27 röster för, 21 röster emot och 8 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Detta förslag anknyter till den höga skyddsnivå för konsumenters hälsa och säkerhet som omnämndes i EU-fördraget och som även inkluderades i Amsterdamfördragets artikel 153. Kommissionen föreslår att man skall förbjuda användningen av sex giftiga ftalater i vissa produkter för spädbarn och småbarn — de svagaste och mest sårbara konsumenterna. Förslaget omfattar en ändring för tjugoundra gången av det befintliga direktivet om farliga ämnen⁽¹⁾ och innebär en separat ändring av direktivet om leksakers säkerhet⁽²⁾.

1.2. Icke desto mindre har förslaget vittgående konsekvenser. Det berör följande viktiga frågor eller ämnesområden:

1.2.1. Harmoniseringen av metoder och införandet av enhetliga regler både på den inre marknaden och i kandidatländerna.

1.2.2. Samverkan med andra direktiv, exempelvis användningen av de förfaranden i nödsituationer som föreskrivs i artikel 9 i direktivet om allmän produktsäkerhet⁽³⁾.

1.2.3. Giltigheten av de testmetoder som används för att fastställa vilka mängder av ftalater som frigörs.

1.2.4. Påtryckningar från miljögrupper i en fråga som säkerligen kommer att väcka både känslomässiga reaktioner och praktiska frågor.

1.2.5. Den allt större betoningen på utvärderingsförfaranden och användningen av försiktighetsprincipen.

1.2.5.1. Särskilt försiktighetsprincipens relevans måste framhållas. Det rör sig om ett relativt nytt förfarande som beskrivs i ett nyligen publicerat meddelande från kommissionen⁽⁴⁾, och detta är bara tredje gången som det har åberopats. Förfarandet gör det möjligt för kommissionen att vidta förebyggande åtgärder där bevisföringen är "otillräcklig, ofullständig eller osäker", men där underlåtenhet att agera skulle medföra en avsevärd risk för folkhälsan eller miljön (som i fallet med dioxin i belgisk mat). Den grundläggande principen är att man, när det uppstår ett potentiellt hot, skall genomföra studier för att bedöma risken; resultaten behöver dock inte vara entydiga för att man skall vidta åtgärder. I kommissionens meddelande påpekas att frånvaron av vetenskapliga bevis inte bör användas för att rättfärdiga att man inte agerar.

2. Bakgrund

2.1. Vad är ftalater?

Det aktuella förslaget gäller sex ftalater som räknas upp i dokumentets bilaga. De är sedan länge vedertagna kemikalier som tillsätts i hårdplast (som polyvinylklorid — PVC) för att göra den mjuk. Den mjuka plasten kan sedan användas för att tillverka produkter för spädbarn och småbarn under tre år, som bitringar, nappar, skullror och vissa leksaker, till exempel badankor. Den vanligaste ftalaten som används i produkter som bitringar har varit diisononylftalat (DINP). Vissa ftalater kan även förekomma naturligt i födoämnen, exempelvis i bananer.

2.2. Vilka är problemen med ftalater?

Ftalater binds inte i hårdplasten och kan med tiden frigöras eller läcka. Tester på råttor visar att ftalater kan orsaka såväl hormonrubbingar som cancer med följdskador på lever, njurar och testiklar. I farozonen finns särskilt spädbarn och småbarn som tuggar och suger under långa perioder. När de

⁽¹⁾ Direktiv 76/769/EEG, EGT L 262, 27.9.1976, s. 201.

⁽²⁾ Direktiv 88/378/EEG, EGT L 187, 16.7.1988, s. 1.

⁽³⁾ Direktiv 92/59/EEG, EGT L 228, 11.8.1992, s. 24.

⁽⁴⁾ KOM(2000) 1 slutlig av den 2 februari 2000 (den svenska versionen finns ännu inte tillgänglig).

tuggar på plasten kan den brytas ner, vilket medför att ftalater frigörs i högre takt och följaktligen överförs till saliven. Dessutom är det accepterade dagliga intaget (ADI, "acceptable daily intake") för en vuxen inte samma mängd som ett spädbarn tål, på grund av dess lägre kroppsvikt. Ftalater kan vara kumulativa och spädbarn kan också få i sig dem från andra källor, exempelvis bröstmjölk.

2.2.1. Därför har vissa medlemsstater ihärdigt krävt att ftalater skall förbjudas i produkter för spädbarn och småbarn, vilket ledde till en rekommendation i juli 1998⁽¹⁾ (snarare än det akuta förbud som kommissionär Emma Bonino hade önskat sig). Det har även förekommit påtryckningar från miljögrupper för ett förbud, som ett led i en mer övergripande kampanj för att få bort alla PVC-produkter. Vetenskapliga kommittén för toxicitet, ekotoxicitet och miljö avgav ett yttrande hösten 1999.

2.2.2. Kommissionen har, via förfarandena för nödsituationer i direktivet om allmän produktsäkerhet, fått medlemsstaternas tillstånd att införa ett tillfälligt förbud som gäller tills vidare för ovannämnda sex ftalater, med anledning av att de innebär en allvarlig risk för barns hälsa. Detta förbud trädde i kraft den 19 december 1999.

2.2.3. Föreliggande förslag gäller en mer långsiktig ändring av lagstiftningen.

3. Allmänna kommentarer: Ekonomiska och sociala kommitténs synvinkel

3.1. Först och främst stöder kommittén kommissionens omedelbara förbud mot ftalater i vissa barnavårdsprodukter och därmed artikel 1 i det föreslagna direktivet.

3.1.1. Eftersom förbudet är en tillfällig åtgärd som gäller tills vidare och som skall ses över den 8 mars, vill kommittén veta vilka övergångsförfaranden som skall tillämpas i framtiden.

3.1.2. Kommittén inser att kommissionen hade två valmöjligheter: antingen införa ett förbud eller förlita sig på stränga tester för maximala gränsvärden för migration av ftalater, utifrån vilka kontroller kunde införas. Eftersom sådana testmetoder för ftalater ännu är osäkra, otillförlitliga och inte kan upprepas på grund av svårigheten att simulera hur spädbarn/småbarn suger och tuggar, accepterar kommittén kommissionens beslut med hänvisning till försiktighetsprincipen. Dessutom framhåller kommittén att alternativa ämnen som kan komma att utvecklas ger upphov till nya farhågor och ny osäkerhet, och följaktligen kräver dessa en hel del ytterligare forskning.

3.2. För det andra, när det gäller framtida åtgärder ifrågasätter kommittén kommissionens förfarande (beskrivs i förslagets artikel 2) för att hantera produkter som kan stoppas i munnen utan att vara avsedda för detta ändamål. Kommissionen tänker hantera riskerna som dessa föremål innebär — främst leksaker som barn inte suger eller tuggar på någon längre period — genom märkning med varningstexter som skall varna föräldrar och andra som har omvårdnad om småbarn.

3.2.1. Kommittén framhåller de praktiska svårigheterna med att formulera någon form av varningstext som rimligen kan täcka den enorma mängd olika produkter för barn som det rör sig om, i synnerhet om en sådan text — på flera språk — skall finnas på produkten såväl som på förpackningen.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Artikel 1

Kommittén accepterar motvilligt denna artikel som den enda möjliga under nuvarande omständigheter, med de allmänna förbehåll som redan presenterats. Kommittén vill dock framföra följande synpunkter:

4.1.1. Kommittén beklagar att den slutliga ändringen av lagstiftningen om utsläppande på marknaden av farliga produkter kan tillämpas först om flera år "på grund av de gällande beslutsförfarandena", men noterar att de överbyggande bestämmelser som skall införas även fortsättningsvis måste garantera spädbarns och småbarns säkerhet.

4.1.2. Kommittén framhåller det särskilda problemet med att kontrollera tillgången till produkter som ärvs inom familjer och som används av barn i olika åldrar. Kommittén noterar också problemet med begagnade barnavårdsprodukter som säljs i exempelvis butiker som drivs av olika frivilligorganisationer.

4.1.3. Kommittén betonar betydelsen av att förslaget genomförs (med samordning inom hela EU) av behöriga myndigheter, med tanke på problemen i de länder som inte alltid har en enda myndighet.

4.1.4. Kommittén understryker behovet av en kontinuerlig och effektiv kontroll av förbudet, med särskild marknadsövervakning för produkter som importeras från tredje land, bland annat från länder i tredje världen.

4.1.5. Kommittén betonar behovet av en effektiv kommunikation med föräldrar och alla andra som har hand om barn om produktsäkerhet i allmänhet och ftalater i synnerhet, där man särskilt överväger att komplettera de "Helpline"-telefonnummer som vissa tillverkare anger på sina förpackningar. Kommittén efterlyser också en lyhörd, icke-auktoritär utbildning som inleds i tidig ålder beträffande hur man tar hand om spädbarn och småbarn och beträffande deras beteenden.

⁽¹⁾ Rekommendation 98/485/EG, EGT L 217, 5.8.1998, s. 35.

4.2. Artikel 2

Kommittén påpekar att varningstexterna är så strängt formulerade att de i själva verket utgör ett förbud. Den föreslagna formuleringen är dessutom svårbegriplig och budskapet går inte fram på det sätt som krävs.

Om sådana varningstexter till sist trots allt accepteras som en lämplig åtgärd vill kommittén framföra följande kommentarer:

4.2.1. Det räcker inte med att en varningstext är lättläst och outplånlig; den måste även vara förståelig.

4.2.2. Kommittén ifrågasätter det praktiska i att fästa varningsetiketter vid små föremål som är avsedda för barn. Det gäller både design och tillverkning, och särskilt om det rör sig om flera olika språk.

4.3. Eftersom riskerna i samband med att emellanåt suga eller tugga på en leksak är små rekommenderar kommittén tills vidare att den föreslagna varningsmärkningen på produkterna i fråga slopas med tanke på de problem en sådan märkning

skulle medföra. Varningstexter bör finnas på förpackningen, om storleken tillåter. Enligt försiktighetsprincipen måste åtgärder som vidtas med hänvisning till försiktighetsprincipen stå i proportion till den risk som man önskar begränsa eller eliminera.

5. Slutsatser

5.1. Kommittén upprepar att säkerhetens betydelse över-skuggar allt annat, särskilt när det gäller barn, och stöder kommissionens ansträngning att införa det nuvarande förbudet. Kommittén är dock fortfarande oroad över att validiteten i de befintliga testmetoder som används för att fastställa hur stor mängd ftalater som frigörs fortfarande är osäker, och att alternativa material väcker nya farhågor. Kommittén ser därför gärna ytterligare forskning i ämnet.

5.2. Kommittén accepterar att kommissionen i artikel 2 visar sin tro på föräldrars rätt till information genom att föreskriva stränga varningstexter på både förpackningar och själva barnavårdsartiklarna. Om kommissionen framhårdar i att genomdriva dessa varningstexter måste både deras språkliga utformning och kommunikativa funktion beaktas.

Bryssel den 1 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI

Yttrande från Ekonomiska och sociala kommittén om "Sysselsättning, ekonomiska reformer och social sammanhållning — Mot ett Europa i innovationens och kunskapens tecken"

(2000/C 117/13)

Den 22–23 september 1999 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artiklarna 11.4, 19.1 och 23.3 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande på eget initiativ om "Sysselsättning, ekonomiska reformer och social sammanhållning — Mot ett Europa i innovationens och kunskapens tecken".

Underkommittén "Sysselsättning, ekonomiska reformer och social sammanhållning", som ansvarat för kommitténs arbete i detta ärende, antog sitt yttrande den 9 februari 2000. Föredragande var Peter Morgan och medföredragande Ursula Engelen-Kefer.

Vid sin 370:e plenarsession (sammanträdet den 2 mars 2000) antog Ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 114 röster för och 5 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Den 16 oktober 1999 efterlyste de finländska och portugisiska ordförandeskapen bidrag till diskussionerna vid det särskilda möte med Europeiska rådet som skall hållas i Lissabon den 23–24 mars 2000 med temat "Sysselsättning, ekonomiska reformer och social sammanhållning — Mot ett Europa i innovationens och kunskapens tecken". ESK välkomnar uppmaningen att bidra till detta toppmöte och gläder sig särskilt åt inbjudan att tillsammans med Europaparlamentet, kommissionen, Europeiska centralbanken och arbetsmarknadens parter delta i uppföljningen av detta möte vid det "högnivåforum" som skall genomföras i Portugal i början av juni.

1.2. I en skrivelse av den 17 januari 2000 till Europeiska rådets medlemmar redogjorde Portugals statsminister för dessa frågor. Nedan följer ett utdrag ur denna skrivelse:

En ny era kommer att öppna sig inom uppbyggnaden av Europa.

Trots det ekonomiska uppsvinget återstår allvarliga sociala problem med arbetslöshet, social utslagning och risk för en framtida obalans i de sociala trygghetssystemen, som också är ett uttryck för mer djupgående strukturella svårigheter, där det krävs djärva reformer. Svårigheterna understryks genom de ofrånkomliga utmaningar som utgörs av globaliseringen, den nya tekniken och den åldrande befolkningen. Den europeiska sociala modellen kan bibehållas endast om nya konkurrensfaktorer byggs upp och om den sociala modellen själv förnyas.

Det portugisiska ordförandeskapet infaller under år 2000. Det är ett lämpligt tillfälle för långsiktiga diskussioner och beslut. Detta är syftet med det särskilda Europeiska rådsmöte som hålls i Lissabon den 23–24 mars. Vi vill uppdatera EU:s strategi för tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning mot bakgrund av de nya villkoren, samt utveckla innehållet i den europeiska sysselsättningspakten.

Jag skulle vilja utgå från en mycket viktig fråga. Ett nytt paradigm framträder: en ekonomi som bygger på innovation och kunskap, vilket är den främsta källan till nationernas, regionernas, företagens och människornas välbästand. Europa har hamnat långt på efterkälken och bör utforma sin egen väg till en ny, konkurrenskraftig plattform, samtidigt som den nya faran för social utestängning bekämpas. Innovation måste kombineras med social delaktighet.

Jag menar att vi har förutsättningar att utforma ett nytt strategiskt mål för de kommande tio åren: nämligen att göra Europeiska unionen till världens mest dynamiska och konkurrenskraftiga område, grundat på innovation och kunskap, med förmåga att öka den ekonomiska tillväxten, skapa fler och bättre sysselsättningsstillfällen och mer omfattande social sammanhållning.

En ekonomisk och social strategi för att förnya grunderna för tillväxt i Europa måste innehålla en kombination av makroekonomisk politik och modernisering av det sociala skyddet.

1.3. Det portugisiska ordförandeskapet har därefter presenterat fram sitt dokument daterat den 12 januari 2000, kallat "Sysselsättning, ekonomisk reform och social sammanhållning — Mot ett Europa i innovationens och kunskapens tecken".

1.4. Kommittén välkomnar dokumentet och den allmänna inriktningen på förslagen i det.

1.5. Kommittén stöder idén om en "offensiv strategi". Detta yttrande är också offensivt. Vi ställer oss bakom en tillväxttakt på minst 3 % för hela EU. Den kanske måste vara högre för att arbetslöshet och social utestängning skall kunna undanröjas. Vi instämmer i att det nu är nödvändigt att stimulera dynamik och initiativ inom företagandet och att förstärka den sociala sammanhållningen. Även vi menar att en ekonomisk och social strategi för att förnya grunderna för Europas tillväxt bör innebära en kombination av makroekonomisk politik, ekonomiska reformer och politiska strukturer, aktiv sysselsättningspolitik och även modernisering av det sociala skyddet.

1.6. ESK:s synpunkter bygger på antagandet att Europeiska unionens folk har en tillräcklig innovations- och företagarkapacitet för att skapa alla de nya och hållbara arbetstillfällen vi behöver.

1.7. Vad är det som hindrar att arbetstillfällen skapas i Europa? Det finns inte tillräckligt många företag och andra organisationer som framgångsrikt genomför innovationer och utnyttjar kunskapsresurserna. Kreativitet är en mäktig mänsklig talang. Varför utnyttjas den inte fullt ut i Europa? Vilket är det nya paradigmet?

2. Det nya paradigmet

2.1. I sin vardagliga bemärkelse innebär uttrycket "det nya paradigmet" tillväxt utan inflation, och det används i samband med USA:s penningpolitik. I praktiken innebär detta också högre sysselsättningsnivåer utan inflation, vilket USA:s lägre arbetslöshetsnivåer visar på. Av sociala skäl anses USA inte vara något föredöme för Europa. I ett europeiskt perspektiv skulle vi kunna ge följande tolkning av detta paradigm:

- Maximering av den ekonomiska utvecklingen samtidigt som social utestängning och sociala konflikter minimeras.
- Skapande av en konkurrenskraftig ekonomi samtidigt som en konkurrenskraftig social modell bibehålls.
- Optimal användning av ny teknik i en strategi som är hållbar med hänsyn till de sociala och naturliga förutsättningarna och resurserna.
- Hållbarhet skapas genom utveckling av en medverkanskultur och en lämplig företagskultur baserad på en kreativ hållning till livslångt lärande och solidaritet.

2.2. I den aktuella situationen inom EU är ett sådant paradigm — ekonomisk tillväxt, som även ger utrymme för social sammanhållning, vilket leder till sysselsättningsökning men inte till inflation — det mest önskvärda resultatet.

2.2.1. Ett sjudande och optimistiskt ekonomiskt klimat främjar strukturförändringar. Det blir lättare att avveckla arbetstillfällen som inte längre är konkurrenskraftiga, när nya hållbara arbetstillfällen skapas på annat håll och när byte av arbete medför utsikter till bättre arbetsvillkor.

2.2.2. Något som skulle vara positivt är därför en ekonomisk politik som även strävar efter att uppnå en stadig expansion i total efterfrågan som är större än produktivtetsvinsterna. De aktuella problemen kan inte lösas genom att man säger nej till ekonomisk tillväxt. Vi måste uppnå åtminstone det treprocentsmål för tillväxten som anges i ordförandeskapets dokument.

2.2.3. Om det nya paradigmet är ett "resultat", vilka faktorer ligger då bakom, och vilka faktorer skulle kunna leda fram till ett liknande resultat för EU? Det finns inget definitivt svar på denna fråga, men ett antal orsaker kan utpekas. Det rör allt från ekonomiska och industriella faktorer till kulturella, sociala och ekologiska faktorer, samt önskan om hållbarhet.

2.3. Vilka faktorer är drivkraften bakom det nya paradigmet och vad utmärker detta paradigm. Vad ligger bakom tillväxt utan inflation? Några uppenbara inslag är följande:

- Världsomspännande konkurrens, som pressar ner priserna på varor och tjänster i vissa sektorer.
- Produktiviteten, som äntligen tycks gå in i en ny dimension som ett resultat av långsiktiga investeringar i informationsteknik och telekommunikation.
- Kunskaper, där efterfrågeförändringar har lett till höga löner inom några få yrken och låga löner för en majoritet av lågkvalificerade och okvalificerade yrken på arbetsmarknaden.
- Omstrukturering, som drivits på av informationstekniken och som lett till att företagen rensar bort mellannivåer i hierarkin ("de-layering") och lägger ut funktioner på fristående företag ("outsourcing"), två saker som båda kan vara deflationistiska.
- Utveckling av tjänstesektorn och överföring av sysselsättning till tjänstesektorn.
- Utvidgning av flexibel "livsstilssysselsättning", vad gäller såväl arbetsplats som arbetstid.

2.4. Ovanstående faktorer skulle kunna förklara varför inflationstrycket minskat, men vilka faktorer ligger bakom tillväxten?

- Den dynamiska industrisektor som utgörs av informationsteknik (IT), eller rättare sagt informationssamhällets teknik (IST) — inbegripet hårdvara, mjukvara och tjänster.
- Den snabba tillväxt av informationsbaserade branscher, till exempel media- och finansbranscherna, som ägt rum på grundval av utvecklingen av informationssamhällets teknik.
- Den fortskridande omvandling av traditionell kapitalintensiv industri som IST medför.
- Tillväxten av industri som baseras på riskkapital och ökningen av nya företag som i många fall utnyttjar ny teknik.

— Åtgärder för hållbar utveckling börjar få effekter som leder till anpassning av gamla industribranscher och utveckling av nya.

2.5. De faktorer som beskrivs i punkterna 2.3 och 2.4 har kunnat få positiv inverkan på det nya paradigmet endast tack vare gynnsam skatte- och penningpolitik. Denna politik har stimulerat och möjliggjort omfattande investeringar i informationsteknik.

2.6. En central faktor vid utformningen av det nya paradigmet i USA har varit kapitalmarknadernas roll. Den oerhörda tillväxten av teknologisektorns marknadsvärde har möjliggjorts genom en betydande omdirigering av investeringarna. Den mycket stora tillväxten i riskkapitalfonder är ett annat exempel på denna inriktning. Det finns ännu inte någon kapitalmarknad av detta slag i EU. Eurons införande är en avgörande förutsättning, men aktie- och riskkapitalmarknaderna är alltför otillräckligt utvecklade. Gränsöverskridande transaktioner i Europa på senare tid visar på en väg framåt, men statsmakterna, bankerna, företagen och lagstiftarna måste

arbeta hårt och sätta upp mål på gemenskapsnivå för att skapa en grund för det nya paradigmet i EU. Om det skall kunna bli lättare att genomföra gränsöverskridande finansiella transaktioner i Europa, måste man dock inse att människor av sociala skäl inte kan röra sig över gränserna i Europa lika lätt som människor flyttar mellan stater i USA. Den sociala dimensionen måste därför ges en europeisk lösning.

2.7. Dessa tillväxt- och produktivetsfaktorer påverkar i sin tur näringslivets sociala, kulturella och organisationsmässiga dimensioner.

2.8. I tabell 1 återges påverkan från den japanska företagskulturen, såsom denna framställs i boken "The Machine that Changed the World" (1). Det konstateras att kunder skapar arbetstillfällen, att människor är nyckelresurser och att de anställda måste ges möjlighet att påverka för att bli riktigt effektiva.

(1) Womack, James P., et al. *The Machine that Changed the World*, 1990.

Tabell 1: Företagets gamla karaktär och dess nya

Gammal	Ny
Främsta prioritet: vinsten	Främsta prioritet: nöjda kunder
Tillgångar utgörs av saker	Tillgångar utgörs av människor
Idésprutan och verkställaren är olika personer	Idésprutan och verkställaren är samma person
Massproduktion	Just-in-time -produktion
Separerad marknadsföring med leverantörer och kunder på behörigt avstånd	Integrerad marknadsföring med partnerskapsbaserade relationer till leverantörer och kunder
Organisationen kontrollerad av hierarkier, skilda verksamhetsområden väl separerade	Organisationer baserade på lagarbete, en mängd arbetsgrupper med blandad sammansättning
Resultatmätning för kontroll, ekonomiska kriterier dominerar	Resultatmätning för förbättring, fler mätkriterier
Skalfördelar har stor vikt	Tidsfördelar har stor vikt

Källa: Hall, Soul of Enterprise (1993), s. 281.

2.9. I tabell 2 beskrivs den nya organisationsetiken baserad på användbar kompetens, snabba förändringar och ett utvidgat

samarbets- och belöningsystem.

Tabell 2: Val av förvaltningsmodell

Före revolutionen	Efter revolutionen
Livslång anställning	Livslång anställbarhet
Minimera de risker som förändring medför	Maximera förändringsmöjligheterna
Företagsledning i motsatsställning till de anställda	Samarbetspräglad företagsledning
Snäv definition av de viktigaste intressenterna	Vid definition av de viktigaste intressenterna
Koncentration av belöningar	Spridning av belöningar
Framhåll administrationens sakkunskap	Framhåll den tekniska sakkunskapen
Fokusera på kontinuitet	Fokusera på kontinuerlig diskontinuitet
Separation och specialisering nyckeln till framgång	Helhetssyn på organisationen
Fragmenterad syn på arbete och företag	Integrerad syn på arbete och företag
Hålla sig till gamla regler	Utarbeta nya regler

Källa: Cannon Welcome to the Revolution (1996), s. 18.

2.10. Tabell 3 betonar särskilt informationssystemens effekt på organisationskulturen. Detta är det nya paradigmet i organi-

satorisk mening.

Table 3: Övergången från industrisamhälle till informationssamhälle

Organisation i industrisamhället	Organisation i informationssamhället
Fokus på mätbara resultat	Fokus på strategiska frågor med hjälp av ökat deltagande och ansvar
Mycket specialiserad kunskapsbas som medför kunnande inom ett enda område	Tvärvetenskaplig kunskapsbas som medför kunnande på många områden
Individen bär ansvaret	Gruppen bär ansvaret
Tydligt åtskilda och avgränsade positioner, roller och ansvarsområden inom organisationen	Matrisorganisation med flexibla positioner, roller och ansvarsområden
Linjärt input-output-tänkande om program	Helhetsperspektiv på programmering
Reaktiv: löser problem när de uppstår — ett kortsiktigt perspektiv dominerat av slutresultatet	Föregripande: förutser problem innan de blir akuta — uppnår balans mellan kortsiktig pragmatism och långsiktigt syfte
Planeringen influeras av ett lokalt perspektiv	Lokala insatser influeras av ett globalt perspektiv
Hierarkiska, linjära informationsflöden	"Gränslösa" informationsnätverk med många kontaktpunkter
Fokus på kvantitativa skillnader	Fokus på kvalitativa skillnader
Anläggningstillgångar prioriteras vid investeringar	Investeringar koncentreras på att utveckla människor
Man eftersträvar effektivitet med hjälp av metodik	Man eftersträvar överlägsna prestationer med stöd av gemensamma värderingar
Initiativ till förbättringar kommer från ledningseliten	Initiativ till förbättringar kommer från alla håll
Fokus på nuet, gör vad som är känt just nu	Framtidsorientering, agerar på gränsen till det möjliga

Källa: Hames, The Management Myth (1994).

2.10.1. Att ha en kreativ potential är i allt större utsträckning nyckeln till att vara konkurrenskraftig. Traditionellt har utvecklingen av nya lösningar varit förbehållen ett fåtal utvalda, men för att hålla jämna steg med den allt högre utvecklingstakten måste denna kreativa potential mångdubblas. När detta sker är det viktigt att man inte bara främjar grundläggande kunskaper och den senaste tekniken, utan det är precis lika viktigt att öka specialkunskaperna på alla verksamhetsområden. Om den europeiska ekonomins förmåga till innovation skall öka är det därför avgörande att man främjar människors anställbarhet och fortgående anpassar och förbättrar arbetskraftens kunskande.

2.10.2. Innovation är en ytterst social process som först och främst involverar människor och deras kunskaper, kunskande och kreativitet. Man måste ge dessa förmågor utrymme att utvecklas i arbetsmiljöer som främjar samarbete och deltagande och inte hindras av traditionella hierarkier. Det viktiga är inte bara att följa reglerna utan även att organisera produktionsprocessen på bästa möjliga sätt. För att göra detta måste de anställda kunna göra sina röster hörda. Nya former av arbetsorganisation, som arbete i grupper eller team, gör det möjligt att använda personalens kunskaper och förmågor fullt ut och ge dem större möjligheter att vidta åtgärder och fatta beslut, och därmed skapa en möjlighet att kombinera ökad produktivitet och konkurrenskraft med bättre arbetsförhållanden för de anställda. En annan förutsättning för att samtliga anställda skall bli delaktiga är att man utvecklar olika former för information, samråd och medinflytande i företagen och tjänstesektorn i övrigt.

2.10.3. När man betraktar innovation som en inte bara teknisk utan även social process kräver den en drastisk förändring av arbetsstrukturerna och en motsvarande omprövning av arbetstiden. Man måste finna nya svar som förenar företagets mål, arbetstagarnas behov och konsumenternas intressen. Företag tjänar på den ökade produktivitet som blir resultatet, och arbetstagarna känner trygghet i att ha konkurrenskraftiga jobb och kan kombinera karriär och familj på ett bättre sätt. Målet måste vara att förena alla intressen på ett rättvist sätt och hitta en ny jämvikt mellan å ena sidan företagets behov av flexibilitet och å andra sidan arbetstagarnas behov av att ha större kontroll över sin tid och ha ett socialt skyddsnät. Allteftersom den strukturella omvandlingen fortsätter kommer normen för anställningsvillkor att förändras i samma grad. Att omdefiniera "normal arbetstid" kräver kollektiva avtal (och i en del fall lagstiftning) för att garantera arbetstagares rätt till social trygghet, men denna rätt bör i sin tur inte bli hinder för sysselsättning och konkurrenskraft.

2.11. Det är radikala förändringar som redovisas i de tre tabellerna. De är inte lätta att uppnå i stora företag som har en lång tradition bakom sig. De är mycket lättare att åstadkomma i nya företag utan något socialt eller organisationsrelaterat arv. Detta förklarar delvis vissa nya företags snabba tillväxt och

framgång. Utmaningen ligger i att uppnå dessa förändringar i alla företag.

2.12. De snabba strukturomvandlingarna innebär såväl risker som möjligheter.

- Arbetskraftsintensiv verksamhet som sysselsätter en relativt lågutbildad arbetsstyrka kommer att ersättas av mer kapitalintensiva branscher med mer kvalificerad arbetskraft och tjänsteutbyte såväl mellan enskilda personer som mellan olika företag.
- En högre utbildningsnivå kommer att krävas både av dem som kommer ut på arbetsmarknaden och av dem som redan är yrkesverksamma. Samtidigt kommer kunskapen fortare att bli inaktuell, vilket erfordrar ökad reaktions- och anpassningsförmåga. Detta kommer i sin tur att kräva en översyn av utbildningen av utbildare.
- Nya arbetsorganisationsformer måste ge arbetstagarna större ansvar och öka deras möjligheter att utnyttja sin kapacitet. Bättre problemlösningsförmåga och ökade sociala färdigheter kommer att krävas även på de lägsta nivåerna i organisationsstrukturen.
- Det kommer att bli allt vanligare att byta arbete, antingen inom ett företag eller en organisation, eller mellan olika företag eller organisationer. För många går detta hand i hand med försämrade anställningstrygghet. Samtidigt kommer det att ske en ökad utbredning av nya arbetsformer, som i de flesta fall innebär minskad trygghet, till exempel tidsbegränsade anställningar, tillfälliga arbeten, egenföretagande där företagaren delvis har status som anställd osv., vilket gör det nödvändigt att utveckla och genomföra strategier och investeringar som ger arbetstagarna möjlighet att anpassa sig och som ger fullgod social trygghet. En av de viktigaste förutsättningarna för en väl fungerande strukturomvandling är att den sker under social trygghet.
- Utsikterna på arbetsmarknaden för lågutbildad arbetskraft ser ut att försämrats ytterligare. Detta kommer att leda till ökad arbetslöshet, lägre relativa inkomster och större löneskillnader. Situationen kompliceras av det höga antalet långtidsarbetslösa. Det finns därför behov av en utvecklad politik för grundutbildning, vidareutbildning, fortbildning och integration av långtidsarbetslösa. Ytterligare sysselsättningshinder kommer att uppstå i och med att vissa arbetstagare kommer att finna det svårt eller till och med omöjligt att anpassa sig.
- Fattigdomen och den sociala utslagningen kan komma att öka, och de snabba strukturomvandlingarna kommer att åtföljas av nya former av marginalisering. Den sociala utslagningen leder även till dramatiskt ökande såväl direkta som indirekta kostnader. Både privata och offentliga instanser, däribland företagen, måste med lämpliga åtgärder bekämpa denna trend och se till att den sociala integrationspolitiken prioriteras på samtliga områden.

2.13. En varaktig förbättring av sysselsättningssituationen i Europa kommer därför också att bero av i vilken utsträckning den ekonomiska omstruktureringen, särskilt med hänsyn till informationsteknik, kan främjas och organiseras på ett socialt godtagbart sätt, och hur företagens innovationsförmåga kan förbättras.

2.14. Det är klart och tydligt det portugisiska ordförandeskapets avsikt att genom det extra toppmötet i Lissabon påskynda och intensifiera det arbete med innovation och kunskap som pågår inom ramen för Köln-, Cardiff- och Luxemburgprocesserna.

2.15. Det främsta kravet som ställs på rådets möte i Lissabon är att man skall anlägga en strategisk syn på Europas situation mot bakgrund av den nya modellen. Den rådande konjunkturuppgången skulle kunna ses som en anledning till att inte vidta de radikala åtgärder som krävs om konjunkturåterhämtningen skall ge upphov till strukturell förnyelse och leda till hållbar tillväxt på sysselsättningsområdet.

2.16. Vi är övertygade om att Europa besitter den innovationsförmåga, kreativitet, kunskap och företagsamhet som erfordras för att lyckas i den nya modellen. Men dessa färdigheter måste ges svängrum. Hinder måste ersättas av möjligheter, hämmande åtgärder av stimulerande initiativ. Europas företag frigjordes under det förra decenniet. Nu är det dags att frigöra energin hos Europas män och kvinnor.

3. För ett nytt paradigm — ett samhälle grundat på innovation och kunskap

3.1. Toppmötet i Lissabon har till uppgift att påskynda ett nytt paradigm. I viss utsträckning går de processer som redan satts i gång i denna riktning. Kunskapens Europa har många dimensioner och ett antal områden inom gemenskapspolitiken syftar till att främja denna utveckling. Kunskap bygger i första hand på vetenskaplig och teknisk forskning och måste struktureras på så vis att den kan spridas och lättare komma vanligt folk till del. Informationstekniken — som i sig är en produkt av kunskapsboomen — är ett verkningsfullt instrument för att sprida kunskap; att behärska denna teknik är ett grundläggande steg i utvecklingen av ett kunskapens Europa. Vad som krävs är att man i Lissabon fastställer ett begränsat antal mycket påtagliga åtgärder som ställer upp ramarna för det nya paradigmets och påskyndar dess förverkligande. De föreslagna åtgärderna skall främja innovationen. När det gäller det kunskapsbaserade samhället föreslås en inriktning på kunskapsförvärv genom användning av informationsteknik.

3.2. ESK föreslår följande dagordning inför toppmötet i Lissabon

3.2.1. Anpassning av den sociala modellen/de sociala modellerna till det nya paradigmet

Även om den sociala tryggheten bevaras måste den sociala modellen i dess olika former anpassas för att undanröja de hinder som finns för sysselsättningen, undvika social utslagning i samtliga åldersgrupper och stärka principen om lika möjligheter, särskilt för kvinnor.

3.2.2. Massutbildning i informationssamhällets teknik

För att säkra anställbarheten och undvika social utslagning måste särskilda överväganden göras i förhållande till varje generation män och kvinnor.

3.2.3. Spridning av företagskulturen och stöd till dess tillväxt

Dessa frågor omfattar problemen med att ge alla utbildning och anställningsmöjligheter, att stimulera företagare och anställda, och att erkänna företagens sociala och ekonomiska värde. Med företagare menar vi företagsgrundare och företagsledare i små och medelstora företag, inklusive företag inom den sociala ekonomin, som använder ny teknik och satsar på nya marknader.

3.2.4. Stöd till etablerade företag att anpassa sig till det nya paradigmet

Tabellerna och kommentarerna i avsnitt 2 visar vilka förändringar som krävs.

3.2.5. Anpassning av grund- och yrkesutbildning till det nya paradigmet

Med tanke på att utbildning spelar en central roll i det nya paradigmets i allmänhet, och i fråga om anställbarhet i synnerhet, är det anmärkningsvärt att det i USA baseras på en allmänt sett låg utbildningsnivå. Tack vare regeringarnas och företagets stöd kan man inom EU uppnå en såväl kvalitets- som kvantitetsmässigt ökning av sysselsättningen som ett resultat av insatserna inom den högre utbildningen. Investeringar i humankapital ligger till grund för ett innovations- och kunskapssamhälle.

3.2.6. Hållbar utveckling till förmån för innovation och tillväxt

Att helt och håller anpassa EU:s ekonomi och kultur till principerna och föreskrifterna om hållbar utveckling innebär radikala förändringar, en skarp brytning och innovation både i fråga om teknik och beteende. En sådan utveckling ligger i linje med det nya paradigmet.

3.3. ESK ser det som självklart att EU-institutionerna och medlemsstaterna skall låta arbetsmarknadens parter och övriga intresseorganisationer delta fullt ut vid genomförandet av besluten från toppmötet i Lissabon. Deras deltagande är avgörande för att uppnå resultat.

4. Anpassning av de sociala modellerna

4.1. Vi anser att man särskilt bör uppmärksamma den del av den sociala och kulturella modellen som rör anställning, anställningstrygghet, arbetslöshet och pension. I en nyligen genomförd studie hävdar man att det är nödvändigt att urskilja fyra olika modeller inom EU: den rhenländska, den nordiska och den anglosaxiska modellen samt Medelhavsländernas modell. De skiljer sig åt i fråga om omfattning, funktionssätt och finansiering. Med hänsyn till detta yttrandes målsättning, är det viktigt att vara medveten om att dessa skillnader i praktiken får olika följder på många olika områden, till exempel:

- Andelen förvärvsarbetande män i olika åldersgrupper.
- Andelen förvärvsarbetande kvinnor i olika åldersgrupper.
- Andelen unga som ännu inte yrkesarbetar.
- Andelen äldre i arbetsför ålder som är permanent utestängda från arbetsmarknaden.
- Osv.

4.2. Utan att speciellt inrikta oss på någon av modellerna kan vi ställa några allmänna frågor om hur de olika modellerna fungerar.

- Varför är så många unga utestängda från arbetsmarknaden i vissa länder? Vilka är sysselsättningshindren?
- Varför försenar vissa modeller de ungas inträde på arbetsmarknaden med nästan ett decennium — förmodligen den tioårsperiod under vilken man har störst energi och inspiration?
- Varför leder vissa modeller till att det finns fler ensamstående kvinnor än ensamstående män på arbetsmarknaden, medan detta är långt ifrån fallet i andra modeller?

— I vilken utsträckning har olika förhållanden när det gäller barnafödande och barnomsorg, familje- och yrkesliv positiv eller negativ inverkan på föräldrarnas anställningsmöjligheter?

— Varför omvandlas arbetslöshet av cyklisk art lättare till strukturell sådan i vissa modeller än andra? Vilka är hindren för återanställning?

— Vilket samband finns det mellan pensionssystemens finansiering och tidig pensionering i vissa medlemsstater? Kan detta samband brytas så att de pensionerade kan återvända till arbetslivet utan att deras pension påverkas negativt?

— Vilka är de främsta orsakerna till fattigdom och social utslagning, och vilken politik är mest effektiv för att främja integrationen av de mest utsatta grupperna?

För att finna lösningar och svar på dessa frågor bör EU-toppmötet se över benchmarkingförfarandet och utbytet av bästa praxis.

4.3. Under förutsättning att finans- och penningpolitiken är gynnsam kan sysselsättningen ytterligare öka när man uppnått jämvikt mellan anställningsskydd och sociala förändringar.

4.3.1. Införandet av flexibel arbetstid och andra kollektivt avtalade arbetstidsanpassningar bör inte bara grundas på företagens vinstbaserade arbetstidskriterier, utan även ge anställda av båda kön större möjligheter att påverka hur deras arbetstid skall organiseras. Flexibel arbetstid ökar företagets handlingsmöjligheter, men bör även ge de anställda större möjligheter att förena yrkes- och familjeliv. Att ge de anställda ökade valmöjligheter i fråga om arbetstid banar även vägen för nya uppslag inom sysselsättningspolitiken.

4.3.2. Beträffande anställningskostnaderna uppstår det främst problem i de modeller där de sociala kostnaderna finansieras av skatt på arbete. Det krävs en grundlig reform av dessa finansieringsstrukturer i EU.

4.4. Pensionerna utgör ett särskilt problem i många medlemsstaters sociala modell. Andelen män och kvinnor i arbetsför ålder sjunker ständigt i förhållande till andelen pensionärer. Trots detta sänks pensionsåldern, det råder arbetslöshet bland ungdomar och otryggade pensioner är ett allt större bekymmer och riskerar att leda till ökade sociala avgifter. Alla dessa problem måste lösas genom att

på kort sikt

- använda förtidspensionering för att underlätta nedskärningar och skapa sysselsättning för ungdomar;

på lång sikt

- se till att ungdomarna kommer ut på arbetsmarknaden,
- vända trenden med tidigare lagd pensionering,
- omstrukturera pensionssystemens organisation och finansiering.

4.5. Att värna om framtida generationer är av grundläggande betydelse i en framtida social modell. När det gäller barnen förordar ESK att man inom ramen för politiken för att bekämpa utnyttjande av barn intar en preventiv och handlingsinriktad hållning som ser till helheten i enlighet med kommitténs yttrande i denna fråga (CES 976/98). ESK vill i detta sammanhang ge det portugisiska ordförandeskapet en eloge för dess målsättning att ha avskaffat fattigdomen bland barn senast år 2010, och uttrycker sitt fulla stöd för densamma.

4.6. Såsom jämförande studier av sysselsättningspolitiken i de olika medlemsstaterna visar, krävs det integrerade insatser som omfattar ekonomisk politik, skattepolitik, strukturpolitik och arbetsmarknadspolitik för att uppnå hållbara resultat i kampen mot arbetslösheten. I denna policy-mix ingår även att man skall säkerställa företagens och arbetstillfällenas framtid med hjälp av social, organisatorisk och strukturell innovation inom den privata och offentliga sektorn. Det behövs ekonomisk och social innovation inom företagsvärlden i stället för lättvindiga nedskärningar eller utlokaliseringar till låglöneområden.

4.7. Det står klart att det nya paradigmet måste innefatta den sociala modellen. EU måste hålla fast vid sitt regelverk. Samtidigt måste man ta hänsyn till de olika modellernas mekanismer. Något som måste genomsyra hela vårt tankesätt är en tro på att om vi i detta nya paradigm kan skapa ett samhälle byggt på kunskap och nytänkande kommer vår förmåga att skapa nya, hållbara arbetstillfällen att vara stor. Den sociala modellen bör främst koncentreras till att skapa ett adekvat ramverk och ett skydd som gör det möjligt för arbetstagarna att utvecklas och tillämpa sina kunskaper på bästa sätt. I det nya paradigmet bör den sociala modellen inte vara defensiv utan det måste finnas en optimistisk övertygelse om att vi kan lita på människornas framåtanda. Om den saknas hjälper inga modeller.

4.8. När vi reflekterar över hur EU:s nuvarande sociala modeller måste anpassas till det nya paradigmet är det nödvändigt att, som en utvidgning av detta arbete, även fundera över hur kandidatländerna från bland annat Östeuropa snabbt skall kunna hjälpas fram till det nya paradigmet. Detta innebär helt klart en reform av näringslivsstrukturerna liksom ett adekvat och stimulerande socialt ramverk.

4.9. Vi instämmer i kapitel 4 i ordförandeskapets dokument där det sägs att "För att utnyttja denna sysselsättningspotential krävs också att den europeiska sociala modellen utvärderas. Den europeiska sociala modellen är en mycket värdefull del av det europeiska projektet. Två krav måste emellertid uppfyllas för att den skall kunna bestå i en globaliserad kontext: att dess ekonomiska bas förnyas och nya konkurrensfaktorer byggs upp samt att själva uppbyggnaden av den europeiska sociala modellen moderniseras. På så sätt kan man nå fram till en ny syntes med ökad sysselsättning och större social sammanhållning."

5. Massutbildning i informationssamhällets teknik

5.1. Att personligen behärska och använda IST-kunskaper är mycket viktigt även bortsett från utbildning och arbete. Liksom förmågan att köra bil ingick i 1900-talets baskunskaper ingår detta i 2000-talets.

5.2. Under 1900-talet innebar massbilismens långsamma utveckling att körförmågan kunde förvärfvas när den behövdes av varje generation. En fullständig utveckling av det Internetbaserade informationssamhället kommer att ta mindre än en generation. Därför måste kunskapsspridningen påskyndas, vilket kräver initiativ från såväl statens som näringslivets sida.

5.3. Om man på bred front gör medborgarna förtrogna med Internet och e-post leder det till avsevärda sociala fördelar. Det skapar en helt ny värld av möjligheter för de äldre och för funktionshindrade och sjuka. Det finns också tecken som tyder på att de enskilda konsumenterna inom en snar framtid kommer att få bättre service med hjälp av e-handel än genom de sedvanliga distributionskanalerna. Detta innebär att personer som är obekanta med Internet sannolikt kommer att missgynnas, vilket innebär att de som redan är missgynnade kan komma att drabbas ännu värre.

5.4. Det civila samhället måste göra en bedömning av de risker och möjligheter som informationssamhällets teknik innebär, så att denna kan utvecklas i enlighet med de sociala behoven. Därför måste det förekomma såväl undervisning som inläring vad beträffar IST:s möjligheter och begränsningar. Det virtuella samhället kan inte vara någon ersättning för det riktiga samhället.

5.5. Hur kan man på ett omfattande sätt göra folk förtrogna med IST?

5.5.1. Medborgarnas förtrogenhet med IST är inte bara en fråga om utbildning och tillägnande av kunskaper. Framför allt är det en fråga om att ändra sättet att tänka:

- Ändrad syn på möjligheterna att få tillgång till kunskap och information (det omfattande informationsflödet och den snabba tillgången till information).
- Ändrad syn på möjligheterna att bearbeta informationen och nå fram till sammanfattande slutsatser.
- Slutligen ändrad syn på informationens och kunskapernas verkliga värde från fall till fall, och framför allt om det aktuella behovet av fortlöpande förbättring av informationen och fortlöpande kontroll av kunskapernas giltighet.

För att öka medborgarnas förtrogenhet med IST räcker det inte med ett visst mått av utbildning. En omfattande och fortlöpande utbildning krävs.

5.5.2. Generationen under tjugo års ålder bör lära sig IST inom det sedvanliga utbildningssystemet. I de fall lärarnas kunskaper och utbildning och skolornas utrustning ännu inte räcker till bör man upprätta program för att snabbt åstadkomma förbättringar. I det sammanhanget bör man erkänna och utnyttja den avsevärda kunskap som många elever besitter.

5.5.3. Övriga medborgare skall genomgå utbildning eller vidareutbildning. Ansvar för detta mål och för dess genomförande faller med nödvändighet på skolan och på institutionerna för livslång utbildning. För dessa ändamål krävs naturligtvis omedelbara åtgärder och anpassningar.

5.5.4. En stor andel av de anställda utbildas på sina arbetsplatser. Det finns speciella program som tillämpas i ett antal medlemsstater. Kunskaperna förstärks genom påverkan av barn i skolåldern. Skolorna har möjlighet att undervisa de föräldrar som inte använder IST på sin arbetsplats.

5.5.5. En stor del av de arbetstagare som är strax under sextio års ålder kan emellertid ha mindre kontakt med och vara mindre mottagliga för IST på arbetsplatsen. Förtidspensionering kan innebära att somliga i denna generation inte alls har kommit i kontakt med IST. Det gäller att göra det möjligt för denna generation att återvända till arbetslivet.

5.5.6. Generationen över sextio år har i stort sett inte alls kommit i kontakt med IST. Men utan tillgång till informations-samhällets teknik blir den socialt sett sårbar.

5.6. Samhället bör vidta följande åtgärder:

5.6.1. Se till att IST-utbildningen i skolorna håller god kvalitet och att målsättningen är att garantera att kunskaperna kommer alla till del, vilket kräver ytterligare resurser, bland annat till vidareutbildning av lärarna.

5.6.2. Främja program för IST-utbildning för arbetstagare, om nödvändigt innan det verkliga behovet föreligger. Alla anställda bör ha möjlighet att förvärva dessa kunskaper och samhället och näringslivet måste vara fast beslutna att genomföra detta.

5.6.3. Tillhandahålla sysselsättningsinriktad IST-utbildning för arbetslösa, och även för dem som inte längre ingår i arbetskraften, men som kan återanställas. I detta sammanhang är det även nödvändigt att erbjuda alternativ till IST-kunskaper för den minoritet som inte kan förvärva dessa kunskaper.

5.6.4. Tillhandahålla mer lokalt inriktad IST-utbildning för personer som är utestängda från arbetslivet och för äldre, handikappade och sjuka.

5.6.5. En omfattande informationsverksamhet kräver också tillgång till hårdvara till låg kostnad eller gratis. Fackföreningar och företag kan utnyttja sin inköpsförmåga till att handla billigt till förmån för arbetstagarna. Lokalsamhället (se punkt 5.6.4) måste kanske lita till myndigheterna eller en tredje part. Den nya trenden att utveckla "persondatorer" med begränsade funktioner bör göra användningen av Internet billigare.

5.6.6. Toppmötet i Lissabon skulle kunna förplikta medlemsstaterna att vidta dessa åtgärder.

6. Företagskultur

6.1. I slutsatserna från toppmötet bör företagets och företagens sociala och ekonomiska roll erkännas. De utgör en viktig kanal för utnyttjande av teknik, innovationer och kunskap.

6.2. Vid Lissabon-mötet bör initiativ tas för att avlägsna de hinder som fortfarande finns för företagen, samtidigt som företagen ges erkännande för sin sociala och ekonomiska roll.

Företagsfrämjande åtgärder:

6.2.1. På alla nivåer i alla utbildningsinstitutioner bör företagsinitiativ tas. Yrkesvägledare bör få utbildning i att informera om vilken utmaning och spännande framtid som en företagarkarriär innebär. Ungdomar som slutfört sin utbildning bör vara redo att starta eget när de är ca 20–30 år gamla, dvs när de är i sin mest kreativa ålder.

6.2.2. Skattemässiga förändringar krävs för att stimulera företagare och deras anställda. Man måste skapa en verkligt attraktiv skattesituation så att riskvilligt kapital kan frigöras. Dessa åtgärder bör inriktas på små och medelstora företag och på att starta nya företag.

6.2.3. En regleringsrevolution i syfte att få bort hinder för företagsbildande och företagsutveckling bör genomföras. Före slutet av år 2000 bör det antal formulär som krävs för att starta ett företag ha reducerats till det absoluta minimum som krävs i någon medlemsstat.

6.2.4. Företagens kapacitet för att handskas med byråkrati är begränsad. De kan inte fortsätta absorbera nya bestämmelser år efter år. Till och med större företag har svårt att klara av den ökande byråkratin, trots att deras kostnader proportionellt sett är lägre än för mindre företag. Utvecklingstrenden för företagsreglering, i synnerhet vad gäller mindre företag, måste vändas och belastningen minskas.

6.2.5. Politikerna måste agera effektivt för att den våg av administrativa bestämmelser som väller in över företagen och samhället skall hejdas och fås att vända. Eftersom regeringsministerier är uppdelade på olika områden kan de inte få en helhetsbild av den totala byråkrati som belastar företagen från samtliga ministerier. Denna fråga har studerats av Europeiska kommissionen och flertalet medlemsstater i årtal, men med mycket magert resultat. Det krävs ett drastiskt politiskt agerande för att det hela skall få någon effekt. Medlemsstaterna bör i Lissabon förnya sitt åtagande i denna riktning genom en effektiv övervakningsprocess och tidsplan. Med hjälp av en småföretagsstadga, som flera olika instanser den senaste tiden förespråkat, skulle man på ett ytterst synligt och effektivt sätt kunna komma till rätta med dessa problem och täcka in de flesta områdena.

6.2.6. Särskilt viktigt är det att e-handeln inte stryps i sin linda. Den explosionsartade framväxten av "punkt.com"-företag utgör en betydelsefull innovationskälla. Dessa företag bör uppmuntras. Kommissionens beslutsamhet att driva på sin

lagstiftning för elektronisk handel välkomnas inom "punkt.eu". Kommittén ser positivt på e-Europe-initiativet⁽¹⁾ och det meddelande om "Strategier för arbetstillfällen i informations-samhället"⁽²⁾ som kommissionen nyligen lade fram inför toppmötet i Lissabon.

7. Etablerade företag och det nya paradigmet

7.1. Förändring är en konstant inom företagsvärlden. Varje företag bär en potential för misslyckande inom sig. Marknadskrafterna ändrar ständigt reglerna. Företagen måste förnya sig för att överleva.

7.2. Innovationskravet gäller samtliga områden inom företagens verksamhet: forskning och utveckling, produkter och produktion, marknader och marknadsföring samt tillhandahållande av tjänster. I de fall detta rör arbetsorganisationen kommer det att behövas förnyelse, särskilt tekniskt, strukturellt och socialt hänseende.

7.3. Innovation innebär förändring. Inom det nya paradigmet utgör förändring en konstant. Inom företagsvärlden och den politiska ledningen måste man vara beredd att acceptera detta. Företagen måste bli mer flexibla och anpassningsbara samt mindre stelbenta och hierarkiska.

7.4. Åtgärderna omfattar bland annat följande aspekter:

7.4.1. Den distinktion som fortfarande görs mellan arbetare och tjänstemän bör ses över, eftersom man i ett flexibelt företag bör sträva efter att ha en enda typ av anställda.

I enlighet med artikel 13 i Amsterdamfördraget måste man få ett slut på all diskriminering på grund av kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

7.4.2. Genom den teknik som informationssamhället erbjuder skall företagen nå optimala konkurrensfördelar. Detta kan resultera i en plattare ledningsstruktur, ökat arbetstagaransvar, nya arbetstillfällen samt att gamla arbeten försvinner. Sådana förändringar måste ske varsamt. För att dämpa de negativa effekterna och för att öka acceptansen för förändringar kommer arbetstagarna att behöva hjälp från myndigheter, fack och företagsledning med omskolning och med att hitta ny anställning.

⁽¹⁾ "e-Europe — Ett informationssamhälle för alla", KOM(1999) 687 slutlig.

⁽²⁾ KOM(2000) 48 slutlig.

7.4.3. En kompetent och flexibel arbetskraft kommer att bli kännetecknande för en ny innovativ arbetsmiljö. För närvarande har endast en minoritet av arbetstagarna den kompetens som krävs för att kunna ta till vara den nya tekniken, en minoritet som därmed kan ställa högre lönekrav. Majoriteten återfinns dock i okvalificerade eller halvkvalificerade sämre betalda arbeten. I framtiden kommer det att finnas färre okvalificerade och halvkvalificerade arbeten, och alla arbetstagare kommer att bli tvungna att utveckla sin fulla potential genom utbildning och omskolning.

7.4.4. Kommittén hänvisar till sitt redan tidigare framlagda förslag att samtliga företag och samtliga organ inom offentliga sektorn med fler än 1 000 anställda inom EU på frivillig basis skall utarbeta en rapport om hur man hanterar förändringar⁽¹⁾. En sådan rapport skall ge information om förväntade strukturella förändringar och ligga till grund för en aktiv strategi för hur förändringarna skall mötas. De anställda och deras representanter skall delta i utarbetandet och genomförandet av denna rapport.

7.4.5. För att det skall bli lättare att förutsäga och planera för ekonomiska förändringar inom olika sektorer och regioner har kommittén föreslagit att kommissionen bör genomföra en förstudie om möjligheterna att inrätta ett europeiskt observationsorgan för industriella förändringar⁽²⁾.

8. Att anpassa utbildning och yrkesutbildning till det nya paradigmet

8.1. Allmän utbildning och yrkesutbildning har följande mål:

a) *på individnivå:*

- att utveckla individens fulla potential
- att garantera anställbarhet

b) *på nationell nivå:*

- att utveckla befolkningens fulla potential
- att utveckla den kompetens som det nya paradigmet ekonomi och samhälle kräver.

8.2. För att individerna skall kunna utveckla sin fulla potential är det ett grundläggande krav att skolan ger dem resurser att gestalta sina liv självständigt och framgångsrikt samt ger dem förmåga att hävda sig i samhälle och yrkesliv och utveckla social kompetens och beredskap att ta ansvar. För att man skall kunna utnyttja den nya teknikens möjligheter fullt ut krävs att man väl eller mycket väl behärskar av grundläggande kunskaper och färdigheter som att tala, läsa, skriva och räkna. Brister i detta avseende är den främsta orsaken till social utslagning. Det moderna arbetslivets krav

tillåter inte att man i framtiden låter mänskliga resurser förbli outnyttjade. En omfattande handlingsplan för läs- och skrivkunnighet samt för matematikkunskaper för alla åldrar och för alla människor måste ha högsta prioritet i kunskaps-samhället. Invandrare och etniska minoriteter måste ägnas särskild uppmärksamhet.

8.3. Om skolan förberedde unga människor bättre för yrkeslivet skulle de bli mer inriktade på sin egen anställbarhet samtidigt som egenföretagande och entreprenörskap lyftes fram. Samtidigt skulle de lära sig om företagens ekonomiska och sociala bidrag till samhället samt deras skyldigheter gentemot samhället.

8.4. För att främja lika möjligheter i kunskapssamhället måste man se till att kvinnor får större tillgång till ny teknik. I vissa medlemsstater har kvinnor fortfarande liten eller ingen tillgång till denna teknik i hemmet eller skolan under upp-växten. Detta måste rättas till i framtiden för att män och kvinnor skall ha lika möjligheter och för att hindra att kvinnor stöts ut från arbetsmarknaden. Medan kvinnor hittills har dragit nytta av servicesektorns expansion, kan man anta att andelen män i serviceyrken kommer att öka i framtiden. Ett skäl till detta är att pågående rationalisering i typiskt kvinnliga serviceyrken i många fall skapar fler arbetstillfällen för män i nya servicesektorer som är tätt knutna till produktionen. Av detta skäl är det viktigt att kvinnor skaffar sådan kompetens att de kan hävda sig inom dessa snabbt växande sektorer i framtiden.

8.5. Det skulle vara ett misstag att låta vår omsorg om anställbarhet och yrkeskompetens nedvärdera den akademiska utbildningens status. Goda studiebegåvningar bör helst skaffa sig så hög akademisk utbildning som möjligt innan de går ut i yrkeslivet. Många av de främsta affärsmännen bedrev mycket framgångsrika studier innan de gick ut i näringslivet. Välutbildade akademiker har mycket att ge på samhällslivets alla områden och behövs på ledande roller i kunskapssamhället.

8.6. En ekonomi som vill dra nytta av innovation och kunskap måste bygga på vetenskap och teknik. Den behöver tillräcklig tillgång på avancerad vetenskaplig och teknisk kompetens samt god arbetsledningskompetens och denna måste finnas vitt spridd bland arbetskraften. Naturvetenskaplig och teknisk utbildning är inte tillräckligt attraktiv. Undervisning och studier på dessa områden kräver nya grepp på alla nivåer i utbildningssystemet. Dessutom måste avståndet mellan teoretiska studier och den praktiska tillämpningen i näringslivet minskas.

(1) Se ESK:s yttrande "Att hantera förändringar — Högnivågruppen om ekonomiska och sociala konsekvenser av industriella förändringar", EGT C 258, 10.9.1999.

(2) Se fotnot 1.

8.7. ESK utarbetar för närvarande ett yttrande om "Utbildningens europeiska dimension: karaktär, innehåll och framtidsutsikter" där kommittén kommer att utveckla sina förslag. I Lissabon bör EU ta ställning för en kompetenshöjning hos den existerande arbetskraften genom initiativ från medlemsstaternas och företagens sida. Samtidigt bör man främja ökad förståelse och ökat stöd för företagaran.

9. Hållbar utveckling

9.1. Det är svårt att tänka sig ett nytt paradigm som inte inkluderar hållbar utveckling. Det måste vara ett "hållbart" paradigm och därför måste det bygga på innovation och kunskap. Till de viktigaste målen hör:

9.1.1. Kontroll och minskning av avfall och föroreningar på land, i vattnet och i atmosfären.

9.1.2. Ett hållbart utnyttjande av mark och vatten, vilket berör jordbruket, skogsbruket, trädgårdsnäringen, urbaniseringen, industrialiseringen, transporterna, turismen och sporten.

9.1.3. Utveckling av hållbara energikällor och användande av organiskt bränsle och andra begränsade naturresurser.

9.1.4. Bättre balans i livsmedelsproduktionen på land och till havs mellan efterfrågan och hållbarhet, med ökad uppmärksamhet åt kvalitet i livsmedelskedjan.

9.1.5. Bättre balans mellan allmänna och privata transporter, med stöd av en mer rationell syn på fysisk planering och markutnyttjande.

9.2. En relevant kunskapsbas ger möjlighet till bättre förvaltning av en hållbar utveckling. Här kan forskning bedrivas med både allmänna och privata medel, men det måste komma initiativ från statligt håll.

9.3. I utnyttjandet av teknik för miljöskydd och hållbar utveckling ligger en stor potential för nya arbetsstillfällen.

9.4. Det kommer att krävas teknisk, industriell, psykologisk och kulturell förnyelse om de mål som nämns i 9.1 skall nås. Framgångsrik förnyelse skall leda till att existerande företag får ny livskraft och att det skapas nya, framgångsrika små och medelstora företag. Medlemsstaterna kommer att behöva skapa lämpliga incitament (både morötter och piskor) för att stimulera till sådan förnyelse.

9.5. Möjligheterna till en ekonomiskt och ekologiskt hållbar och socialt stabil framtid kommer att förbättras om en bred bas av teknisk och organisatorisk expertis kan byggas upp och utvecklas vidare. En av förutsättningarna för det är att det finns ett funktionellt och effektivt system för förnyelse där det skall finnas ett antal olika former av samspel mellan forskning och utbildning, mellan yrkesutbildning, produktion och organisation, samt mellan tekniköverföring och statlig politik för förnyelse.

9.5.1. Det är därför också nödvändigt att i större utsträckning främja forskning och utveckling både på djupet och på bredden för att skapa en grund för framtida innovationer⁽¹⁾. Arbetsstillfällena på området måste göras så attraktiva som möjligt så att de mest begåvade stannar kvar och arbetar i Europa. Redan i grundskolan måste man ge större utrymme för, och mer kvalificerad utbildning i matematiska och naturvetenskapliga (och även tekniska) ämnen.

9.6. Toppmötet i Lissabon skall ge kommissionen i uppgift att studera de frågor som tas upp i 9.1 inom ramen för existerande EU-program och åtaganden så att rådet kan överväga fortsatta åtgärder för att säkerställa att det nya paradigmet är hållbart.

9.7. Hållbarhetsdimensionen kommer att bli en särskild utmaning när nya medlemsstater tas in.

10. Staten och det nya paradigmet

10.1. När man ser på de frågor som detta yttrande lyfter fram och på de mängder av initiativ som krävs av medlemsstaterna inser man att kärnfrågan är om vi inte behöver ett nytt paradigm för staten också.

10.2. Den klassiska synen på staten som enväldig tillhandahållare av tjänster måste ersättas av ett samarbete mellan staten och samhället i övrigt. Allmänheten väntar sig inte bara att staten följer lagar och regler utan också att den tillhandahåller tjänster effektivt och på rätt sätt.

10.3. En politik för statlig modernisering måste

— inriktas mer på decentraliserade nätverk för samarbete, samt

— lägga större vikt vid ekonomisk effektivitet och nytta.

Detta innebär att genomförandet skall administreras effektivare och att man ur ekonomisk synpunkt skall bedöma alternativa metoder för genomförande.

⁽¹⁾ Kom(2000) 6.

10.4. Att omstrukturera den statliga och offentliga förvaltningen är komplicerat och tar lång tid. Ett separat yttrande från ESK skulle kunna ge förslag till åtgärder.

Bryssel den 2 mars 2000.

*Ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Beatrice RANGONI MACHIAVELLI
